نذر لٹن لائبریری

مدرسۃ العلوم مسلمانان علیگڑھ

از

سید مراتب علی گیلانی

الحمراء - لاہور

۱۰ نومبر سنہ ۱۹۱۰ء

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

التماسِ مصنّف

من خودرا شاعر نمیدانم بلکہ خوشہ چینِ حضراتِ شعرائے سلف علیہم الرحمۃ ہستم رطب و یابس کلامِ خودرا حاضرِ خدمت میکنم اگر خطائے یا نسیانے کہ خاصۂ انسان است بہ بینند ازاں درگذرند ومعاف دارند۔ اگر قابلِ داد باشد مصنّف را بدعائے خیر یاد فرمایند۔

چوں دیوان محبوب مطبوعہ اوّل راکہ در سنہ ۱۳۱۶ ہجری طبع شدہ بود بقدردانی احبابِ سخن فہم ہمہ اجلاد ان تقسیم شدہ و برائے طبع دوبارہ تقاضائے احباب شد لہذا حالا در سنہ ۱۳۲۰ ہجری دوبارہ طبع شد۔

آثم غلام محبوب سبحانی عفی عنہ

بسم الله الرحمن الرحیم

قصائد

قصیدهٔ نعت

چو ماه عارضت ایجاد چو مهر پیشانی
ز عکس روی تو آئینه شد بحیرانی

ز چشم مست تو مردم بعین مخموری
گرفته از سر زلفت جهان پریشانی

ربوده غمزهٔ تو دانش و دل و جان را
نگاه مست تو مستاصل مسلمانی

هوای کوی تو از روضهٔ جنان خوشتر
غبار راه تو شد سرمهٔ صفاهانی

ز رنگ روی تو غرق عرق گل و لاله
ز چین موی تو سنبل بدین پریشانی

ز قد و خد تو ای گل بوقت سیر چمن
بسرو گشت خجالت بگل پشیمانی

اگرچه وصف جمال ترا نهایت نیست
ولی بشوق سرایم ز مطلع ثانی

مطلع ثانی

ز رنگ لعل لبت رشک لعل رمانی
خجل شد از دُر دندانت گوهر کانی

گر کشیدن تصویر چین گیسویت ‌ ‌ قلم ز جوشش تحریر قبا دراز مانی
نگاه خنجر و مژگان سنان کمان ابرو ‌ ‌ خدنگ کش دل ماست چین پیشانی
ادا و نازِ تو آتش بخرمنِ عاشق ‌ ‌ ز غمزه و ز کرشمه بلائے دورانی
چگونه جان بسلامت برم ز جور و جفات ‌ ‌ که غارتِ خرد و صبر و دین و ایمانی

قطعه بند

نشایدت که بمن جور میکنی هردم ‌ ‌ نبایدت که همیشه دلم برنجانی
مگر ز عزتِ من آگهی نمیداری ‌ ‌ مگر ز رتبهٔ من اے صنم نمیدانی
که عزمِ مدحِ شهِ دو جهان بسر دارم ‌ ‌ که جمله نعمتِ حق بهرِ اوست ارزانی
شهنشهی که بدربارِ فیضِ آثارش ‌ ‌ شعیب و موسیٰ و عیسیٰ کنند دربانی
ببارگاهِ وے ار مور مستفیض شود ‌ ‌ نهد بزیر نگین منصب سلیمانی
زهے عنایتِ ایزد که بهرِ او بخشید ‌ ‌ جمالِ صورت و معنی کمالِ روحانی
شهِ سریرِ نبوّت شفیعِ جمله اُمم ‌ ‌ که شاهیِ دو جهانش ز حق شد ارزانی
ببین که مظهرِ حق است و مصدرِ لولاک ‌ ‌ عیان باوست ز حق رازهائے پنهانی
بحمد منتش چو نیازم زیاده از حد است ‌ ‌ کنون بمطلعِ ثالث کنم سخن رانی

مطلع ثالث

بجسمِ معرفتِ کردگار چون جانی ‌ ‌ بچشمِ ملّتِ اسلام عینِ انسانی

بلوح صفحهٔ هستی مصور ازلی
مثال روی تو بنوشت صورت ثانی

وجود واجب معنی و صورت ممکن
ز جمله خلق بسیرت بظاهر انسانی

ببر قبای حدوث و بسر کلاه قدم
که برگزیدهٔ سبحان و عین سبحانی

اگر بلطف نوازی گدای مسکین را
دهد بهر که بخواهی سریر سلطانی

نگاه قهر بسوی فلک گر اندازی
بجای آب کند ابر آتش افشانی

اگر بخشم ببینی بجانب ناهید
ز تف تیر اثر او شود بکیوانی

نوای عدل تو چون در جهان شود مشهور
ز بهر پیش کشش شیر بیشه چوپانی

بزیر حکم تو خلد و جحیم و حور و ملک
مطیع و بندهٔ امر تو انسی و جانی

ز لطف تو همه معدوم میشود موجود
ز قهر تو همه موجود میشود فانی

زهی چه رتبه که در بارگاه تو جبریل
کند بشهر خود برسرت نگهبانی

بکشت زار تمنای حاسد جاهت
چو ژاله کار کند آب ابر نیسانی

ببوستان مرادش اگر بهار آید
کند ز بخت بدش صورت زمستانی

ببارگاه تو آید اگر سکندر و جم
بزیر دست غلامان خویش پیشانی

چه شان و رتبهٔ والای تو تعالی الله
ظهور رحمت رحمان و نور رحمانی

قطعه بند

اگر گدای بحالت رسد ز لطف و کرم
که رسم جور و جفا از جهان شود فانی

کنند خدمت ماهی و نهنگ و پلنگ
چو موش گربه کند هر زمان نگهبانی

عتاب و خشمِ تو شد ماحیِ ضلالت و کفر ‌ ‌ ‌ نوازش و کرمت حامیِ مسلمانی

بیانِ جلوهٔ روئے تو سورتِ والنور ‌ ‌ ‌ ز بهرِ موئے تو واللیل شد ثنا خوانی

بعارضت چو زلیخاست یوسفِ مصری ‌ ‌ ‌ بوصفِ لعلِ تو لال است نطقِ سحبانی

بدید یک نظر آنکس که جلوهٔ حسنت ‌ ‌ ‌ بود دو دیدهٔ او تا بحشر نورانی

ز کائنات چه باشد که نسبتِ تو دهم ‌ ‌ ‌ که از هر آنچه بگویم تو بهتر از آنی

کجاست فکرِ من و لافِ مدحِ تو چون حق ‌ ‌ ‌ نمود ذاتِ شریفِ ترا ثنا خوانی

سبک تر از پرِ کاهے است پیشِ من کوهے ‌ ‌ ‌ چنان ز بارِ گنه شد سر اگرانجانی

که نوشتنِ عصیانِ من بدستِ ملک ‌ ‌ ‌ قلم رقم نتوان کردن از پشیمانی

ز عرضِ حال چه حاجت چو من همیدانم ‌ ‌ ‌ که جمله حالِ دلِ زارِ من تو میدانی

چه ممکن است که دردِ دلم ز تو پنهانست ‌ ‌ ‌ چو ظاهر است برت نقشِ لوحِ پیشانی

اگرچه زشتِ عمل کرد دستِ من کوتاه ‌ ‌ ‌ و لے بلطفِ تو دارم امیدِ طولانی

ز عینِ لطف نگر گر کنی برون آری ‌ ‌ ‌ به بحرِ در رونده کشتیم چو طوفانی

همیں ز بندهٔ محبوب عرضِ خدمت نیست
بکن لقائے جمالت ز لطف ارزانی

قصیدهٔ نعت

از آهِ آتشینِ منت گر اثر شود ‌ ‌ ‌ جانت ز سوزِ شعلهٔ او پر شرر شود

مطلع ثانی

جاناں اگر ترا بہ زارش گذر شود
خاکِ مزارِ کشتۂ تو عین زر شود

گلہا ہمہ بآبِ خجالت شوند غرق
گر گلعذارِ من بچمن جلوہ گر شود

بیند چو سایۂ رخِ پر نورِ آں پری
داغے بسینہ از غمِ عشقش قمر شود

وارد چناں ہوائے خدنگش دلم کہ او
یک زخم خوردہ طالبِ زخمِ دگر شود

ہر درد بہ شود ز دوا لیک دردِ عشق
چوں میشود وصالِ صنم بیشتر شود

محبوبِ غرقِ بحرِ گناہم وے چہ باک
چوں لطفِ شاہِ بحر و برم راہبر شود

آں شاہِ دو جہاں کہ ز اعجازِ دستِ او
داغے بروئے کفر بشق القمر شود

موسیٰ بکوہِ طور ندید ست آنچناں
آں جلوۂ کہ از رخِ تو ہر سحر شود

خاکے ز آستانۂ پاکِ تو سرمہ
از بہرِ دیدۂ دلِ اہلِ بصر شود

قطعہ بند

شاہنشہا ز عینِ نگاہِ عنایتت
امراں ز تو چو سوئے بحر و بر شود

ماہی نہنگ را بکند پاسبانِ خود
ہر شیر نر ز ہیبتش و بز اندر حذر شود

باغ جناں حسد برد از آتشِ جحیم
حلم ترا چو بر سرِ دوزخ گذر شود

خشمت کند بجانبِ دریا اگر گذر
ہر موج او چو شعلہ حبابش شرر شود

شاہانِ دہر بندگیش را بجاں خرند
لطفت بحالِ زارِ گدائے اگر شود

حرفی ز وصفِ موی تو گفتن نمی‌توان
عمرم همه برای همین گر بسر شود

وصفِ صفای روی تو گوید اگر کسی
هر حرف از زبان بیانش گهر شود

از شرق تا بغرب بیک دم کند گذر
چون در دلِ سمند تو عزمِ سفر شود

من از کجا و لافِ ثنای تو از کجا
مدح تو چون ز حق بجهان مشتهر شود

بارِ گرانست بر سرم از کثرتِ گناه
جز لطف و رحمتت که مرا راهبر شود

محبوبِ حق ز بندهٔ محبوب التجاست
کز چشمِ رحم بر منِ مسکین نظر شود

قصیدهٔ نعت

منم که در تپِ عشقِ تو سوختم جان را
منم که در غمِ هجرم و دردت کشیده رنج و بلا

منم که طاقِ دو ابروی تست محرابم
منم که قبلهٔ من گشت عارضِ زیبا

منم که خوردنِ خونِ دل است مشربِ من
منم که دادنِ جان دین و مذهب است مرا

منم که قطرهٔ از اشکِ من بود طوفان
منم که از تپِ آهم بسوزد ارض و سما

منم که قطرهٔ اشکم بدوزخ ار افتد
کنند دوزخیان از میانِ آب شنا

منم که شعلهٔ آهم اگر فتد بجهان
بهشت از رشک ز دوزخ برد ز لطف هوا

منم که خونِ جگر میخورم بجای شراب
منم که نقل کنم لختِ دل کباب آسا

منم که در برِ من غم بود بجای صنم
منم که نغمهٔ من ناله است و آه و بکا

منم که صرف شده دینِ من بعشقِ بتان
منم که بازدهم یکسر نعمتِ دنیا

منم کہ عشق ز ایجادِ من شده موجود — منم کہ در دمن آورده ام دریں دنیا
منم کہ ہر دو جہاں را بیک جوے نخرم — منم کہ کون و مکاں ہست گرم مثالِ گیا
منم کہ سلطنتِ جسم بزیرِ پا دارم — منم کہ دست فشانم ز دولتِ دنیا
منم کہ بزمِ فریدون و رزمِ رستم را — نمے خرم بدمے ذکرِ درد و رنج و بلا
منم کہ در دلِ خود ہیچگہ نمے دارم — ہوائے لذّتِ دنیا و نعمتِ عقبیٰ
منم کہ رنج و طرب پیشِ من یکے باشد — منم کہ یک نگرم در نگاه شاه و گدا

قطعہ بند

ندانی این قدر از بہرِ چیست ہمّتِ من — ندانی از چہ لطبعم شدست استغنا
کہ عزمِ مدحِ چناں سرورے بسر دارم — کہ زیرِ پاش بود سرورِ ہر دو سرا
ہزار بار بشویم بکوثر ار چہ زباں — وے چگونہ بوصفش کنم دہن گویا
ادب اجازتِ گفتن نمے دہد لیکن — شدست شوقِ دلم تازیانہ ام اینجا
قلم عبیر بریزد چو میکنم تحریر — زباں گہر بفشاند چو میشوم گویا
شہِ سریرِ نبوّت محمدِ عربی — کہ نامِ پاکِ وے آمد کلید درد و دوا

قطعہ بند

قدیم باطن و حادث ظهورِ او گردید — دو جوہر اند بذاتِ وے از ازل پیدا
بصورت آمده امکان بمعنی ہست وجوب — کہ برگزیدۂ رب ہست و عینِ حضرتِ اعلا
بسرِّ ایزدِ سبحان بمعنیش پنہاں — ہزار نورِ الٰہی ز صورتش پیدا

چه نوح و موسیٰ و عیسیٰ شعیب و اسکندر — بہ پیشِ درگہِ والائے اوست ہمچو گدا
ندید موسیٰ و عمران بکوه طور چنان — هر آنچه جلوه ز رویش شود بصبح و مسا
گدائے درگہِ والائے او بزیرِ نگه — کنند نه فرِّ فریدون نه شاهیِ جم را
نگاهِ لطفِ وے ار جانبِ خزان افتد — بهار داغِ حسد بر خورد ز لطفِ هوا
نگاهِ قهر سوئے بحر گر براندازد — حباب و موج شود شعله ها و اخگر ها

چو موج زن شده مضمون بفکرِ من محبوب
کنم بمطلعِ ثانی خیالِ طبع رسا

مطلعِ ثانی

نه هے ز جلوهٔ رویت عیانست نورِ خدا — شدی تو باعثِ ایجادِ خلق و ارض و سما
چسان عدیل تو باشد که خالقِ هستی — نمود ذات ترا همچو خویش بے همتا
نگاهِ قهرِ تو شد عینِ قهرِ ربّانی — نوازش و کرمِ تو دلیلِ رحمِ خدا

قطعه بند

شها ز حسنِ ارادت اگر کسے گاهے — دمے ز شوق کند یاد نامِ پاکِ ترا
نه گرد از غمِ دنیا رسد بدامانش — نه هول باشدش از دار و گیرِ روزِ جزا

قطعه بند

نظر ز بغض بسویت کند اگر خصمت — چنان ز شومیِ اعمالِ خود رسد بسزا

که نوکِ هر مژهٔ چشمِ او شود خنجر
نگاهِ دیدهٔ او بهرِ او ستانِ قضا

بزیرِ حکمِ تو چون حکمِ ایزدی است قدر
مطیعِ امرِ تو چون بندهٔ کمینه قضا

زرشکِ حسنِ رخت یوسف است در تهِ چاه
زجلوهٔ کفِ پایت خجل یدِ بیضا

غبارِ راهِ تو اکسیرِ دردِ دل گردید
دهانِ پاکِ تو شد چشمهٔ زآبِ بقا

علوِّ جاهِ تو گفتن چه حاجتست که خود
زجمله کرد ترا افضل و ترا اعلیٰ

ثنائے تو چو بوهم وگماں نمی آید
کجاست فکرِ من و ذکرِ مدحتِ تو کجا

هر آنکه خالقِ مدح و ثناست در عالم
زبهرِ ذاتِ شریفت نمود مدح و ثنا

شها بلطفِ تو دارم امیدِ خود گرچه
سیاه کرده گنه نامهٔ سفیدِ مرا

چناں زکثرتِ عصیاں خجالتے دارم
که روزِ حشر چساں رو کنم بسوئے خدا

بجز عنایت و لطفت که راهبر باشد
که گشت کشتیِ من غرقِ بحرِ رنج و بلا

چو در دل است امیدت چه بیم از غمِ دهر
چو لطف و رحمِ تو باشد چه باکِ روزِ جزا

زعرضِ حال چه حاجت چو من همیدانم
که درد و رنجِ دلِ زارِ من عیانست ترا

نگاهِ لطف بفرما بعاصیِ محجوب
بچار یارِ کبار و بسیدِ الشهدا

قصیدهٔ نعت

زتابِ روئے تو شرمنده گشت تابشِ مهر
زعکسِ عارضِ تو پر قصور چهرهٔ حور

زگیسوئے تو پریشانست خاطرِ جمعے
بدورِ نرگسِ مستت تو مردماں مخمور

خدا بذاتِ تو بهبود جسمِ لیل و نهار رخِ تو روز و دو گیسوی تو شبِ دیجور

عذار بدر و دو ابرو هلال و لعل شفق جبین چو زهره نگه برق و چهره غیرتِ حور

بیاضِ عارضِ زیبای تو یدِ بیضا سوادِ طرّهٔ مشکینِ تست سرِّ طور

زنخ چو پارهٔ الماس و سلکِ دُر دندان لبِ تو لعلِ تر و سینه تختهٔ بلّور

حنای پای تو گلگونهٔ رخِ خوبان غبارِ راهِ تو در دیده ها ست سرمهٔ طور

چه وصفِ تو کنم اینجاں که ساخت خالقِ مهر ز فرق تا بقدم جسمِ تو سراپا نور

اگر ز دستِ تو زهر است بشود تریاق ز دستِ غیرِ تو مرهم اثر دهد ناسور

شد است محو ز دلها فسانهٔ فرهاد ازاں زمانه که عشقِ من و تو شد مشهور

شد است مشربِ من عشق کفر و ایمان چیست بکعبه قرب نخواهم ز دیر هستم دور

بهر چه می نگرم جلوه اش در و پیداست ز آدم و ز ملایک ز جنّ و وحش و طیور

ز بهرِ مصلحتِ وقت خامشم ورنه هزار بار بدارم کشند چون منصور

چه بود ذکر کجا رفتی و چه می گوئی خموش باش و بکن با صنم همان مذکور

من و نیاز و تمنّا و عجز و سوز و گداز تو و جفا و تغافل ادا و ناز و غرور

صنم بخوی وفا و ولای خود معتاد توئی بعادتِ جور و جفای خود مجبور

کنم تحمّل جور و جفای تو تا کی؟ شوم بدردِ فراقِ تو تا بچند صبور

قطعه بند

بجاں چو آمدم از دستِ جورِ نو احمد کنم بخدمتِ شاهنشهی چنیں مذکور

شہِ سریرِ نبوت کہ پیشِ رتبۂ او / شکوہ و قدرِ سلیماں نسبت کمترک از مور

کنند سرمہ ز گردِ رہِ غلامانش / بدیدۂ دل و جاں قدسیانِ عالمِ نور

وجوب باطن و امکاں بظاہر آمدہ ہست / احد بہ پردۂ میم است در جہاں مستور

عبیر و مشک بجائے مداد ریزد کلک / اگر گہے بکند نامِ پاکِ او مسطور

نگاہِ مرحمتش عینِ رحمِ ربانی / بقہرِ حق برسد ہر کہ زو شود مقہور

اگر بلطف ببیند بآتشِ دوزخ / حسد بدل برد از بردِ طبعِ او کافور

نگاہِ گرم ببیند از دار بجانبِ آب / شوند اخگر و شعلہ حباب و موجِ بحور

شد آنکہ خاکِ درِ بندگانِ درگاہش / بزیرِ پاش بود تاجِ قیصر و فغفور

کسے کہ خاکِ درش زیبِ تن کند اورا / چہ حاجت ہست بدیبا و اطلس و سیفور

بذرۂ کہ نماید ز عینِ لطف نگاہ / بسوزد از غمِ رشکِ ضیاش جلوۂ حور

نہ آسماں نہ زمیں بودے و نہ کون و مکاں / اگر وجودِ شریفش نیامدے بظہور

قطعہ بند

ز بہرِ بخششِ عصیانِ خلقِ خود حق را / بشد نمایشِ نورِ جمالِ خود منظور

محال بود چو دیدارِ ذاتِ مطلقِ او / بذاتِ پاکِ محمدؐ ازاں نمود ظہور

چو جوش می زند از طبعِ تیزِ من مضموں / سخن بمطلعِ ثانی زنم چو مطلعِ نور

مطلعِ ثانی

زفیضِ نسبتِ تو گشت قصرِ دین معمور — غبارِ راهِ درت کُحلِ دیدهٔ بے نور
هزار رشک برد زو مسیح و خضر بدل — چو یادِ لطفِ تو دارد دلِ آور در رنجور

قطعه بند

شهنشها چو شود از نوازش و کرمت — نوائے رحمتِ عامِ تو در جهان مشهور
کند متابعتِ موش و میش گربه و گرگ — عقاب و باز شود پاسبانِ پئے عصفور
بدیدے ار سرِ موئے تو موسیِٰ عمراں — زحق گہے نشدے طالبِ تجلّیِ طور
قدر بحکمِ تو چوں بندهٔ کمینه مطیع — قضا بامرِ تو چوں امرِ ایزدی مامور
کنایتیست زموئے تو سورهٔ واللیل — حکایتیست زروئے تو سورهٔ والنّور

قطعه بند

چو عکسِ نورِ کفِ پایت آئینه دو جهاں — فتند ز دور بتاریکیِ شبِ دیجور
چناں منیر شود شب که وقتِ دیدنِ او — شوند دیدهٔ خورشید خیره و بے نور
کجا بقربِ آلیش همسرۂ باشد — شد از درِ تو کسے کو ز طالعِ بد دور
دراں زمانه که شد نورِ پاکِ تو پیدا — نه بود آدم و حوّا نه جنّ و وحش و طیور
کجاست لافِ ثنایت کجا منِ بیکس — بیاں شکوهِ سلیماں چساں شود از مور

شدہست نامۂ اعمالِ من سیہ زگناہ | کہ ہیچ حسنِ عمل نیست زابتدائے شعور

چناں زبختِ بدِ خود ندامتے دارم | کہ پیشِ حق چہ برم روئے خود بیومِ نشور

تو عالمی کہ بدیں بد عمل وسیلۂ من | بجز عنایتِ تو کیست پیشِ ربِّ غفور

ز آبِ لطفِ تو من تشنہ ام نہ از کوثر | لقائے روئے تو خواہم نہ خلد و حور و قصور

نوازشی ار بغلامیِّ خود بہ است مرا | ز خاتمِ جم و تختِ سکندر و فغفور

ز عرضِ حال چہ حاجت کہ حالِ جملہ جہانست | ترا ز روزِ ازل تا ابد بہ پیشِ حضور

امید ہست بشہا بر عنایتت کہ شود | ز لطف و رحمتِ عامِ تو سعیِ من مشکور

قطعہ بند

بحکمِ خالقِ کون و مکاں چو اسرافیل | بروزِ حشر بیاید پئے دمیدنِ صور

ہمیں ز بندۂ محبوب عرضِ خدمتِ تست
کہ او بذیلِ غلامانِ تو شود محشور

قصیدۂ نعت

دلم ربودہ بتے شوخِ نامسلمان است | کہ کفرِ زلفِ سیاہش بلائے ایمان است

جبیں چو زہرہ نگہ برق و لعلِ او چو شفق | چو مہر چہرہ و عارض چو ماہِ تابان است

خجل ز گیسو و رو و عذار و قامتِ او | بنفشہ و گل و نسرین و سروِ بستان است

دلا مشابهت چشم شوخ و فتانش — بچشم حور ز عین قصور انسان است
شرارهٔ ایست جهنم ز آتش آهم — ز اشک دیدهٔ من قطره آب طوفان است
خطا بود کنم ار شوق سیر چین و ختن — که در سرم سر گیسوئے مشک افشان است
شدن بخون دل آلوده شوق دامن ماست — بعشق چاک شدن خواهش گریبان است
هوائے آتش عشق تو دارم و دائم — که خاک کوئے تو بهتر ز آب حیوان است
چو دید واعظ خود بین جمال آں محبوب — ز قول باطل و از فعل خود پشیمان است
ز قهر یار و ستمهائے دهر و جور فلک — شکایتم بر سلطان جن و انسان است
شهے که روح امیں بر سر شهپر خود — مدام همچو غلامان او مگس ران است
بصورت آمده حادث بمعنی است قدیم — که برگزیدهٔ سبحان و عین سبحان است
کمینه بندهٔ درگاه پاک اوست قدر — قضا چو حکم الٰهیش زیر فرمان است
ز فرط شوق سر مدحت شه کونین — بمطلع دومی طبع من سخن ران است

مطلع ثانی

بظاهر ارچه وجودت ز نوع انسان است — ولیک باطنت از عین نور رحمان است
چو موسیٰ اند بدربار تو عصا بردار — غلام یوسف و جم بر در تو دربان است
بعهد عدل تو اے شاه انفس و آفاق — ز بهر میش بهر لحظه گرگ چوپان است
بگلشن سخنت غلامت اگر فتد ژاله — ز لطف تو اثر او چو ابر نیسان است

برائے دردِ دل خود بخدمت تو شہا
مسیح آمد محتاج بہرِ درمان است

کجاست فکرِ من و لافِ مدحِ تو ز کجا
کہ وصفِ ذاتِ تو بیرون ز حدِّ امکان است

چہ حاجت است بوصفِ کسے شہنشاہا
کہ بہرِ ذاتِ شریفِ تو حق ثنا خوان است

بروزِ حشر بیایم برون ز مرقدِ خود
چناں ز کثرتِ عصیاں دلم پشیمان است

ز عرضِ حال چہ حاجت کہ از عنایتِ حق
عیاں بر تو ہمہ رازہائے پنہان است

نگاہِ لطف و کرم کن بہ بندۂ محبوب
کہ بہرِ دردِ دلِ او جز این چہ درمان است

قصیدۂ منقبت در شان جناب
اسد اللہ الغالب علی ابن ابی طالب علیہ السلام

ہلال است ابرویت روئے تو ماہے
دو زلفت بر رخت ابرِ سیاہے

بحسرت جانِ من جاں بر لب آمد
کنوں از لطف کن بر من نگاہے

دو چشمت عینِ فتنہ بہرِ مردم
دو زلفت بہرِ دلہا دام راہے

جہاں یکسر شود سوزندہ آتش
کشم از سینۂ سوزاں گر آہے

دلم دارد ز غم بارے چو کوہے
تنم در عشقت ایجاں شد چو کاہے

فلک جورے مکن بر جانِ محبوب
کہ دارد او بسر ظلّے ز شاہے

قطعہ بند

وصیِ احمدِ مختار حیدر — کہ دارد ہر کہ زو در دل پناہے
نہ در دنیا غمے دارد ز دوراں — نہ از خوفِ قیامت اشتباہے
بصحرائے شجاعت شرزہ شیرے — باقلیمِ ولایت بادشاہے
نہد پا ہر کجا آں شاہ جبریل — کند پرہائے خود را فرشِ راہے
فریدوں را بفرّ او چہ شوکت — بہ پیشِ رتبہ اش جم را چہ جاہے
کند شاہِ شہاں از یک نگاہش — بیاید ہر کہ با حالِ تباہے
غلامِ قنبرش سلطانِ عالم — گدائے درگہش بہتر ز شاہے
زخشمِ او بود قہرِ الٰہی — ز رحمِ او دو عالم را پناہے
کمینہ ذرّہ کویش مہ و مہر — دو عالم پیشِ او کمتر ز کاہے
ببر دارد ز نورِ حق قبائے — بسر از رحمتِ ایزد کلاہے
قسیمِ جنت و ساقیِ کوثر — بریں قولِ پیمبر ہیں گواہے
محبّش را منوّر چہرہ در حشر — عدویش در دو عالم روسیاہے
بوصفش لافتیٰ جبریل گوید — لقب فرمودش نبی شیرِ الٰہے
ز لطفش دینِ احمد گشت قائم — ز قہرش کفر را حالِ تباہے
کجا فکرِ من و لافِ ثنایت — رود کے طفل یکشب راہِ ماہے

بسر بارِ گنہ دارم چو کوہے
سبک کن از عنایت ہیچو کاہے

ز افراطِ گنہ شاہا چہ گویم
کہ قرطاسِ عمل دارم سیاہے

بجز خشیتِ تو اے سلطانِ کونین
نمیدارم بجان و دل پناہے

ہمیں خواہد ز تو محبوبِ مسکین
کہ از چشمِ ترحم کن نگاہے

غزلیات

ردیف الالف

غزل

اے گل رخِ مہ لقائے رعنا
عاشق کُشِ دلربائے زیبا

مُردم بہ فراقت اے پری رو
از لطف نظرے بمن بفرما

لعلت ہمہ خونِ عاشقاں خورد
زلفت شدہ دام بہرِ دلہا

دیدم چو دو ابروئے کمانت
از دل شدہ ام فدا و شیدا

چشمانِ تو ساحرِ زمانہ
تیرِ نگہ تو کشت ما را

قطعہ بند

بگزشت بعہدِ خویش مجنون
الحال رسید نوبتِ ما

مفتوں شد او بروئے لیلے — آوارہ بکوہ و دشت و صحرا

مجنون و فدا بخود شدم من — خود گشتہ ز بہرِ خویش لیلے

در کون و مکانست جلوۂ او — عکسِ رخِ او بجملہ پیدا

حسنش شدہ جلوہ گر بکونین — دیدیم فروغِ او بہر جا

محجوب خموش باش ازیں قال
تا حال نباشدت ہویدا

غزل

چہ میخواہی ز بہرِ کشتنم تیر و سنانے را — کہ شمشیرِ نگہ کافیست قتلِ نیم جانے را

شود در شکِ ختن آنجا بہر جا یکہ ایجاناں — کشائی چینِ موئے گیسوئے عنبر فشانے را

دو چشمت فتنۂ مردم دو زلفت دامِ انسان است — نقاب از رخ چو برداری کنی مفتوں جہانے را

خدارا جانِ من بگذر ز طرزِ مردم آزاری — کہ اکنوں تابِ جورت نیست جانِ ناتوانے را

نداری اعتماد ار بر تپ و سوزِ دلم بنگر — کہ ہر دم دارم از عشقت بلب آہ و فغانے را

بود ایمن ز دورِ چرخِ پر جور و جفا آں کو — ببر دارد بہر دم مہ لقائے مہربانے را

دعا میکند محجوب پیشِ حق ز شوقِ دل
الٰہی روزیم کن آں لبِ شکر فشانے را

غزل

در سینہ داغِ لالہ لباں کردہ ایم ما — دل وقفِ مہرِ ماہ رخاں کردہ ایم ما

از سوزِ آتشِ غمِ ہجرِ ستمگرے
دل سوختیم و سینہ تپاں کردہ ایم ما

در دردِ عشق روئے توا ے رونقِ بہار
بر خود بہارِ عمر خزاں کردہ ایم ما

اکنوں گذار طرزِ جفا را کہ جاں ہنوز
فرمودۂ ہر آنچہ ہماں کردہ ایم ما

بر باد دادہ ایم دل و دین و ہوش را
جاں را فدائے جانِ جہاں کردہ ایم ما

تضمین

خواہیم بادۂ کہن و یارِ نوجواں
بیعت بدستِ پیرِ مغاں کردہ ایم ما

طوفانِ نوح قطرۂ آب است پیشِ ما
دریائے اشک را چو رواں کردہ ایم ما

محجوب باکِ حشر نداریم چوں امید
بر لطفِ شاہِ ہر دو جہاں کردہ ایم ما

غزل

سوختنی دل زبے وفائیہا
ایں بود رسمِ آشنائیہا

با صنم یک دمے بموسمِ گل
بہ ز صد سالہ پارسائیہا

نیست با کم ز آتشِ دوزخ
دیدہ ام آتشِ جدائیہا

باز جوشِ جنوں بسر دارم
مژدہ باد اے برہنہ پائیہا

بہرِ ہر درد دارُوئے باشد
آہ مُردم ز لا دوائیہا

اے گدائے کوچۂ محبوب
فخر داری بہ پادشائیہا

غزل

شیوۂ کفر ز سودائے بتانست مرا / دمبدم خونِ دل از دیدہ روانست مرا
خار در سینہ و پژمردگی و تنگدلی / از غمِ عشقِ بتِ غنچہ دہانست مرا
داغِ دل کاہشِ جاں دیدہ پُر از خوں ہر دم / از پئے یادِ لبِ لالہ رُخانست مرا
حاجتم نیست پئے روضۂ رضواں اے دل / کوئے دلدار بہ از باغِ جنانست مرا
آہِ سرد و رُخِ زرد و دلِ پُر درد مدام / در میانِ صفِ عشّاق نشانست مرا
زاہدا ذکرِ تو تسبیحِ ریائیست مگر / ہر زماں نامِ صنم وردِ زبانست مرا

باکِ محشر نبود ہیچ مرا اے محبوب
تکیہ بر لطفِ شہِ ہر دو جہانست مرا

غزل

اے بادِ صبا ببر بدلبر خبرِ ما / کز آتشِ عشقش شدہ اخگر جگرِ ما
اے باغِ جناں یافتہ از کوئے تو رونق / اے خاکِ رہت باعثِ نورِ نظرِ ما
مہرِ رُخِ چوں مہرِ تو ہر روز بجانم / سودائے سرِ زلفِ تو ہر شب بسرِ ما

بارویٔ تو رخشندہ تراز روزِ شبِ من
بے گیسوئے تو تار تراز شبِ سحرِ ما

زیں راہ قدم رنجہ نمائی اگر ایجاں
رشکِ چمنِ خلد شود رہگذرِ ما

آبِ دمِ شمشیرِ تو از آبِ بقا بہ
خاکِ کفِ پائے تو بود تاجِ سرِ ما

محبوب مکن ذکرِ غمِ ہجرِ ستمگر
آں کیست کہ گوید برِ جاناں خبرِ ما

غزل

صبا از عارضش ناگہ چو بر دارد نقابش را
بہ بینی عالمے مفتونِ حسنِ بے حجابش را

بود مہ کمتر از شمعِ سحر با حسنِ روئے او
بود خورشید ہمچوں ذرہ رنگِ آفتابش را

بود تا حشر خواب آلودہ چشمش از خیالِ او
بہ بیند گر کسے در خواب چشمِ نیم خوابش را

من اے یاراں دمِ خونیں کفن پیشِ حق از مرقد
بیا دارم بروزِ حشر گر رنگِ شرابش را

چناں دارد دلم عشقش کہ گردد شعلۂ دوزخ
بیاد آرد اگر فردوس سوزِ اضطرابش را

شدہ محبوب زار و خوار از عصیاں شہ کونین
بکن رحم و زچشمِ لطف بیں حالِ خرابش را

غزل

دلم شد خار خار از دردِ عشقِ گلعذارِ ما
شدم من بر کنار از جاں نیامد در کنارِ ما

ز آہِ آتش افشانم بسوزد آسماں یکسر
بود سیلابِ صد دریا ز چشمِ اشکبارِ ما

بیک دیدن ہمہ مردم فدائے چشمِ فتانت　　ربودہ غمزہ ات ایجاں زجاں صبر و قرارِ ما

چرا داری تمنائے بسیرِ بوستاں جاناں　　بہ بیں از داغہائے سینۂ ما لالہ زارِ ما

چو مردم در غمِ سیمیں تنے سنگیں دلے زآنرو　　بباید سنگِ مرمر از پئے لوحِ مزارِ ما

بچشمِ بلبلاں باشند گلہا خارِ صحرائی　　ہماید جلوۂ در گلستاں گر گلعذارِ ما

غبارے از رہِ کوئے نگارے لالہ رخسارے　　بود کحل الجواہر بہر چشمِ انتظارِ ما

چو جاں دادم بیادِ لعلِ رنگینِ تو ایجاناں　　پس از مردن برنگِ خوں بود خاکِ مزارِ ما

بامیدِ وصالت جان و دل کردم فدا محبوب
کنوں رحمے بفرما جانِ من بر حالِ زارِ ما

غزل

اے رشک ز روئے تو گلِ یاسمنے را　　خارے بدل از غیرتِ کوبیت چمنے را

بے شوقِ گلم ماندو نہ پروائے گلستاں　　دیدم چو رُخِ لالہ لبے گلبدنے را

چوں گیسوئے مشکینِ بدستِ تو خطا ہست　　داری بسرت گر سرِ مشکِ ختنے را

ہر جا کہ قدم رنجہ کنی گلبدنِ ما　　رشکِ چمنِ خلد کنی انجمنے را

گر برقع برا اندازی ازاں روئے چو آتش　　آتش زنی ایجاں دلِ ہر مرد و زنے را

در کعبہ و بتخانہ بشد جلوۂ حسنت　　سودات سرِ شیخ و دلِ برہمنے را

ابرو چو کمان ہست و مژہ تیر و نگہ تیغ　　کے یار بکوئے تو بود ہیچ منے را

تضمین

در محفلِ محبوب مرد عاشقِ بیدل | افسردہ دل افسردہ کند انجمنے را

غزل

کند چشمِ تو ایجاناں خجل چشمِ غزالی را | بیا موزو ز زلفت سنبل این آشفتہ حالی را
زرشکِ رنگِ لعلت غرقِ خوں شد لعلِ رمّانی | کند بے آب دندانِ تو الماس و لآلی را
بیک دیدن شدہ مفتون بچشمت آہوئے صحرا | نگاہت میکند شیرِ نیستاں شیرِ قالی را
کلامِ لعلِ جان بخشت کند صد مردہ را زندہ | دمت در دم کند گویا تصاویرِ خیالی را
بود بے نور آں چشمے کہ از گریہ بود عارش | بسوزاند خدا جان و دلے از درد خالی را
بتعریفِ میانت در دلم مضموں نمے آید | کنم صد سال گر صرفِ سرِ نازک خیالی را

ادا و غمزہ و عشوہ جفا و نازِ اے محبوب
ز بہرِ قتلم ایں سامانست شوخِ لا ابالی را

غزل

بزن آہستہ تر تیغم بوقتِ سر بریدنہا | ذبیحِ عشقم و دارم بدل شوقِ طپیدنہا
خیالش گر بخواب آید بیاید در برم ہر گہ | نمیدانم کہ آموزیدش ایں طرزِ رمیدنہا

نه بندم چشم خود در گور بعد از مرگ ای یاران
هنوز از عشق رویش مانده ام مشتاق دیدنها

جهان یکسر معطر گردد از نشر شمیم او
صبا گر در رهِ کویش کند یکدم وزیدنها

هزاران رشکِ ابروی صنم از قامتم دارد
چنان تیر قدم چون کمان شد از خمیدنها

دلم صرفِ محبت گشت و کارش سوختن هر دم
جگر شد وقفِ خون گردید از دیده چکیدنها

کند گر صد جفا جانان تحمل بایدش کردن
ز دستش زهر اگر باشد همی باید چشیدنها

نه میل کعبه و نه آرزوی بتکده دارم
بکوی دلبر ای محبوب میخواهم رسیدنها

غزل

تاب روی تو سوخت هستی ما
دورِ چشمت فزود مستی ما

زاهد و سبحهٔ ریا در دست
ما و زنار بت پرستی ما

واعظ و شوق کوثر و تسنیم
ما و جام می است مستی ما

منزلِ عشق چون نشیبِ ما است
برتر از اوج عرش پستی ما

قطعه بند

زاهدا از غرورِ خود هر دم
طعنه هاے زنی بپستی ما

چشم حق بین گرت بود بینی
حق پرستی است بت پرستی ما

من و دلدار یک تنیم ولیک
گشت حایل حجاب هستی ما

بست زنّار و سبحہ را افگند
دید زاہد چو بُتِ پرستیِ ما

فخر دارد بہ شاہیِ جم وکے
گوشۂ سبز و تنگدستیِ ما

خاکساریم بر درِ محبوب
رشک دارد زمیں بہ پستیِ ما

غزل

حریقِ عشق داند لذّتِ سوزِ محبّت را
چہ داند بوالہوس ذوقِ طپیدن ہائے الفت را

مطلعِ ثانی

چو ہستم مشتریِ مہرِ حسنِ ماہ طلعت را
قصورم ہست اگر بینم جمالِ حورِ جنّت را

زبانم صد ہزاراں شعلۂ آتش بر افشاند
بگویم شمۂ گر حالِ سوزِ دردِ فرقت را

دو چشمِ نیم خوابش فتنہ را بیدار میسازد
نگاہِ تیزِ او پیدا کند صد گونہ آفت را

شدہ دلہائے عالم خوں بیادِ لعلِ میگونش
خرامِ قامتِ او میکند برپا قیامت را

گدائے کوئے عشقم تاجِ سلطانی نمیخواہم
کہ دانم بہ ز توقیرِ شہی در عشق ذلّت را

قطعہ بند

من از روئے بتاں نورِ خدا ہر لحظہ می بینم
چرا اے ناصحِ ناداں کنی پند و نصیحت را

بصورت جلوهٔ معنی عیاں گردد بچشم من
مجاز آئینه باشد دیدن روی حقیقت را

نه از جنت تمنا دارم و نی بیم از دوزخ
که یکساں دانم اندر عشق جاناں رنج و راحت را

ببزم میکشاں یک جرعهٔ گر خورد واعظ
نماید رهن جام باده دستار فضیلت را

چناں در عشق مستغنی شدم محجوب از دنیا
که بهتر دانم از گنج شهی کنج قناعت را

غزل

نه مسکنم حرم هست و نه دیر جاست مرا
زیارت در دلدار مدعاست مرا

خطا بود کنم ار یاد مشک چین و ختن
سکر ببر چو ازاں زلف مشکساست مرا

کرشمه خنجر و مژگاں سناں کماں ابرو
نگاه تیز صنم ناوک بلاست مرا

بعشق کشته شدم نیست حاجت اکسیر
غبار راه در دوست کیمیاست مرا

عبث مسیح زبهر علاجم آمده است
که درد عشق صنم از ازل دواست مرا

شدم ز عقل و دل و دین خویش بیگانه
ازاں دمی که غم عشق آشناست مرا

بود سیاه پس از مرگ خاک مرقد من
بسر چناں سر آں چشم سرمه ساست مرا

بعشق نیست روا شکوهٔ جفا محجوب
که ظلم و جور صنم بهتر از وفاست مرا

غزل در نعت

وجودش شد اگرچه در مجاز از جسم و جاں پیدا
ولیکن در حقیقت نور حق شد در جهاں پیدا

چو ذاتِ پاکِ او از نسلِ آدم در ظهور آمد / ازاں شد فخرِ انساں بر ہمہ کرّوبیاں پیدا

ملایک آمدند از بہرِ پابوست چناں شاہا / کہ از پرہائے شاں زیرِ فلک شد سائیاں پیدا

شہا پیش از ظہورِ تو جہاں چوں جسم بیجاں بود / ز ذاتِ تو بجسمِ انس و جاں گردید جاں پیدا

صبا بوئے ز سویت بر دو نامش مشکِ چیں گردید / ز عکسِ تابِ رویت گشت مہرِ خاوراں پیدا

شہنشاہا چو حکمِ عدل سازی در جہاں مشہور / شود گنجشک را در پنجۂ باز آشیاں پیدا

ز خشمت میشود دریا بیکدم آتشِ سوزاں / بخارستاں شود از آبِ لطفت زعفراں پیدا

ندارد ہیچ غم محبوب در دنیا و دیں ہرگز
کہ از فضلِ خدا شد شافعِ ہر دو جہاں پیدا

غزل

دل خار خار شد ز غمِ گلعذارِ ما / کردم ز جاں کنارہ و رفت از کنارِ ما

چوں مردہ ایم در سرِ گیسوئے مشکبو / زاں رو بخاکِ بیشۂ چیں شد مزارِ ما

دوزخ شرارۂ شد و طوفاں چو قطرۂ / با سوزِ آہ و چشمِ ترِ اشکبارِ ما

زیباست ناز و خشم و ادا و جفائے او / با عجز و سوز و بندگی و انکسارِ ما

جاں دادہ ام بیادِ لب و قامتِ نگار / رویند سرو و لالہ ز خاکِ مزارِ ما

کارم بیادِ زلفِ سیاہِ تو در فراق / اختر شماری است بشبہائے تارِ ما

محبوب در فراقِ بتِ سنگدل مدام

درد دل است مونس و غم غمگسار ما

غزل

قطعہ بند

نے ہوائے کوثر و خلدِ برین داریم ما
نے تمنّائے لقائے حورِ عین داریم ما

جامِ بادہ کوثر است و کوئے جانان است خلد
حورِ جنّت دلربائے نازنین داریم ما

از خطائے ماست داریم ار سرِ مشکِ ختن
چون بسر سودائے زلفِ عنبرین داریم ما

بر مزارِ ما گلِ نرگس بباید کاشتن
زانکہ در دل عشقِ چشمِ نرگسین داریم ما

شد سعادت را عطارد مشتری از بختِ ما
زانکہ مہر و مہ رُخِ زہرہ جبین داریم ما

قطعہ بند

کفر و ایمان راست رونق از وجودِ ما بدہر
سوئے کعبہ رو و قشقہ بر جبین داریم ما

قولِ شیخ و برہمن یکسان بود عشاق را
سبحہ در دست و بت در آستین داریم ما

در ہوائے آتشِ عشق و دو زلفت بعدِ مرگ
آرزوے دفنِ خود در خاکِ چین داریم ما

در فراقِ زلف و رخسارِ صنم ہر روز و شب
درد ہمدردِ دل و غم ہمنشین داریم ما

ہیچ باک از روزِ رستاخیز اے محبوب نیست
چون پناہِ لطفِ شاہِ مرسلین داریم ما

غزل

سرت گردم زدی چین بر جبین رنجیدۂ گویا
ز ما بیگانہ با خصم آشنا گردیدۂ گویا

قطعہ بند

نگاہت آفتِ جانست و چشمت فتنۂ انساں
سیہ زلفت سیہ مارے بہ پیچ پیچیدۂ گویا

ز بالایت بلا خیزد قیامت از قیامت شد
بآغوشِ بلاہا جانِ من بالیدۂ گویا

خیالت در دل و عشقت بجاں حسنت بچشم من
گہے در دل گہے در جاں گہے در دیدۂ گویا

بہر روے کہ مے بینم جمالت جلوہ بنماید
بہر سوے نظر سازم تو پیشِ دیدۂ گویا

بمعنی در دلِ محبوب ہر دم جلوہ بنمائی
بصورت از نگاہِ چشمِ او پوشیدۂ گویا

غزل

کشاید گر گہے آں لعبتِ چین چینِ گیسو را
شود از رشکِ مویش نافہ خوں در نافِ آہو را

نگہ تیر و سناں مژگاں و دو چشمش قاتلِ مردم
شود بسمل دلِ انساں چو بیند تیغِ ابرو را

بود در باغ حیراں نرگس از نظارۂ چشمش
شود سنبل پریشاں چوں ببیند چینِ گیسو را

بروید یاسمین و نسترن از خاکِ گورِ من
کہ کردم یاد وقتِ مردن آں موے سمن بو را

اثر یکساں کند ناہید و کیواں از برائے او | بجاں ہر کس کہ باشد مشتری مہر مہ رو را

گل افشانی ازاں کردند بر خاکِ مزارِ من
کہ وقتِ نزع یاد آوردم آں محبوب گلرو را

غزل

دل بدستِ دلربائے پُرجفا داریم ما | جاں گرفتارِ غم و رنج و بلا داریم ما

مطلعِ ثانی قطعہ بند

نے ہوائے کوثر و نے خلد را داریم ما | نے لقائے حورِ عیں را التجا داریم ما
جامِ بادہ کوثر ست و کوئے جاناں ہست خلد | حورِ جنت دلبرِ رنگیں ادا داریم ما
در ہوائے آتشِ عشق دو زلفش بعدِ مرگ | آرزوئے دفن در خاکِ خطا داریم ما
خاکِ گورِ ما نبردی زیرِ پائے آں صنم | ایں شکایت بر تو اے بادِ صبا داریم ما
سنگِ موسے از پئے لوحِ مزارِ ما سزد | زانکہ در دل عشقِ چشمِ سرمہ سا داریم ما
مسجد و میخانہ بنماید بچشمِ ما یکے | یک نظر بر حالِ رند و پارسا داریم ما
گر ہوس از مشکِ چیں دارم بود عینِ خطا | چوں بسر سودائے زلفِ مشکسا داریم ما

ہیچ باک از روزِ محشر نیست اے محبوب چوں
تکیہ بر الطافِ شاہِ انبیا داریم ما

غزل

باد صبا ببر بر دلبر پیام ما
کاندر غمت بباد شده ننگ و نام ما

لخت دل است نقل بیا دلبت مدام
خون جگر بجائے مے آمد بجام ما

سودائے مشک چین و ختن گر کنم خطاست
چوں بوئے گیسوئے تو رسد در مشام ما

مرغ دلم اسیر نباشد چساں که هست
خال تو دانه زلف سیاه تو دام ما

نے شوق کعبه و نه تمنّائے خُلد هست
زآندم که شد بکوئے تو ایجاں مقام ما

در هجر تو همیں گذرد با هزار غم
در یاد دو موئے تو هر صبح و شام ما

عمّامه رهن باده کند واعظ ار شود
واقف ز لطف لذّت شرب مدام ما

محبوب از چه غرّه بدنیائے دوں شویم
مثل حباب هست بدوراں قیام ما

غزل

شد از روز ازل خون جگر ایجاں شراب ما
پئے نُقل آمده از لخت هائے دل کباب ما

نمیدارم تمنّائے سماع نغمهٔ مطرب
که هست ایں ناله‌هائے ما نے و چنگ و رباب ما

جبیں زهره نگه برق و شفق لعل و هلال ابرو
عذارت ماهتاب و چهرهٔ تو آفتاب ما

خطایم هست اگر دارم سر مشک ختن در سر
که بوئے چین زلف تست ایجاں مشک ناب ما

بسوزد نہ فلک از سوزِ آہِ آتشینِ ما — نماید عالمے را آب این چشمِ پر آبِ ما

بود مہ کمتر از شمعِ سحر با حسنِ روئے او — بود خورشید ہمچوں ذرّہ پیشِ آفتابِ ما

ز شورِ حشر باکم نیست اے محبوب در خاطر
شبِ ہجرِ صنم لیکن بود روزِ حسابِ ما

غزل

ز تابِ عارضت ایجاں مہِ انور شود پیدا — ز نورِ چہرۂ تو نیّرِ اکبر شود پیدا

مطلع ثانی

ز دندانِ تو ایجانانِ من گوہر شود پیدا — ز رنگِ لعلِ لبہائے تو لعلِ تر شود پیدا

چو مُردم در سر بوئے دو زلفِ عنبرینِ تو — پس از مردن ز خاکِ گورِ من عنبر شود پیدا

نمایم عالمے را آب در یکدم اگر خواہم — کہ صد طوفانِ نوح از اشکِ چشمِ تر شود پیدا

نویسم شمّۂ گر سوزِ دل کاغذ ہمہ سوزد — کہ از ہر حرفِ کلکم شعلہ و اخگر شود پیدا

چناں در جانِ من کرد است جا عشقِ لبِ محبوب
کہ از خاکِ مزارم لالۂ احمر شود پیدا

غزل

کجا ہست عارضِ جانان و ماہتاب کجا — فروغِ ذرہ کجا نورِ آفتاب کجا

خطا است نسبتِ موئے صنم بنافۂ چیں
شمیمِ زلف کجا بوئے مشکناب کجا

بہ پیشِ رنگِ رخش چیست نسبتِ گلِ تر
کجا ہست نرگس وآں چشمِ نیم خواب کجا

چہ رونق است برنگِ لبش ترا اے لعل
گہر ترا چو رخِ یار آب و تاب کجا

چو رفت وقتِ جوانی چہ شوقِ شاہد و مے
زمانِ شیب کجا عالمِ شباب کجا

بسیلِ اشکِ روانم چہ نسبتِ دریا
کہ موجِ بحر کجا دیدۂ پر آب کجا

مرو بمجلسِ واعظ ز بزمِ مے محبوب
کہ بزمِ وعظ کجا محفلِ شراب کجا

غزل

بہ پیشِ روئے پُر نورت چہ رونق مہرِ رخشاں را
بہ تابِ عارضِ خوبت چہ نسبت ماہِ تاباں را

خجالت از دُرِ دندانِ تو الماس و گوہر را
ندامت از لبِ رنگینِ تو یاقوت و مرجاں را

قصورم ہست جو ہم حور چوں بینم رخت جاناں
چو در کویت مکاں کردم نخواہم باغِ رضواں را

جہنم شعلۂ گردید چوں آہم فشاند آتش
بہ اشکِ چشمِ گریانم چہ نسبت آبِ طوفاں را

بروید سنبل از خاکِ مزارم بعدِ مرگِ من
کہ وقتِ نزع کردم یاد آں گیسوئے پیچاں را

نمایم عالمے را آب از یک اشکِ چشمِ خود
زنم آتش فلک را گر کنم یک آہِ سوزاں را

ندارم باکِ غوغائے قیامت ہیچ اے محبوب
معینِ خود چو میدانم جنابِ شاہِ جیلاں را

ردیف الباء

غزل

چوں لبِ لعلِ تو ایجاں آشنا شد با شراب
شد ز عکسِ او برنگِ لالۂ حُمرا شراب

تا ابد سرمست مانیم از خمارِ او مدام
لعلِ میگونِ تو گر ریزد بکامِ ما شراب

بے جمالِ روئے تو یک جرعۂ ام باشد حرام
مو سے ار ریزد بجامم از یدِ بیضا شراب

کے بود تابندہ ہمچوں عارضِ تو آفتاب
کے بود رخشندہ چوں لعلِ لبِ حمرا شراب

داغِ دل دارد ز رشکِ تابِ رویت ماہتاب
آب شد از مستیِ آں نرگسِ شہلا شراب

بے نگاہِ مستِ تو پیدا کند تاثیرِ زہر
گر مسیح از دستِ خود ریزد بکامِ ما شراب

گر شبے مہماں شوی در کلبۂ احزانِ ما
نُقلِ لختِ دل کنیم و اشکِ خونیں را شراب

آنچناں مستم کہ در محشر بجائے جُوئے شیر
میرسد از بہرِ من در جنت الماویٰ شراب

از مئے عشقش چو اے محبوب مخمورم مدام
کے کند مسرور طبعِ پُرخمارم را شراب

غزل

بہار آمد و دارم بسر ہوائے شراب
بمیفروش دہم نقدِ جاں بہائے شراب

منم کہ نقل کنم لختِ دل مثالِ کباب
منم کہ خونِ جگر میخورم بجائے شراب

کنون چه توبه کنم واعظا که روز ازل
شراب بهر من آمد من از برائے شراب

پس از وفات ز خاکم نهالِ تاک دمد
مخمر است بجانم چنان هوائے شراب

ز بهرِ شوقِ دلِ من دهند در جنت
بجائے کوثر و تسنیم جرعه هائے شراب

نصیحتم کنی اے واعظا ز حوری جامے
کتاب وعظ تو بفروشی از برائے شراب

بجائے آب بمے غسلِ نعشِ من کردند
ببیں که تا بکجا شد بمن وفائے شراب

ز چشمِ مستِ تو ایجان مدام مخمورم
چه حاجت است که دارم بسر هوائے شراب

شود ز کیفیتِ باده زاهدا آگاه
برد مدام برِ ساقی التجائے شراب

رسید موسمِ گل ساقیا ادا سازیم
هر آنچه پیش ازیں شد ز ما قضائے شراب

ز شاخِ تاک قلم سر نمایم اے محبوب
که تا رقم بکنم شمهٔ ثنائے شراب

ردیف التاء

غزل

ضیا ز چهرهٔ پُر نورت آفتاب گرفت
ز عکسِ عارضِ تو جلوه ماهتاب گرفت

ز قامتت بچمن سرو راستی آموخت
بنفشه از خمِ زلفِ تو پیچ و تاب گرفت

به سینه داغ شده لاله از رخِ خوبت
ز رشکِ لعلِ لبت رنگ خون شراب گرفت

کرشمه ات به پری ناز و دلبری فرمود
شمیمے از سرِ زلفِ تو مشکناب گرفت

فگند گیسوئے مشکیں چو بر رخ آں دلبر / جہاں بگفت کہ خورشید را سحاب گرفت

لبم چو کرد سوالِ وصال از آں جاناں / ز غنچۂ دہنش بوسۂ جواب گرفت

نشاطِ تازہ و عمرِ دوبارہ شد حاصل / ز دستِ من چو صنم ساغرِ شراب گرفت

نماند باک باو از حسابِ روزِ حساب / ہر آنکہ گوشۂ دامانِ بوتراب گرفت

وصیِ احمدِ مختار حیدرِ کرار / کہ از رسولِ خدا شیرِ حق خطاب گرفت

بوصفِ او نتواند کسے سخن گفتن / کہ جبرئیل بدستِ خودش رکاب گرفت

کند ز لطف و عنایت نگاہ بر محبوب / کہ حلقۂ درِ ایوانِ آنجناب گرفت

غزل

از فرق تا بپائے تو اے یار نازک ست / رویت چو گل میانِ تو چوں تار نازک ست

کردم خیالِ بوسہ خراشیدہ شد لبش / لعلِ لبِ نگار چہ مقدار نازک است

از تابِ ماہ چہرۂ او پر عرق شود / زاں دور چشمِ بد بچہ رخِ یار نازک است

ذکرِ شبِ فراق نگوئید پیشِ من / تابش نمی کشد دلِ بیمار نازک است

محبوب بد رخش نظرے افگنم چساں / بارِ نظر گراں برخ دلدار نازک ست

غزل

مرا چناں غمِ عشقِ تو در دل افتاد ست / کہ بے لقائے توام زیست مشکل افتاد ست

بکوئے تو چو نظر میکنیم همی بینم
که صد هزار چو من کشته در گِل افتاده ست

چنان تپِ غمِ عشقِ تو آتشم زده ست
که شعله اش بسر و سینه و دل افتاده ست

بگفت دل بخرد عشقِ یار آسان ست
خرد بگفت خیالِ تو باطل افتاد است

چگونه چاره نمایم کجا روم چکنم
که دل بدستِ جفا کارِ قاتل افتاده ست

دلم خزینهٔ سرِ حق است اے محبوب
هزار حیف در اینجا چه غافل افتاده ست

غزل

خورشید جلوه گیر ز برقِ نگاهِ کیست
دورِ فلک ز گردشِ چشمِ سیاهِ کیست

سرگشتهٔ گشتِ دشت و بیابان گناهِ من
دانسته رخ بمن ننمودن گناهِ کیست

بر من جفا نکرد اگر شاهِ ملکِ عشق
درد و فغان و ناله و غمها سپاهِ کیست

بر سوزِ سینه ام اگرت نیست اعتبار
این برقِ شعله زن ز تپِ دودِ آهِ کیست

در کوئے تو بخاک فتادن گناهِ من
دانسته در بمن نکشودن گناهِ کیست

جز من که داد جان و دل و عقل و دین بباد
صحرا و دشت و خار و خس آرامگاهِ کیست

آنجا که جبرئیل کند طوطیائے چشم
آن خاکِ پائے پاکِ که و گردِ راهِ کیست

آنجا که قدسیان ز ادب بوسه ها زنند
آن درگهِ کدام کس و بارگاهِ کیست

شاہے کہ ہست روزِ جزا شافعِ امم
با رتبه اش به پیشِ خدا عز و جاهِ کیست

رحمے کند بعاصیِ محبوب بهرِ حق

کاین بندہ جز جنابِ وے اندر پناہ کیست

غزل

ز اشکِ خونیِ ما پیشِ ما شرابے ہست
ز نالہ ام دف و چنگ و نے و ربابے ہست

گل است و شاہد و شمع و کباب و نغمۂ نے
بیار ساقیِ ما جام اگر شرابے ہست

خوش است موسمِ گل در برم بیا دلبر
کہ بے تو در رگِ جاں درد و اضطرابے ہست

خیالِ زلفِ تو آمد بخواب شب بہ دلم
ازاں دمے دلِ زارم بہ پیچ و تابے ہست

شمیمِ زلفِ تو چوں در مشامِ مردم شد
سرِ ہمہ ہمیں شد کہ مشک نابے ہست

لبِ تو ہمچو شفق عارضِ تو غیرتِ ماہ
دو ابروے تو ہلال و رخ آفتابے ہست

بیا بمیکدہ محبوب وے دلبر ہوش
کہ نیست محتسب اینجا کز او حجابے ہست

غزل

زحالِ عشق چہ گویم کہ ہر بلا اینجا است
بغمزہ کشتن و بیرحمی و جفا اینجا است

زراہِ میکدہ منع ام مکن تو اے واعظ
کہ دردِ ایں دلِ بیمار را دوا اینجا است

بہ مشابہتِ روئے او رواست مگر
بمشک نسبتِ زلفش کنی خطا اینجا است

نگاہ خنجر و ابرو کمان و مژگاں تیر
پئے شہادتِ عشاق کربلا اینجا است

چگونہ جاں ببرم چوں زبہرِ کشتنِ من — کرشمہ ونگہ وغمزہ وادا اینجا است
بسوئے صومعہ چوں میروم دلم از شوق — بکوئے میکدہ ام میکشد کہ جا اینجا است
حدیثِ زہد وریا راچہ میکنی زاہد — سخن زشاہد و مے گو کہ مدعا اینجا است
مرا ز آتشِ دوزخ حذر دہی ناصح — زسوزِ سینۂ ما غافلی خطا اینجا است

فنائے خویش بعشقِ صنم بکن محبوب
کہ دردمندِ غمِ عشق را شفا اینجا است

غزل

اے غمت دل ما را بہ ز شادمانیہا است — جاں بغمزۂ ات دادن عینِ زندگانیہا است
صد جفا بجانم کرد شکوہ بر زبانم نیست — زانکہ دلربایاں را رسمِ دلستانیہا است
گہ بہ بتکدہ آیم گہ روم سوئے کعبہ — واعظا مکن پندم عالمِ جوانیہا است
سوختن دل و جاں را کشتۂ غمت گشتن — عاشقِ ترا ایجاں ایں ہمہ نشانیہا است
مے کشیدہ با مردم تند خو شدی با من — اے سرم فدائے تو اینچہ سرگرانیہا است
گر نہی بکویم پا فرشِ رہ کنم سر را — جان و دل و فدا سازم وقتِ جانفشانیہا است
کشتۂ ازنگہ ما را بر جنازہ مے آئی — بار رہ لقائے من اینچہ مہربانیہا است
ترکِ چشمِ فتانت کشت جان مردم را — جانِ من نشد از تن عینِ ناتوانیہا است

شکوۂ جفائے دوست از زباں مکن محبوب

زانکہ مُردن از دستش بہ ز زندگانیہا است

غزل

از پہلوئے من شب چو مہِ مہر لقا رفت
غم بر سرِ ما آمد و دل از برِ ما رفت

با مشکِ ختن نسبتِ زلفِ تو نمودم
آشفتہ شدم فکرِ من اینجا بخطا رفت

از حالِ دلِ زارِ من اے دوست چہ دانی
کز عشقِ تو بر وے چہ ستم شد چہ جفا رفت

در عشق چناں بیخود و محوم کہ خبر نیست
جانم کہ ربود است و دلِ من بکجا رفت

ایں منزلِ عشق است ازیں ہر کہ گذشت است
با راحتِ دل آمد و با رنج و بلا رفت

محبوب بود جنّتِ جاوید کسے را
با دردِ دلِ آنکس کہ ازیں دارِ فنا رفت

غزل

سراسیمہ شدم جاناں ز سودائے دو گیسویت
ہلالی شد تنِ زارِ من از یادِ دو ابرویت

قصورم ہست اگر دارم ہوائے حور در خاطر
کہ جان و دل نمودم وقفِ مہرِ حسنِ مہ رویت

بدوراں من نمیدارم جز ایں در دل تمنائے
سرم گردد اگر اے جانِ من گردِ رہِ کویت

ہوائے کعبہ و مسجد نمیدارم بدل ایجاں
کہ از روزِ ازل محرابِ من شد طاقِ ابرویت

جہاں یکسر شود جانانِ من رشکِ خطا و چیں
شمیمے گر برد بادِ صبا از چینِ گیسویت

نمیدارم بدل شوقِ تماشائے گل ونسریں | کہ دارم دل اسیر دامِ موئے یاسمیں بویت

دلِ مجبوب خوں گر دید از یادِ لبِ لعلت
ربودہ دانش و دینش و چشمِ عینِ جادویت

غزل

اے روئے تو ہمچو آفتاب است
گیسوئے تو رشکِ مشکِ ناب است

پیشِ رخت اے پری رُخِ من
خجلت زدہ نورِ ماہتاب است

از یادِ دو زلفِ مشکسایت
جا نہائے جہاں بہ پیچ و تاب است

نقلِ لبِ لعلِ بادہ خوارت
در پہلوئے من دلِ کباب است

زاں دم کہ جدا شدی ز جانم
جان و دلِ من باضطراب است

قطعہ بند

منع ام چہ کنی ز بادہ واعظ
ایں مایۂ عیشِ شیخ و شاب است

ذکرت ہمہ وقت وعظ و پند است
مارا سرِ نغمہ و رباب است

پندم مکن از شراب و شاہد
پندار کہ عالمِ شباب است

اکسیرِ بدردِ جانِ مجبوب
خاکِ کفِ پائے بوتراب است

غزل

چینے زناز کاں بتِ چیں بر جبیں زدہست — صد تیرِ جور بر دلِ و جانِ حزیں زدہست
ہر شعلۂ کہ آہِ من از دل بروں کشید — از آسماں گذشتہ بعرشِ بریں زدہست
از جلوہ ات جمالِ پری در خجالت است — صد طعنہ حسنِ روئے تو بر حورِ عیں زدہست
گویم چہ حالِ خود کہ بتِ کافرِ فرنگ — دل را نمود غارت و دستے بدیں زدہست
خوں از دلم رواں شد و من بیخبر از ینکہ — ابرو کماں خدنگِ نگہ از کمیں زدہست
انساں چرا نہ والہ شود چوں ز عینِ شوق — صد بوسہ بر دو چشمِ تو آہوئے چیں زدہست

محبوب باکِ حشر ندارہ دیدل چو او
دستے بدامنِ شہِ دنیا و دیں زدہست

غزل

ہر آنکہ دل بہ بتے سرو قامتے دادہست — ز درد و رنج و غمِ ہر دو عالم آزاد است

مطلع ثانی

ز دردِ ہجرِ تو ہر دم دلم بفریاد است — بیا دِ وصلِ تو ہر لحظہ خاطرم شاد است
خجل ز چشم و رخت نرگس و گل اندر باغ — لبت چو لالہ و قدِ تو رشکِ شمشاد است

ننوده ام همه بر باد جان و دانش و دین
که خانهٔ دلم از دردِ عشق آباد است

چگونه توبه کنم واعظا ز شاهد و می
که این ز حضرتِ پیرِ مغانم ارشاد است

قطعه بند

بسوزِ عشق عجب لذتیست ای یاران
که هر یکی بغم و دردِ خویش دلشاد است

بدامِ گیسوی لیلی یکی اسیر چو قیس
بالفتِ لبِ شیرین دگر چو فرهاد است

بنفشه میدمد از خاکِ مرقدم پسِ مرگ
هنوز چینِ خمِ گیسویش مرا یاد است

مکن شکایتِ جور و جفای او محبوب
وفا و لطف بدان گر ز دوست بیداد است

غزل

روشن شده خورشیدِ جهان تاب ز تابت
خجلت زده یاقوت و دُر و لعل ز آبت

سرمست برآیم ز لحد در صفِ محشر
مخمور چنان گشته ام از جامِ شرابت

بر باد دهد جان و دل و دانشِ عالم
بگشاید اگر بادِ صبا بندِ نقابت

نی واعظ و نی زاهد و نی محتسب اینجاست
از خوردنِ می کیست که گردید حجابت

زاهد شوی آنگاه تو هم مشربِ رندان
هرگه که دهد ساقیِ مه روی می نابت

گیسوی که کرد است پریشان دلِ مردم
ای دل که ربوده است ز چشمانِ تو خوابت

محبوب چہ سود است ازیں گریہ و فریاد
کے رحم کند یار بریں چشمِ پر آبت

غزل

نے شوقِ گل نہ سیرِ گلستانم آرزوست
خارے بدل ازاں گلِ خندانم آرزوست

مطلعِ ثانی

دل پُر ز درد و سینہ بریانم آرزوست
جانِ حزین و دیدۂ گریانم آرزوست

بیمارِ چشمِ مستِ تو گردیدہ ام ولیک
دامے بدل زگیسوئے پیچانم آرزوست

دیدم ازاں دمے کہ رخِ ہمچو آئینہ
ماندن مثالِ آئینہ حیرانم آرزوست

باغِ جناں نخواہم و در عشقِ آں نگار
گشتن بگشتِ دشت و بیابانم آرزوست

دلدادہ نیستم بصدائے رباب و چنگ
در دردِ عشق نالہ و افغانم آرزوست

محبوب چوں بکلبۂ احزاں رسید یار
خواندن دگر غزل بہ جانانم آرزوست

غزل

نے حورِ عین نہ روضۂ رضوانم آرزوست
کوئے نگار و آں رخِ رخشانم آرزوست

مطلعِ ثانی

بیمارِ دردِ عشقم و درمانم آرزوست
صد جاں نثار سازم و جانانم آرزوست

مجروح گرچہ تیغِ نگاہت نمود لیک — زخمے ز نوکِ ناوکِ مژگانم آرزو است

یک غمزہ از دو چشمِ صنم عینِ مدعا — یک بوسہ از لبِ شکر افشانم آرزو است

عارے بود مرا سرِ اکسیر و کیمیا — آرے غبارے از رہِ جانانم آرزو است

در یادِ چینِ گیسوئے مشکینِ آں نگار — مانند بحالِ زار و پریشانم آرزو است

محبوب ہمچو ذرّہ بود مہر و مرا
چوں جلوہ ز عارضِ تابانم آرزو است

غزل

چہرۂ خورشید روشن شد ز عکسِ روئے دوست — نافہ مشکِ ختن دارد خمِ گیسوئے دوست

مطلع ثانی

گل ز خجلت آب گردد پیشِ رنگ و بوئے دوست — سنبل آشفتہ شود از رشکِ چینِ موئے دوست

ریخت خونِ عاشقاں را لعلِ رنگینِ نگار — کشت مردم را نگاہِ چشمِ پر جادوئے دوست

سینہ را سازم سپر جاں را فدایش گر رسد — تیرِ مژگاں از کمانِ پرخمِ ابروئے دوست

کفر و ایماں را ندانم کعبہ و بتخانہ چیست — مشربِ من عشق گشت و مسجدِ من کوئے دوست

جاں گرفتارِ بلائے غمزۂ نازِ صنم — مرغِ دل پابندِ دامِ حلقۂ گیسوئے دوست

بعدِ مردن بر مزارم سرو باید کاشتن — زانکہ جاں دادم بیادِ قامتِ دلجوئے دوست

کلکِ من آتش فشاند نامه گردد شعلهٔ
گر نگارم شمهٔ سوزِ دلِ خود سوئے دوست

از جفا و جورِ او و از مهر و عشقِ من مپرس
کز ازل ایں عادتِ من گشت و آں شد خوئے دوست

بگذر اے محبوب از فکر و غمِ دنیائے دوں
تا توانی صرفِ همت کن بجستجوئے دوست

غزل

در عشقِ یار خونِ دلِ ما شرابِ ماست
لختِ جگر بیادِ لبِ او کبابِ ماست

محتاجِ نغمه‌هائے مغنی نمی‌شویم
کایں ناله‌هائے مانی و چنگ و ربابِ ماست

پندم مکن ز شاهد و مے شیخِ نکته‌داں
پندار ایں قدر که زمانِ شبابِ ماست

با دوست یک شدیم ولیکن هزار حیف
کایں جسم و جان و هستیِ ما خود حجابِ ماست

زهره جبین و برق نگه لعل چوں شفق
روئے تو مهر و عارضِ تو ماهتابِ ماست

اکنوں نگشته‌ام بهوائے تو مبتلا
ایں آتش از ازل بگِلِ ما و آبِ ماست

محبوب در خیال نداریم باکِ حشر
لیکن شبِ فراقِ تو روزِ حسابِ ماست

غزل

آتشِ عشقِ صنم جسم و دل و جانم سوخت
سوزِ پنهاں بدلم داد و تمنا یاکم سوخت

گرچه صد سیل روان شد ز دو چشم از اشک
لیک یک آهِ دلِ سوخته سیلانم سوخت

کفرِ سودای سرِ زلفِ تو برد ایمان را
آتشِ تابشِ روی تو دل و جانم سوخت

عالمی غرق شد از سیلِ سرشکم در آب
نه فلک را تپشِ سینهٔ سوزانم سوخت

سبق از مدرسهٔ عقل چو من میخواندم
شعلهٔ عشقِ وی افتاد و دبستانم سوخت

عندلیب از چه کنی عزم بسیرِ بستان
باغبانِ ازلی جمله گلستانم سوخت

تیغِ ابرو زد و تیرِ مژه و خنجرِ چشم
شعلهٔ برقِ نگاهش سر و سامانم سوخت

سوخت سوزِ غمِ او لیک در این مذهبِ عشق
عینِ کفرست چو گویم غمِ جانانم سوخت

عاقبت سوزِ تبِ آتشِ عشقِ محبوب
دل و جان و جگر و دیدهٔ گریانم سوخت

غزل

سوختن در عشق کارِ جانِ ناشادِ من است
شکرِ قاتل وقتِ قتلم شور و فریادِ من است

در تصور رو نماید هر زمان تصویرِ تو
این خیالم در غمت مانی و بهزادِ من است

تیرِ مژگان و کمانِ ابرو نگاهت خنجر است
غمزه‌ات از ترکِ چشمت عینِ جلادِ من است

خامشی ورزید خود را سوخت پروانه بعشق
شکرِ احسان کردن و جان دادن ایجادِ من است

از هجومِ رنج و غمهایم چه می‌پرسی که چون
سوزِ یار و رنجِ مونس دردِ همزادِ من است

ابرویت نون و دهانت میم و بینیت الف
هر دو گیسویت دو جیم و چشمِ تو صادِ من است

از خیالِ چشمِ مکحول نوا بیجان تا بحشر
عینِ خاموشی فغان و شور و فریادِ من است

روئے تو گل زلف سنبل چشم نرگس لالہ لب
اے سمن بر قامتِ تو سروِ آزادِ من است

شکوہ از جورِ محبوب ار کنم بیجا کنم
زانکہ در راہِ محبت درد و غم زادِ من است

غزل

عشق را جز درد و غم انجام نیست
آخرِ ہر صبح غیر از شام نیست

زاہداں را حور و کوثر آرزو است
شوقِ ما جز دلبر و جز جام نیست

بے سر گیسو و رویت اے نگار
یکدمم در ہیچ صبح و شام نیست

چشمِ مستت یک نظر دیدم مدام
میلِ من با بادہ و با جام نیست

قطعہ بند

قولِ شیخ و برہمن را نشنوم
مطلبم با کفر و با اسلام نیست

مشربم عشق است و معبد کوئے یار
حاصلم از دیر و مسجد کام نیست

چوں گدائے کوئے جاناں گشتہ ام
آرزوئے ملک روم و شام نیست

مُردم اندر عشق لیکن حاصلم
کامِ دل زان دلبر خود کام نیست

چیست گر رسوائے عالم گشتہ ام
عشق را پروائے ننگ و نام نیست

جذبہ عشقم کشد محبوب را
احتیاجِ نامہ و پیغام نیست

غزل

خاکم بباد داد و صبا را بہانہ ساخت
خود دل ربود و ناز و ادا را بہانہ ساخت

بوئے ز چین گیسوئے خود در جہاں فشاند
پرسید ہر کہ مشکِ خطا را بہانہ ساخت

رنگیں نمود دست بخونِ من آں نگار
ہر کس کہ دید رنگِ حنا را بہانہ ساخت

زاہد نیافت بار چو در بزمِ میکشاں
برگشت و خوفِ روزِ جزا را بہانہ ساخت

بگرفت قیمتِ نگہے جانِ ما صنم
میخواست قتلِ ما و بہا را بہانہ ساخت

پامال کرد خاکِ مزارم بصد جفا
پرسید ہر کہ لغزشِ پا را بہانہ ساخت

بنمود گہ جمال بحسنِ رخِ بتاں
گہ جلوہ کرد و نورِ خدا را بہانہ ساخت

با او یکے بُدیم و لے بہرِ امتیاز
ایں جسم و جان و ہستیٔ ما را بہانہ ساخت

محبوب ہیچ کار نبود اختیارِ ما
او بہرِ عفوِ جرم و خطا را بہانہ ساخت

غزل

سرو را رشک ازاں قامتِ رعنائے ہست
گل خجالت زدہ زاں عارضِ زیبائے ہست

قطعہ بند

یارِ من جلوہ بہر رنگ نماید ہر دم
گاہ معشوق و گہے عاشقِ شیدائے ہست

گاہ وامق شود وگاہ شود چوں عذرا
گاہ یوسف شود وگاہ زلیخائے ہست

بیشہ گردی بودش پیشہ گہے چوں مجنوں
گاہ در محمل آرام چو لیلائے ہست

گر چو فرہاد بتلخی بدہد جانِ عزیز
گر چو شیریں برخ و عارضِ زیبائے ہست

خواہد ار حورِ جناں عینِ قصورش باشد
ہر کہ بر حسنِ دل افروزِ تو شیدائے ہست

ہر پری چہرہ بحسنِ تو دہد جانِ عزیز
صد چو یوسف بجمالِ تو زلیخائے ہست

گر بود خواہشِ مشکِ ختنش عینِ خطا است
ہر کہ را از سرِ گیسوئے تو سودائے ہست

سرو و شمشاد بروینذ زخاکِ محبوب
زانکہ او کشتۂ عشقِ قدِ رعنائے ہست

غزل

ذوقِ لطفِ بادہ را مستانہ میداند کہ چیست
گشتِ دشت وکوہ را دیوانہ میداند کہ چیست

تضمین

ذوقِ سوزِ دردِ الفت را چہ داند بوالہوس
لذتِ پر سوختن پروانہ میداند کہ چیست

جز منِ بیدل کہ داند جان ودل دادن بعشق
بردن از عشاق دل جانانہ میداند کہ چیست

پائے در زنجیر گہ خاک افشاندن بدشت
ایں ہمہ در عشقِ او دیوانہ میداند کہ چیست

جلوہ محبوب را داند دل بیدردِ من
قدرِ حسنِ شمع را پروانہ میداند کہ چیست

ردیف الجیم

بیمارِ عشق را بمداوا چه احتیاج
خو گیر مرگ را بمسیحا چه احتیاج

دیدیم چشم و قامتِ رعنایت اے صنم
ما را بسرو و نرگسِ شہلا چه احتیاج

ہر لحظہ چوں تجلّیِ طور است در نظر
ما را بجلوۂ یدِ بیضا چه احتیاج

مفتوں شدم چو برلب و رخسارِ تو مرا
با یاسمین و لالۂ حمرا چه احتیاج

از بوئے گیسویت چو مشامم معطر است
با مشکِ چین و عنبرِ سارا چه احتیاج

مستیم چوں ز بادۂ عشقِ صنم مدام
ما را بذوقِ نشۂ صہبا چه احتیاج

از وحشتِ دلم چو بیابانست جملہ جا
محجوب ہمچو قیس بصحرا چه احتیاج

ردیف الدّال

در نعت

دل و جاں فدا بر جمالِ محمدؐ
خرد بہرہ ور از مقالِ محمدؐ

مجال کسے نیست وصفِ جمالش
کہ حق گشت وصّافِ حالِ محمدؐ

بود خاک بر سر سرے کو نباشد
بہر لحظہ خاکِ نعالِ محمدؐ

سیہ باد روئے کسے کو ندارد
بدل اشتیاقِ وصالِ محمدؐ

نماند است باکم ز شورِ قیامت
گرفتم چو دامانِ آلِ محمد

بوصفِ کسے چیست حاجت شہم را
کہ قرآں است وصفِ خصالِ محمد

خدایا عطا کن بمحبوبِ عاصی
ہوائے لقائے جمالِ محمد

غزل

فدائے روئے تو شاہان و تاجدار انند
بچینِ گیسوئے تو عاشقاں ہزار انند

ز غنچۂ دہنِ خود مرا بدہ کامے
کہ در بہِ گل رویت بسے چو خار انند

دلم اسیرِ بزلفت چو شد مشو غافل
کہ عاشقانِ جمالِ تو صد ہزار انند

ز لعلِ خویش مرا بوسۂ بدہ جاناں
کہ شائقانِ وصالِ تو بیقرار انند

شدند مست ازاں ہر دو نرگسش محبوب
کہ دایم از مۓ حسنش شراب خوار انند

غزل

شب بخوابم خمِ گیسوئے تو چوں یاد آمد
دل کشید آہ و زجاں نالہ و فریاد آمد

چشم و رخسارِ تو شد رشک دہِ نرگس و گل
قامتِ تو بچمن غیرتِ شمشاد آمد

منزلِ عشق مقامے است کہ ہر کس کہ درآں
رفت با جانِ حزین و دلِ ناشاد آمد

واری از جانِ حزینِ منِ دلخسته خبر | که ز عشقت چه بسرم رفت و چه بیداد آمد
پیشِ سوزِ دلِ من هیچ تر از هیچ بود | درد و عشقی که ز مجنون و ز فرهاد آمد
میخورم خونِ دلِ خویش از آن دم که مرا | بوسه از لبِ آن غنچه دهن یاد آمد

یادِ آن یارِ جفاکار شدی ای محبوب
جان بشکرانه بده بهرِ تو جلاد آمد

غزل

خوش آنکس که جز عاشقی غم ندارد | ولی فارغ است آنکه این هم ندارد
سری را که سودای عشقِ تو باشد | خبر از وجودِ دو عالم ندارد
چه حسنیست در صورتِ تو هویدا | که مثلت کس از جن و آدم ندارد
خنک آن کسی کو بدنیا مسرت | ز شادی و رنجی ز ماتم ندارد
بسوزاد آن دل که بیدرد باشد | بود کور آن دیده کآن نم ندارد
همه زخمِ مردم ز مرهم شود به | چه زخمِ دلِ من که مرهم ندارد
چو شد شاهد و باده و جام حاصل | سرِ من سرِ شاهی جم ندارد

چه رعنا و شوخ است محبوبِ من کان
نظیرِ خود اندر دو عالم ندارد

غزل

سرم سودائے زلفِ مہ لقائے مہرباں دارد
دلِ من اشتیاقِ آں لبِ چوں ارغواں دارد

ہر آنکو مرد در عشقت ز شورِ محشر ایمن شد
شہیدِ تیرِ مژگانت چہ پروائے جناں دارد

منم مستغنی از فکرِ دو عالم کاندریں عالم
بحمد اللہ بتے دارم کہ حسنِ جاوداں دارد

ز غمہائے دو عالم فارغست آنکس کہ نزدِ خود
شرابِ کہنۂ گلگون و یارِ نوجواں دارد

شہیدِ ناوکِ ناز و ادائے آں جفا کارم
کہ ہر مژگانِ او تیرست و ابرو ہا کماں دارد

دو چشمم محوِ دیدارِ دو چشمِ یار گردیدست
لبم ہر دم ہوائے بوسہ زاں لعلِ لباں دارد

بچشمم ہیچ ننماید جمالِ لیلی و شیریں
فدائے عشوہ و نازم کہ آں جانِ جہاں دارد

بجز من کیست اے جاناں کہ در غمہائے عشقِ تو
بدل سوز و بجاں درد و بلب آہ و فغاں دارد

چہ شد گر جامِ مے دارم بہر دم بر لبِ محجوب
کہ یادِ ساقیِ کوثر دلِ من ہر زماں دارد

غزل

سیہ چشمِ تو عنبر میفروشد
نگاہت تیر و خنجر میفروشد

چہ سودا میکند زلفِ سیاہت
کہ مشکِ ناب و عنبر میفروشد

لبِ شیرینِ تو رشکِ نباتست
دہانت قند و شکر میفروشد

دکانداریِ دندانت چہ گویم
کہ آں الماس و گوہر میفروشد

چہ نادان است اے محبوب آں کو
سخن با گوہر و زر میفروشد

غزل

ہر گہ کہ ذکرِ لعلِ لبت بر زباں رسد — قند و نبات و شہد و شکر در دہاں رسد
سوزندہ تر ز آتشِ دوزخ شود بہشت — گر شعلۂ ز سوزِ دلم در جناں رسد
تاثیرِ آبِ چشمۂ حیواں کند بہ من — بر سینہ ام ز دستِ صنم گر سناں رسد
دیوانہ میشوم بسرم گر شبے بخواب — سودائے چینِ گیسوئے عنبر فشاں رسد

تضمین

شادم اگر جفا کنی و گر وفا از آنکہ — خوباں نہ آں کنند کہ کس را زیاں رسد
پیوستہ شہد و قند بریزد کلامِ من — گر بوسہ بر لبم زلبِ دلستاں رسد

محبوب رفت عمر بعصیاں و لے چہ باک
چوں شافعم بحشرِ شہِ دو جہاں رسد

غزل

چو روئش مہ و خور ضیائے ندارد — چو دندانش گوہر صفائے ندارد

مطلع ثانی

کسے ہمچو او دلربائے ندارد / چو من کس دل مبتلائے ندارد

سراپائے حسن است و خوبی بت من / ولیکن سر مو وفائے ندارد

ز روز ازل شد بہر درد درمان / چه درد دلم کان دوائے ندارد

سیہ روئے باد آنکه در سینه داغے / ز مہر بت مه لقائے ندارد

بود خاطر او پریشان که در سر / سر گیسوئے مشکسائے ندارد

طبیب است حیران بدرمان دردم / مریض محبت شفائے ندارد

بود کور چشم کسے کو ز جانان / بدل اشتیاق لقائے ندارد

دلم جز مے و وصل محبوب ہرگز / بدوران دگر مدعائے ندارد

غزل

بپائے دل سر زلف صنم زنجیر میگردد / بدرد عاشقان خاک رہش اکسیر میگردد

بگویم شمۂ گر حال عشقش را زبان سوزد / چسان بر صفحۂ کاغذ غمش تحریر میگردد

مکن پروائے ننگ و نام اگر خواہی وصال او / که از رسوا شدن در عاشقی توقیر میگردد

موثر کے شود درد دل ما را دم عیسے / که تدبیر شفایش اندرم شمشیر میگردد

بیانِ دردِ ہجرش را چساں سازم کہ در گفتن
زبانِ من شرر افشاں گہِ تقریر میگردد

زند تیرِ نگہ مارا چو آں ترکِ کماں ابرو
دلِ مسکینِ محزوں پیشِ او نخچیر میگردد

ندارد باکِ غوغائے قیامت خاطرِ محبوب
کہ در محشر شفیعش شبر و شبیر میگردد

غزل

بزخمِ جاں نمک افشاں چو آں طنّاز مے آید
زہے ناسورِ من صد مرحبا آواز مے آید

مطلعِ ثانی

بتِ آتش رُخم چوں با ادا و ناز مے آید
بجانِ عاشقاں نازش شرر انداز مے آید

بروں از برقع آید گر رخش بہرِ نثارِ او
نہادہ سر بکف صد عاشقِ جانباز مے آید

ادائے ناز و اندازش زبانِ من چساں سازد
کہ اندازش کرامات و ز نازش اعجاز مے آید

بدل گفتم کہ پنہاں دارم ایں سوزِ غمِ عشقش
ولے اشک از دو چشمم فاش سازِ راز مے آید

اسیرِ دامِ زلفِ او مشو گفتم بدل محبوب
ز سودائے جنوں لیکن بسویش باز می آید

غزل

از جورِ فلک آنکس کے خوار و حزیں باشد
آنرا کہ بدل مہرت اے ماہ جبیں باشد

جانم بستم کشتی ہرگز نکنم شکوہ — درکیشِ بتاں ایجاں چوں ستم چنیں باشد

ہرگز ندہم نسبت باخاکِ درت جاناں — گر کعبۂ دیں باشد ور خلدِ بریں باشد

ہرکس کہ بسر دارد سودائے سرِ زلفت — میلِ دگرش نبود گر شاہد چنیں باشد

در دورِ مئے الفت محبوب بود یکساں
گر شاہِ زمیں باشد ور گوشہ نشیں باشد

غزل

غمت جانِ من در دل و جاں نشیند — چو بیدل کہ در بزمِ جاناں نشیند

دلم شکرِ احسانِ قاتل نماید — ز تیرش چو در سینہ پیکاں نشیند

ہر آں سر کہ سودائے زلفِ تو دارد — ہمیشہ چو زلفت پریشاں نشیند

بآئینۂ روئے تو ہر کہ حیراں — بود ہمچو آئینہ حیراں نشیند

گلِ رویت ار حورِ جنت نہ بیند — بہ گلزارِ رضواں پشیماں نشیند

ہمہ را کند غارتِ دانش و دیں — بتِ من چو در بزمِ خوباں نشیند

تصور ست اگر حورِ جنت بخواہد — بگلشن کسے کو بجاناں نشیند

تو منصف شنو ایجاں کہ تا چند محبوب
بامیدِ وصلت پریشاں نشیند

غزل

جفائے تو بمن ایجاں بہ از وفا گردید | غبارِ راہِ تو در دیدہ طوطیا گردید

مطلع ثانی

بدردِ عشقِ تو جانم چو مبتلا گردید | امیدِ وصلِ توام داروئے شفا گردید
بمشک نسبتِ زلفِ تو کردم ایجاناں | غلط نمودم و فکرم دریں خطا گردید
زعقل و دین و دلِ خویش گشت بیگانہ | ہر آنکہ باغمِ عشقِ تو آشنا گردید
نکردیاد زچین و خطا و مشکِ ختن | دلے کہ شیفتۂ زلفِ مشکسا گردید
ادا و نازِ تو اے دلبر آرزوے دل ست | نگاہِ چشمِ توام عینِ مدعا گردید
بناز و غمزۂ تو شیخ و برہمن شیدا است | خرابِ بادۂ تو رند و پارسا گردید
زچشمِ مستِ تو ہستند جملہ مردم مست | دہانت از پئے ما چشمۂ بقا گردید
خرید مفت متاعِ گراں بقیمتِ جاں | کسے کہ مشتریِ مہرِ مہ لقا گردید
برنگِ سرمہ بود خاکِ مرقدم پس مرگ | دلم چو والۂ آں چشمِ سرمہ سا گردید

چساں امیدِ وفا دارم از صنم محجوب
کہ یارِ من بتِ عیارِ پُرجفا گردید

غزل

اے لالہ بداغ از رخِ زیبائے تو باشد | سنبل خجل از زلفِ چلیپائے تو باشد

ے رشک مہتاب از آں عارضِ تاباں | خجالت زدہ خورشید ز سیماے تو باشد
باں بکنم جان و دل و دانش و دیں را | گر دلبرِ ما در برِ ما جاے تو باشد
آر زوے حور کند عینِ قصور ست | اے جانِ من آنرا کہ تمناے تو باشد
رست براہیم ز لحد در صفِ محشر | ایں مستیم از جرعۂ صہباے تو باشد
فے سجدہ سوے کعبہ و سے بتکدہ آرد | آنکس کہ ز دل والہ و شیداے تو باشد
یغ چہ حاجت ز پے کشتنم ایجاں | جاں دادنم آساں چو بایماے تو باشد
مد سال اگر زہر خورد تلخ دہاں نیست | آنرا کہ سر لعلِ شکر خاے تو باشد
ہر وکشد سر بر تو عینِ خطا ہست | کے ہمسری اش با قدِ رعناے تو باشد

محبوب شرارے کہ جہاں را بدمے سوخت
شاید ز تپ آہِ شرر زاے تو باشد

غزل

ے گیسوے تو مشکِ ناب میسازند | عرق ز روے تو ایجاں گلاب میسازند

مطلع ثانی قطعہ بند

ں ز خونِ دلم چوں شراب میسازند | ز پارۂ جگرِ ما کباب میسازند
شکِ خونی ما میکنند رنگِ حنا | ز نالہ ام نے و چنگ و رباب میسازند

مبادا تا گزندش ز چشمِ بد مردم
ز برگِ گل پے روئش نقاب میسازند

قیامِ دہر کسانے کہ در خیال آرند
اساسِ خانۂ خود بر حباب میسازند

ز دردِ عشقِ تو حرفے رقم نمے گردد
ہزار دفتر و گر صد کتاب میسازند

بعشقِ حسنِ بتاں دل مدہ تو اے محجوب
کہ خانۂ دل و دیں را خراب میسازند

غزل

بصحرا میرسم دیوانہ شیدا اینچنیں باید
شدم از خویشتن بیگانہ تنہا اینچنیں باید

بتے دارم پری روئے جفا جوئے ستم خوئے
پئے دل بردنِ ما شوخِ رعنا اینچنیں باید

نگاہِ چشمِ بیمارش کند صد مردہ را زندہ
قتیلِ دردِ عشقش را مسیحا اینچنیں باید

ز سودائے سرِ مویش پریشاں خاطرِ جمعے
بدامِ مرغِ دل زلفِ چلیپا اینچنیں باید

بیک دیدن ربودہ چشمِ مستش ہوشِ مردم را
بتاں را مست میگوں چشمِ شہلا اینچنیں باید

بیک جامش شدم مخمور از روزِ ازل یاراں
پئے سرمستیِ عشاق صہبا اینچنیں باید

خراب و بیخود اندر کوچہ ہا آوارہ میگردد
شدن در عشق اے محجوب سودا اینچنیں باید

غزل

دانش و صبر و قرار از دلم آں رعنا برد
دل و جاں را بنگاہے ز منِ شیدا برد

…رد خجلت زده مه را جبینِ پُر نور | رونقِ جلوهٔ خور را برُخِ زیبا بُرد

…قدِ دندانش ربود آب ز الماس و گهر | رنگِ یاقوتِ یمن از دو لب آن یکتا بُرد

…سبتِ زلفِ تو با مشکِ ختن عینِ خطاست | چشمِ مخمورِ تو یکسر اثرِ صهبا بُرد

…رق شد گل بعرق پیشِ عذارت ایجاں | نکهتِ مشکِ ختن گیسوئے عنبر سا بُرد

جان و دین و دلِ محبوب بیک غمزهٔ ناز
دلبرے عشوه گرے سیم برے رعنا برد

غزل

…یارا محفلِ عشرت که وقتِ وصلِ یار آمد | مغنّی نغمهٔ سر کن که یارم در کنار آمد

…رو اے واعظ خود بیں کتابِ وعظ را بگذار | بده ساقی مےِ گلگوں که فصلِ نوبهار آمد

…کسے کو یک نظر آں روئے گلگوں را تماشا کرد | گلِ گلزارِ جنّت در دو چشمش عینِ خار آمد

…ت لعلِ بدخشان و دهانت چشمهٔ حیوان | دو چشمت فتنهٔ انساں و زلفت مشکبار آمد

…از کحل الجواهر شد پئے چشمِ دلِ مردم | بهراهِ صبا گر از رهِ کویت غبار آمد

…رم مهربانی جز غمِ عشقِ تو اے جاناں | که دردت دار وام گشت و غمِ تو غمگسار آمد

…بِ آتشِ شوقِ تو رند و پارسا گردید | خرابِ بادهٔ ذوقِ تو مست و هوشیار آمد

…م شعلهٔ گردید چوں آهم فشاند آتش | سمندر قطرهٔ گشته چو چشم اشکبار آمد

چه پروائے بسیرِ گلستاں محبوبِ مفتوں را

کہ رویت لالہ و قدِ تو سروِ جویبار آمد

غزل

بیمارِ غمِ عشقِ ترا درد دوا شد
آبِ دمِ تیغِ تو بہ از آبِ بقا شد

مطلعِ ثانی

زانروز کہ حسنت بجہاں جلوہ نما شد
خورشید ز رشکِ رخِ تو رو بقفا شد

مژگانت سناں تیر نگہ چشم کمانکش
جاناں خمِ ابروئے تو شمشیرِ قضا شد

چشمانِ تو شد فتنہ زنِ خاطرِ مردم
چینِ شکنِ گیسوئے تو دامِ بلا شد

تا ہید و زحل از پئے او آمدہ یکساں
آنرا کہ بدل مہرِ تو اے ماہ لقا شد

سودائے سرِ زلفِ تو با برہمن و شیخ
بر جلوۂ روئے تو فدا شاہ و گدا شد

در سنگ کجا رنگ چو رنگت بود اے لعل
رنگِ لبِ او بود کہ ایں جلوہ نما شد

تضمین

ایں ماہ نگ حنا نیست بر آں دستِ نگاریں
خونِ دلِ ما بود کہ انگشت نما شد

محبوب مکن شکوہ ز غمہائے محبت
کایں دولتِ فرحت ز رہ عشق عطا شد

غزل

…ز سودائے جنوں در سرِ ما می آید | عیش و راحت برود رنج و بلا می آید

مطلع ثانی

شوخِ طناز چو با ناز و ادا مے آید | بر سرِ عاشقِ سرگشته قضا می آید

سر آشفته شود جان و دلم شب در خواب | در خیالم چو سرِ زلف دوتا مے آید

…ل بیابد بچسان مردۂ صد ساله از و | چوں مسیحا بدرش بهرِ دوا مے آید

…ں قدر هست نزاکت که ندارد تابش | بوئے گل گر بمشامش ز صبا مے آید

…نش من همی طپد اندر لحدم بعد از مرگ | چوں بیادم ز تو آں جور و جفا مے آید

…ست تیغ بلا ابروئے تو عین کماں | نوکِ مژگاں پئے ما تیرِ قضا مے آید

…شمِ فتانِ تو صد فتنه بجانِ مردم | غمزۂ نازِ تو همزادِ بلا مے آید

…را کسیر بدردِ دلِ عشاق کند | خاکِ کوئے تو چو با بادِ صبا می آید

…ری ایجاں خبرے از غمِ دردِ عشقت | که چها بر سرِ من رفت و چها مے آید

هرگز از جورِ صنم شکوه مکن اے محبوب
لطف واں گر بسرت رنج و بلا می آید

سجده گاهم ز ازل گوشهٔ ابروی تو بود
دام جان و دل من حلقهٔ گیسوی تو بود

حالیا سجده نمایم بسوی کعبه چسان
معبد و قبلهٔ من روز ازل کوی تو بود

شیوهٔ کفر گرفتیم و گذشتیم ز دین
که ز میثاق دلم بستهٔ هندوی تو بود

چه پری و ملک و حور و چه انسان و چه طیر
همه جان دادهٔ یک غمزهٔ جادوی تو بود

خود تو موسیٰ شدی و طالب دیدار ولیک
جلوهٔ طور چو دیدیم هم از روی تو بود

نرگس و سنبل و گل را چو بگلشن دیدم
همه جا رنگ تو بود و همه سو بوی تو بود

خود تو مجنون و زلیخا شدی و عاشق زار
جلوهٔ لیلی و یوسف همه از روی تو بود

کعبه و بتکده گشتیم و بهر جا که شدیم
همه جا مطلب ما جلوهٔ از روی تو بود

قاش این راز مکن باش خموش ای مجبوب
کاینچنین قال بهر حال نه از خوی تو بود

غزل

گر از برم آن دلبر یک لحظه جدا افتد
تا روز ابد جانم در رنج و بلا افتد

مشتی ز غبار ما در کوی صنم افگن
گاهی گذرت آنجا گر باد صبا افتد

سودای سر زلفت چون در سر ما آید
در پای دل زارم زنجیر بلا افتد

...ن بہ تپ دوزخ صد سال بود بہتر | زآندم کہ دراو یارے از یار جدا افتد
...تش دل سیلے از آبِ بقا آید | از لطف نگاہِ تو گر جانبِ ما افتد
...ست نگاہِ تو مژگانت سناں بر دل | ابروئے تو بر جانم شمشیرِ قضا افتد
...قی ہمہ مستاں را جامِ مے گلگون داد | پُر زہر دہد ساغر چشمش چو بما افتد

چوں مست بکوئیت جاز افتادگی دلہا
فرما کہ دلِ محبوب اے جاں بکجا افتد

غزل

...شقاں مذہبِ خود عشقِ بتاں ساختہ اند | قبلۂ خویش درِ پیرِ مغاں ساختہ اند
...ل روئے تو سویدائے دلِ عاشق ہست | تارِ گیسوئے تو از رشتۂ جاں ساختہ اند
...ق در نیستی و ہست دہانِ تو بود | آنچہ در وہم و گماں نیست میاں ساختہ اند
...شمِ بیمارِ تو رنجور دلِ مردم کرد | نوکِ مژگاں بجگرہا چو سناں ساختہ اند
...ِم تو خنجر و الماس مژہ تیغ نگہ | غمزہ ات تیر و دو ابروت کماں ساختہ اند
...رِ فردوس نخواہند و نہ آبِ کوثر | عاشقاں بلکہ بکوئے تو مکاں ساختہ اند

قطعہ بند

...شقاں را نہ غمِ دوزخ و نے شوقِ جنانست | نہ حرم مسجد و نے دیرِ مغاں ساختہ اند
...ب عشق گرفتند و گزشتند ز دیں | قبلہ و کعبۂ خود کوئے بتاں ساختہ اند

حالیا از مے و معشوق چساں توبہ کند
در ازل طینتِ محبوب چناں ساختہ اند

غزل

چو رخ نما بچمن آں شگفتہ رو گردد
ببیند داغ گل از رشکِ رنگِ او گردد

مطلع ثانی

چرا نہ سوختہ جاں از حسد عدو گردد
چو مہرباں بمن آں یارِ ماہرو گردد

چو وصفِ چینِ خمِ زلفِ تو بیاں سازم
زباں بوقتِ سخن سرمہ در گلو گردد

ز لطف بر سرِ گورم بکن قدم رنجہ
کہ خاکم از کفِ پائے تو مشکبو گردد

ز تابِ ماہ شود پرعرق رخِ نازک
بروئے او شبے ار ماہ روبرو گردد

خطا ست گر بسر آرد سرے ز مشکِ ختن
ولے کہ شیفتۂ زلفِ مشکبو گردد

ز بہرِ او ہمہ یکساں است زہرہ و مریخ
کسے کہ مشتریِ مہرِ ماہرو گردد

بکن زیارتِ روئے چو مصحفِ جاناں
دلا بخونِ جگر گر ترا وضو گردد

بسوزنِ مژہ و رشتۂ دو گیسویش
بود کہ چاکِ دلِ زارِ من رفو گردد

چگونہ جاں بسلامت برد کسے محبوب
کہ عاشقِ بتِ عیارِ تند خو گردد

غزل

…سیرِ چمن گر جلوه گر آن نازنین گردد
ز قدّ و خدّ او خجلت بسرو و یاسمین گردد

…دخیره نگاهِ مهر از نظارهٔ نورش
مقابل مه اگر یکدم بآن زهره جبین گردد

…نکِ چین اگر دارد سرے در سر خطاے اوست
کسے کاشفتۂ سوداے زلفِ عنبرین گردد

…رد بر نگاهِ چشمِ آهو صد هزار آهو
کسے کو کشتۂ تیغ نگاهِ سرمگین گردد

…رد خونِ جگر از رشکِ لعلش لعلِ رمّانی
خجل از گوهرِ دندانِ او دُرِّ ثمین گردد

…اسازم بر آندم عمرِ صد خضر و مسیحا را
بعمرے گردے آن یار با من همنشین گردد

…دعینِ قصورِ فهم او گر عاشقِ رویت
بجنّت مائلِ حسن و جمالِ حورِ عین گردد

…باگر بوے گیسویت برد آنجا ز رشکِ او
بجاے نافه پر خون نافِ هر آهوے چین گردد

…هر گز سیرِ دیر و حرم در سر قدم بر زن
براهِ عشق کانجا اتّحادِ کفر و دین گردد

…هے در دیده گه در دل نگارم جلوه بنماید
گهے بے پرده میباشد گهے خلوت نشین گردد

منه محبوب سوداے خمِ زلفِ بتان در سر
مبادا کز پئے جانِ تو مارِ آستین گردد

غزل

…رچه پیوسته بمن رنج و ملالے دارد
لیکنم شاد بامیدِ وصالے دارد

آفتاب است رخ و زہرہ جبیں برق نگہ
عارضش بدر و دو ابرو دو ہلالے دارد

جگرم خوں شد و لعلِ لبِ جاناں گردید
ایں سویدائے دلِ ماست کہ خالے دارد

چیست گر برہمن و شیخ شدہ مفتونش
بستہ من نامِ خدا حسن و جمالے دارد

شوخی و دلبری و ناز و ادائے باید
شاہد آں نیست کہ حسن از خط و خالے دارد

مرغِ دل چوں نشود صید کہ بہرش صیاد
دامِ گیسوئے کج و دانۂ خالے دارد

اثرِ زہرہ و کیواں شدہ یکساں پئے او
ہر کہ مہرِ مہِ خورشید جمالے دارد

پر قصور است بحسنِ رخِ زیبائے تو حور
کے پری پیشِ جمالِ تو کمالے دارد

بدر بیقدر شدہ پیشِ عذارت ایجاں
رشک از ناخنِ پائے تو ہلالے دارد

پندِ او کے اثرے در دلِ محبوب کند
واعظِ شہر عجب خام خیالے دارد

غزل

ہر آنکہ جامِ مے و یارِ نیک خو دارد
مدام عیش و سرورِ زمانہ او دارد

دہن چو غنچہ قدش سرو و چشم چوں نرگس
عذار یاسمن و ہمچو لالہ رو دارد

خجل ز رنگِ لبش لعلِ در بدخشاں است
گہر بہ پیشِ رخِ او چہ آبرو دارد

خطا بود کہ ز شوقِ سیرِ چین و ختن
بسر کسے کہ سرِ زلفِ مشکبو دارد

بآب و خاکِ سرشت از ازل چو آتشِ عشق
دلم کنوں چہ عجب گر ہوائے او دارد

رتم کہ چرا خود نمے شود مفتون — بحسنِ خویش چو آئینہ روبرو دارد

زعینِ قصورش اگر بخواہد حور — کسے کہ دیدنِ روئے تو آرزو دارد

ۂ جنازۂ عاشق بحکمِ فتوئ عشق — بیاید آنکہ بخونِ جگر وضو دارد

چگونہ جاں بسلامت برد کسے محبوب
کہ دل بدستِ جفا کارِ تند خو دارد

غزل

زہ چون خنجر و مژگاں چو سنانے دارد — نگہش تیر و دو ابرو دو کمانے دارد

م او نرگس و لالہ لب و عارض چو سمن — چہرۂ او گل و چون غنچہ دہانے دارد

ق در نیستی و ہست دہانش گردید — آنچہ در وہم و گمان نیست میانے دارد

خی و ناز و ادا از پئے دلبر باید — نہ کہ چون سرو قد و غنچہ دہانے دارد

سر دو رُخ زرد و دلِ پر درد مدام — عاشقِ روئے تو ایں جملہ نشانے دارد

ہر کعبہ بسر دارد و نے خواہشِ خلد — ہر کہ در کوئے بُتِ خویش مکانے دارد

بُتِ من جلوہ بہر رنگ نماید محبوب
کس نداند کہ چہ نام و چہ نشانے دارد

غزل

م را درد و درمانست بیمارا ہمچنیں باید — غمم در جسم چوں جانست غمخوارا ہمچنیں باید

بیک دیدن ربوده چشمِ مستش جانِ مردم را
پئے دل بُردنِ عُشاق دلدار اینچنیں باید

شده تیرِ قدِ من چوں کماں از یادِ او باران
زبهرِ دلبراں ابروئے خمدار اینچنیں باید

خجل شد سرو و نرگس سنبل و گل در گلستانها
بتاں را قد و چشم و زلف و رخسار اینچنیں باید

بماند تا ابد مرغِ دلم پابندِ گیسویش
بدامِ حلقۂ زلفش گرفتار اینچنیں باید

بدرمانش شده درمانده صد لقمان و افلاطون
بتانِ دلستاں را چشمِ بیمار اینچنیں باید

شفق بگرفت رنگِ خون زرشکِ اشکِ خونینم
زبهرِ عاشقانش چشمِ خونبار اینچنیں باید

چمن شد سینه‌ام از داغهائے عشقِ آں گلرو
بسیرِ عاشقاں محبوب گلزار اینچنیں باید

غزل

زاشک تر شد بغمِ عشقِ تو دامانے چند
چاک گردید ز بهرِ تو گریبانے چند

خمِ ابروت ربود آبروئے صد محراب
برد زلفِ سیاہت دینِ مسلمانے چند

گر چنیں جوششِ جنوں ماند ز بهرِ عشاق
زود خواهند شد آباد بیابانے چند

خاکِ پایش شده اکسیرِ بدردت آخر
گرچه کردند دلا بهرِ تو درمانے چند

ابرویش عینِ کماں تیرِ مژه تیغِ نگه
شده محبوب پئے قتلِ تو سامانے چند

غزل

بوئے موئے تو چو مشکِ ختنے ساختہ اند — رنگِ روئے تو چو دُرِّ عدنے ساختہ اند

دُرِ دندانِ تو برو آب ز الماس و گہر — لبِ لعلت چو عقیقِ یمنے ساختہ اند

قطعہ بند

چشمِ تو نرگس و لالہ لب و گیسو سنبل — عارضت عینِ گُلِ یاسمنے ساختہ اند

قامتت سروِ روان غنچہ دہن روئے تو گل — جانِ من جسمِ تو گو یا چمنے ساختہ اند

نیست معدوم و نہ موجود میانت ایجان — آنچہ در وہم نیاید دہنے ساختہ اند

جنت از خاکِ درِ ہمچو توئے شد پیدا — دوزخ از سوزِ دلِ ہمچو منے ساختہ اند

روسوئے دیر نیارند و نخواہند حرم — عاشقانیکہ بکوئیت وطنے ساختہ اند

بوئے از چینِ سرِ زلفِ تو در روزِ ازل — بردہ زآن نافۂ مشکِ ختنے ساختہ اند

مطلبِ ہر دو یکے ہست و لے از پئے فصل — آن یکے شیخ و دگر برہمنے ساختہ اند

جلوہ گر در ہمہ جا ہست جمالِ محبوب
نامِ بتخانہ و مسجد سخنے ساختہ اند

غزل

خورشیدِ من چو جلوہ نما سوئے بام شد — داغے ز رشک در دلِ ماہِ تمام شد

آرامِ روز رفت بیادِ رخت مرا — در شب بعشقِ زلفِ تو خوابم حرام شد

از بہرِ صیدِ مرغِ دلِ زارم اے صنم! — خالِ تو دانہ زلفِ سیاہِ تو دام شد

نے آرزوئے کعبہ و بتخانہ را کند — آنرا کہ زیرِ بامِ تو ایجاں مقام شد

شد کشتہ عالمے ز سنانِ نگاہِ تو — از خنجرِ کرشمۂ تو قتلِ عام شد

گر لافِ عشقبازی و رندی زند خطا است — آنکو اسیرِ سلسلۂ ننگ و نام شد

عمّامہ رہنِ میکدہ واعظ نمود چوں — واقف ز لطفِ لذّتِ شُربِ مدام شد

محبوب چوں بکلبۂ احزاں رسید یار
میداں کہ مرغِ چرخِ سعادت بدام شد

غزل

از حُسنِ رُخت مہرِ درخشاں گلہ دارد — از تابِ عذارت مہِ تاباں گلہ دارد

رشک است ز دندانِ تو الماس و گہر را — از رنگِ لبت لعلِ بدخشاں گلہ دارد

سنبل خجل از گیسوے پیچانِ تو گردید — از قامتِ تو سروِ گلستاں گلہ دارد

از سیلِ سرشکم کہ بعشقِ تو رواں شد — خجلت زدہ جیحوں شد و طوفاں گلہ دارد

از دستِ جنوں دامنِ صبرم چو شدہ چاک — از رشک و حسد جیب و گریباں گلہ دارد

از بسکہ بگردیدم و پامال نمودم — رنجید ز من کوہ و بیاباں گلہ دارد

آں آہِ جہاں سوز ز محبوب برآمد
کز شعلۂ آں آتشِ سوزاں گلہ دارد

غزل

آتش اندر دہر پیدا از غبارم کردہ اند
سیلِ طوفاں از دو چشمِ اشکبارم کردہ اند

مُردہ ام چوں در سرِ گیسوئے مشکینِ نگار
دفن زاں در خاکِ صحرائے تتارم کردہ اند

بادہ از خونِ دلم شد نُقل از لختِ جگر
بتکدہ تعمیر از خاکِ مزارم کردہ اند

بہرِ قتلم حاجتِ شمشیر و خنجر ہیچ نیست
تیغ ابرو خنجرِ چشمِ تو کارم کردہ اند

گرچہ پنہاں داشتم محجوب دردِ عشقِ یار
لیکنش ظاہر دو چشمِ اشکبارم کردہ اند

غزل در نعت

واللیل ثنائے است ز گیسوئے محمدؐ
والشمس بوصفِ رخِ نیکوئے محمدؐ

میکال شدہ غاشیہ بردارِ جنابش
جبریل گدائے بسرِ کوئے محمدؐ

در دیدۂ او ذرہ نماید یدِ بیضا
دید آنکہ یکے جلوۂ از روئے محمدؐ

لاریب بود مظہرِ انوارِ الٰہی
ہر کس کہ بدید رُخِ نیکوئے محمدؐ

شد بدر منوّر ز جمالِ رخِ پاکش
شرمندہ ہلال از خمِ ابروئے محمدؐ

نرگس شدہ حیرانِ تماشائے دو چشمش
سرو است فدا بر قدِ دلجوئے محمدؐ

از دستِ مبارک شدہ مہتاب دو پارہ
ز اعجاز ببیں قوتِ بازوئے محمدؐ

انساں نتواند کہ کند وصفِ جمالش
حق گشت چو مدّاح وثنا گوئے محمدؐ

ایں بے ادبی ہست کہ محبوب بخود کرد
نسبت بکفِ پائے سگِ کوئے محمدؐ

ردیف الرّاء

غزل

روز و شب دارم بسر سودائے زلفِ مشکبار
جاں فدا کردم بمہرِ مصرخ رنگیں نگار

راست قدّے کج ادا سیمیں برے سنگیں دلے
لالہ روئے یاسمیں بوئے نگارِ گلعذار

از نگاہِ چشمِ مخمورت دلِ مردم خراب
از سرِ زلفِ سیاہت شد تنِ من ہمچو تار

موسمِ گل بر سر آمد دلبرم در بر بیا
ساقیا جامے بادہ آمد زمانِ نو بہار

اے اسیرِ دامِ زلفینِ تو ہر دانا دلے
وائے خرابِ لعلِ میگونِ تو جانِ ہوشیار

گر تو یکتائی بر عنائی و حسن و دلبری
عاشقِ جانباز چوں من نیست کس در روزگار

تا کہ رفتی از کنارِ من تو اے جانِ جہاں
گشتہ ام یکسر من از جان و دلِ خود برکنار

خواستم دارم بدل پنہاں غمِ عشقت ولیک
آہِ آتشبار و اشکِ خونیم کرد آشکار

ناصحا پندے مفرما با دلِ دیوانہ ام
زانکہ مجنوں را بعقلِ خود نباشد اختیار

رفت عمرش گرچہ در عصیاں ولیکن نیست باک

ہست چوں محبوب بر فضلِ خدا امیدوار

غزل

روئے خوبت صنما ہست چناں مایۂ نور / گر مساوات کند حور بود عینِ قصور

تابشِ عارضِ تو غیرتِ ماہِ تاباں / نورِ سیمائے تو شد رشک دہِ جلوۂ حور

زلفِ مشکینِ تو سودا بسرِ مردم زد / چشمِ بیمارِ تو کرد ہست جہاں را رنجور

گر تپِ سوزِ دلم در دلِ دریا افتد / شود آں آتشِ سوزاں چو روانِ مہجور

گرچہ دورم ز درت لیک بدل نزدیکم / ہست یکساں غمِ عشقت چہ بغیبت چہ حضور

نیست تنہا دلِ من شیفتۂ تو کہ نمود / جلوۂ حسن و جمالِ تو جہاں را محصور

اتفاقِ من و تو چوں شود اے دلبرِ من / من بہجرِ تو حزین و تو بقتلم مسرور

دردِ عشقِ تو چناں کرد بجانِ من جا / کز غمش ہر بنِ مو گشتہ بشکلِ ناسور

شعلۂ آتشِ سوزاں ز زبانم خیزد / شمۂ از غمِ ہجرِ تو کنم گر مذکور

گرچہ صد تیغِ جفا بر سرِ ایں خستہ زنی / ہر دم از جان و دل از لطفِ تو ہستیم شکور

دلِ مجنون مرا وعظ مفرما واعظ / زانکہ دیوانہ ز پند ست و نصیحت معذور

رفت عمرِ تو بعصیاں ہمہ لیکن محبوب
تکیہ بر رحمتِ او کن کہ ہو اللہ غفور

غزل

اے ماہ و خور از عکسِ رخت یافتہ تنویر / از جلوۂ حسنِ تو جہانے شدہ تسخیر

ای کشتهٔ دردِ تو شده زندهٔ جاوید — رسوائیِ عشقِ تو بود باعثِ توقیر

از نکهتِ زلفِ تو معطر ختن و چین — از تابِ رخت آب بہ پنجاب و بکشمیر

از جوشِ تحیّر شود آن نقش بدیوار — نقاش کشد گر ز رخِ پاکِ تو تصویر

بر صفحهٔ جان و دلِ من حرفِ غمِ عشق — از روزِ ازل کرد رقم کاتبِ تقدیر

دل سوختن و کُشته شدن در غمِ جاناں — از عشق عطا گشت بمن منصب و جاگیر

افسانهٔ مجنوں شده محو از دلِ عالم — زآنروز که عشقِ من و تو یافته تشهیر

بیمارِ دو چشمت شده جانِ همه مردم — در پائے دلم گشت سرِ زلفِ تو زنجیر

دردِ دلِ من بہ نشود ز آبِ بقا زانکه — تدبیرِ شفایش بود آبِ دمِ شمشیر

محبوب ندارد غمِ غوغائے قیامت
چوں شافعِ او هست شهِ شبّر و شبّیر

غزل

بیا بکلبهٔ احزاں گذر دریغ مدار — ز لطف بر منِ مضطر نظر دریغ مدار

چو اشکِ خونیِ من شد رواں ز یادِ لبت — تو سنگدل ز من این لعلِ تر دریغ مدار

بسوزِ عشقِ تو اے سینه سوختن بگذار — دلا تو خوردنِ خونِ جگر دریغ مدار

قدم بکوئے تو بنهاد یار گوهرِ اشک — پئے نثارِ تو اے چشمِ تر دریغ مدار

چو آرزوئے دلِ بیدلِ تو دیدنِ تست — ز کُشتهٔ غمِ خود این قدر دریغ مدار

پئے مشامِ روانِ حزینِ من بوئے — زگیسویش تو نسیمِ سحر دریغ مدار

بہر رہے کہ نہد پا نگارت اے محبوب
نثارِ سر توازآن رہگذر دریغ مدار

غزل

تو نداری در جمال و حسن ہمتائے دگر — نیست چوں من در جہاں مجنون وشیدائے دگر
ہر دم از ما سوختن جانرا و دل دادن بعشق — ہر زماں از تو سر جور و جفا ہائے دگر

تضمین

گر سرِ مشکِ ختن دارم بسر باشد خطا — در سرم از زلفِ پُر چین ست سودائے دگر
در ازل درمانِ ما دردِ تو آمد اے صنم! — زانکہ دردِ دل ندارد مداوائے دگر
یک اشارت کردی و دین و دل از ما بردہٖ — کشتنم آساں بود ایجاں با بپمائے دگر
لافِ صحرا گردیِ خود قیس پیش ما مزن — زانکہ آمد بہتر از تو دشت پیمائے دگر
اے تو و بزمِ رقیب و سوختن ما راز رشک — ما و دلدادن بحسنِ روئے زیبائے دگر
نیست شوقِ بادہ ام در دل زجامِ میکشاں — مستم از روزِ ازل از جامِ صہبائے دگر
نیستم موسیٰ صفت مدہوش از یک جلوہ ات — ہر دم از حسنت مرا شوقِ تماشائے دگر
پائے در زنجیر باد از یں خطایم اے صنم — گر بسر دارم سرِ زلفِ چلیپائے دگر

تاکہ جانش در تن ست اینجاں بغیر از وصلِ تو
نیست این محبوبِ مفتوں را تمنائے دگر

ردیف الزاء

غزل

مُردم و دلبرِ من در برِ اغیار ہنوز
شد میسّر نہ مرا دولتِ دیدار ہنوز

تلخ شد کامِ من و شد نہ لبم را حاصل
بوسۂ زاں دہن و لعلِ شکر بار ہنوز

برد جانِ منِ دلخستہ ولیکن صد حیف
بر سرِ رحم نشد آں بُتِ عیار ہنوز

گرچہ دیوانہ بعشق شدہ ام لیک بسر
ہست سودائے خمِ گیسوئے دلدار ہنوز

دل بسودائے سرِ زلفِ تو مجنون و فداست
جاں زچشمانِ پُر از سحرِ تو بیمار ہنوز

گرچہ صد جور و بلا دید بعشقت محبوب
لیک دارد ہوسِ جلوۂ دیدار ہنوز

غزل

بُردۂ دل طالبِ جانی ہنوز
حالِ من جاناں نمیدانی ہنوز

در دل و جاں گرچہ ہر دم جائے تست
از چہ رو از دیدہ پنہانی ہنوز

سیلِ اشکت آبِ طوفاں را ربود
از چہ رُو اے دیدہ گریانی ھنوز

خاطرت جمع است از وصلِ صنم
در سرِ زلفش پریشانی ھنوز

روئے آں دلبر چو دیدی از چہ رو
در خیالِ اینی و آنی ھنوز

عالمِ آب است در چشمت ز اشک
باز از دل آتش افشانی ھنوز

دردِ عشقت دارو ئے ھر درد شد
ایں عجب محتاجِ درمانی ھنوز

دانش و دین و دلِ محبوب را
بُردۂ ایجان و خواہانی ہنوز

ردیف السین

غزل

مرا عشقِ آں نازنین است و بس
غمِ او بجاں دلنشین است و بس

ز تن جاں ببرد و کنوں در برم
ولے در دمندے حزین است و بس

مکن پیش من جلوہ اے خورمرا
بدل مہرِ آں مہ جبین است و بس

بہ مہرِ سلیماں چہ حاجت بدل
چو نامِ تو نقشِ نگین است و بس

ندارم بہ قند و شکر اشتیاق
کہ لعلِ لبت انگبین است و بس

بہ محبوبِ عاصی بدنیا و دیں

پناہِ شہ مرسلین است و بس

ردیف الشین

غزل

بتے دارم کہ کامِ جاں بود شیریں زگفتارش
دوائے دردِ مشتاقاں نگاہِ چشمِ بیمارش

عزیزم گشت آنجاناں کہ جاہا تشنۂ وصلش
شدم بر یوسفے مفتوں کہ عالم شد خریدارش

فدائے آں سیہ چشم کہ دوراں فتنۂ حسنش
سرِ زلفے بسر دارم کہ دلہا شد گرفتارش

زہے زیبا نگارے آفتابِ چرخِ رعنائی
کہ روشن گشت خورشید از ضیائے عکسِ رخسارش

تعال اللہ چہ دلدارے کہ ہنگامِ سخن گفتن
نبات و قند میریزد لبِ لعلِ شکر بارش

نزاکت آں قدر دارد نگارِ گلعذارِ من
کہ رنگِ غازہ بر رخسار میباشد گرانبارش

بجز مہرِ تو در دوراں ندارد ہیچ غم محبوب
کہ میدارد مئے عشقت مدام از خویش سرشارش

غزل

گہر ز خندہ بریزد لبِ دُر افشانش
عبیر و مشک فشانست زلفِ پیچانش

رخش چو مہر و ہلال است ابروئے جاناں
لبش چو لعلِ بدخشاں در اند دندانش

دلم شدہ است پریشاں و جاں شد آشفتہ
زبادِ چینِ خمِ زلفِ عنبر افشانش

زہے بتے مہِ برجِ سپہرِ خوبی و حسن
کہ روشن ہست مہ از عکسِ روئے تابانش

ہوائے جنّت و بیمِ جحیم نیست بما
کہ دیدہ ایم شبِ وصل و روزِ ہجرانش

بکُشت ترکِ دو چشمش بغمزہ مردم را
گذشت از رگِ جاں ہا سنانِ مژگانش

نمیرود ز دلم عشقِ آں صنم محبوب
کہ تا بحشر بدستِ منست دامانش

ردیف الکاف

غزل در نعت

اے شہِ دو جہاں سلامٌ علیک
مالکِ انس و جاں سلامٌ علیک

ذاتِ تو ہست عینِ نورِ احد
صاحبِ لامکاں سلامٌ علیک

بندگانِ گدائے کوئے تو اند
جملہ شاہنشہاں سلامٌ علیک

ہست ذاتِ ترا عدیل عدیم
شاہِ کون و مکاں سلامٌ علیک

خاکِ درگاہِ بندگانِ تو اند
ملک و انس و جاں سلامٌ علیک

طاقتم نیست وصفِ تو گفتن
حق ترا مدح خواں سلامٌ علیک

نیست محبوب را بجز درِ تو

ہیچ جائے اماں سلامُ علیک

غزل در نعت

اے شفیعِ الوریٰ سلامُ علیک ۔۔۔ وے شہِ دو سرا سلامُ علیک
از رُسل اول و ظہور آخر ۔۔۔ اے شہِ انبیا سلامُ علیک
حق بذاتِ شریفِ تو گوید ۔۔۔ احمدِ مجتبیٰ سلامُ علیک
آدم و نوح و موسیٰ و عیسیٰ ۔۔۔ جملہ را مقتدا سلامُ علیک

دردِ محبوب را نشد حاصل
جز درِ تو دوا سلامُ علیک

غزل در نعت

اے شفیعِ الامم سلامُ علیک ۔۔۔ دُرِ دُرجِ کرم سلامُ علیک
جمع در ذاتِ اشرفِ تو تنہا ۔۔۔ شد حدوث و قدم سلامُ علیک
شرف از ذاتِ تو بملکِ عرب ۔۔۔ از تو فخرِ عجم سلامُ علیک
مالکِ طیر و جنّ و انس و ملک ۔۔۔ شاہِ لوح و قلم سلامُ علیک
دردمند و حزین و بے درماں ۔۔۔ بر درت آمدم سلامُ علیک
چوں پناہِ دگر ندارم ۔۔۔ کن تو لطف و کرم سلامُ علیک

بہر محبوب کن ز رحم نگاہ
اے شہ ذو الکرم سلام علیک

ردیف اللام

غزل

چین گیسوئے تو شد دام گرفتاری دل
چشم بیمار تو شد باعث بیماری دل

آتش عشق تو چوں سوخت دل زار مرا
کرد آب دم تیغ تو مددگاری دل

درد در جان و بدل سوز و بلب آہ و فغان است
کہ زند جز غم عشقت دم غمخواری دل

بر فلک گوش ملک گشت ز فریادش کر
ہست انکار تو بر نالہ و بر زاری دل

آتش افتاد بجاں از رخ چوں آتش تو
گشت از یاد لب لعل تو خونباری دل

سوختن کشتہ شدن در غم عشق اے محبوب
ہست بر جان من ایں جملہ ستمگاری دل

غزل

تا کے کنیم نالہ ز جور و جفائے دل
کس مبتلا مباد برنج و بلائے دل

آنرا نہ میل جنت و نے بیم دوزخ است
بیگانہ شد ز ہر دو جہاں آشنائے دل

طوفانِ نوح قطره نماید بچشمِ تو / گر بشنوی تو شمّهٔ از ماجرائے دل

نے خشم از رقیب و زجاناں نه شکوه ایست / بر جانِ من هر انچه بشد از جفائے دل

اکسیر هیچ فائده با دردِ دل نه کرد / خاکِ درِ نگار بشد کیمیائے دل

مُردن بعشق عینِ تمنائے جانِ من / دیں دادن از برائے بتاں مدعائے دل

مجبوب بارِ خاطرِ عاطر نباشدت
بشنو دگر غزل ز من از نالهائے دل

غزل

دانستے بروزِ ازل گر جفائے دل / خارے نهادے بہرِ خود بجائے دل

با جانِ ماست تا ابد رنج و غم نصیب / خونِ جگر ز روزِ ازل شد غذائے دل

عظمِ رمیم مردهٔ صد ساله مے طپد / گر بشنود صدائے من از نالهائے دل

مردم فدائے غمزهٔ چشمِ تو گشته اند / چینِ سرِ دو زلفِ تو زنجیرِ پائے دل

در مانده شد هزار فلاطون بدار ویش / رنج و بلا و درد شد آخر دوائے دل

در خاک و خوں طپیدن و جاں دادن از غمت / آں مدعائے جاں بود ایں مقتضائے دل

با مشکِ چیں که نسبتِ زلفِ تو کرده ام / ز آشفتگیِ جانِ من ایں شد خطائے دل

مجبوب صد فرات ز خوں بنگری رواں
یکدم گذر کنی اگر از کربلائے دل

غزل

تا جانست بتن عشقِ تو جاں چوں رود از دل
تا حشر کجا مہرِ تو بیروں رود از دل

گنجینۂ حسنِ تو گرفت آنکہ ز وصلت
آنرا ہوسِ دولتِ قاروں رود از دل

خواہم کہ کنم وصفِ سراپائے تو جاناں
لیک از دہنِ تنگِ تو مضموں رود از دل

ہر کس کہ بدیدہست گلِ روئے تو ایجاں
شوقش ہمہ از بادۂ گلگوں رود از دل

شد سینۂ من آتشِ سوزاں ز تپِ آہ
وز اشکِ رواں قلزم و جیحوں رود از دل

شد شعلہ فشاں جانِ من از آتشِ رویش
از یادِ لبِ لعلِ صنم خوں رود از دل

افسانۂ محبوب ہر آنکس کہ شنیدہ است
آنرا ہوسِ قصۂ مجنوں رود از دل

غزل

روز و شب سودائے زلفِ مشکبو دارم بدل
بجز خوں از یادِ رنگِ لعلِ او دارم بدل

چشم بر حور افگنم گر ایں بود عینِ قصور
چوں سرِ عشقِ نگارِ خوبرو دارم بدل

جاں فدا کردن بمہرش مدعائے جانِ من
دیں و دل دادن بعشقش آرزو دارم بدل

گر بسر دارم سرِ مشکِ ختن باشد خطا
ز آنکہ سودائے سرِ گیسوئے او دارم بدل

فرقِ ہست و نیست گفتم گرچہ در وصفِ میانش
لیکن از ذکرِ دہانش گفتگو دارم بدل

تیغ را آہستہ زن تا زود نشود کارِ من — کشتۂ عشقم طپیدن آرزو دارم بدل

گرچہ شد محبوب عمرم در گنہ لیکن چہ باک
چون امید از آیۂ لاتقنطو دارم بدل

غزل

کنی چنداں کہ بر جانِ حزیں جور و جفا قاتل — دلِ من ہر زماں گوید بشکرش مرحبا قاتل
بشمشیرِ نگہ در دم فراتِ خوں رواں کردی — ز مقتولاں شدہ کوئے تو دشتِ کربلا قاتل
چو عزمِ قتلِ من داری شکایت نیست از مردن — ولے خواہم نگاہِ چشمِ لطفت خوں بہا قاتل
بیک زخمے قناعت نیست مشتاقِ شہادت را — تو بسمل کردہ رفتی و دلم گوید بیا قاتل
بہ تیر و تیغ حاجت نیست بہرِ کشتنم ہرگز — کہ کافی ہست تیرِ ناز و شمشیرِ ادا قاتل
بیک تیغِ نگاہے کارِ من کردی جزاک اللہ — دہانِ زخم گوید ہر زماں صد مرحبا قاتل
قدم رنجہ نمائی گر برائے عزمِ قتلِ من — دہم بہرِ تو ہمچوں مردمک در دیدہ جا قاتل
نخواہم آبِ حیوان و نہ تسنیم و نہ کوثر را — کہ ہست آبِ دمِ تیغت بہ از آبِ بقا قاتل

چگونہ جاں برد محبوب از وے چوں دلش بردست
بتے بے رحم سنگیں دل جفا جو بیوفا قاتل

ردیف المیم

غزل

گاہے شدم یوسف صفت درکوو بازار آمدم
گاہے زلیخا وش شدہ اورا خریدار آمدم

گاہے چو سرمد داشتم سر زیر شمشیرت بعشق
منصور وار اندر غمت گہ بر سرِ دار آمدم

دیدم چو چشمت رفت شوق از نرگسِ شہلا مرا
نظّارہ کردم بر رخت یعنی بگلزار آمدم

گویا بیادِ لعلِ لب سیرِ بدخشاں کردہ ام
در شوقِ چینِ زلف تو در چین و تاتار آمدم

نے آرزوئے از حرم نے شوقِ دیر اندر سرم
بگذشتہ از ہر دو طرف در کوئے دلدار آمدم

رفتم براہِ عشقِ تو با روئے خنداں ہمچو گُل
از دشتِ پر خارِ غمت با چشمِ خونبار آمدم

من کے شوم موسیٰ صفت مدہوش از یک جلوہ ات
صد بار رُخ بنما بمن کز بہرِ دیدار آمدم

رفتم بہ بزمِ واعظاں آنجا شدم شیخِ زماں
در حضرتِ پیرِ مغاں رندِ قدح خوار آمدم

با شیخ در مسجد روم در دست دارم سبحۂ
در بتکدہ با برہمن اکنوں بزنّار آمدم

باشد قصورِ فہمِ من گر حور خواہم و پری
چوں جلوۂ محبوب را از دل طلبگار آمدم

غزل

چوں بیانِ وصفِ روئے آں مہِ انور کنم
طعنہ ہا بر تابِ نورِ نیّرِ اکبر کنم

لالہ از خاکِ مزارِ من دمد تا روزِ حشر
وقتِ مردن گر خیالِ آں لبِ احمر کنم

قطرۂ اشک از دو چشمم دانۂ گوہر شود
گریہ در یادِ دُرِ دندانِ او چوں سر کنم

گر شبے مہماں شود آں دلبرِ عیارِ من
مے کنم از اشکِ خونیں دیدہ را ساغر کنم

کمتر از یک قطرہ بنماید برش طوفانِ نوح
چوں رواں سیلِ سرشک از آبِ چشمِ تر کنم

قطعہ بند

گر بدستم جامِ پُرمے دلبرم در بر بود
کامِ جاں را از لبِ شیرینش پُر شکر کنم

ایں بود عینِ قصورم در جناں گر افگنم
چشم بر حور و نگہ بر چشمۂ کوثر کنم

قطعہ بند

گرچہ صد پندم دہد واعظ ز جامِ بادہ لیک
فصلِ گل آمد چساں من توبہ از ساغر کنم

ترکِ مے گوید مرا بر وعدہ ہائے جوئے شیر
نقد را بگذاشتہ بر نسیہ چوں باور کنم

کے کنم محبوب سوئے کعبہ و بتخانہ رو
سجدہ چوں بر خاکِ راہِ کوئے آں دلبر کنم

غزل

ز چشمِ نرگسیں کردی ہزاراں فتنہ در دینم
چو فرہادم بباید شست دست از جانِ شیرینم

ز نوکِ ناوکِ مژگاں نمودی رخنہ ہا در دل
ز ترکِ چشمِ مردم کش ربودی جانِ مسکینم

اگر زاں چشمِ پُر جادو نگاہے بر من اندازی
بہائے او اگر خواہی بگیر از من دل و دینم

اگر از وصلِ خود جاناں مرا عیشِ ابد بخشی
نثارت جاں کنم لیکن حقیر و کمترش بینم

اگر در وقتِ جاں دادن بکام لعلِ لبِ جاناں
نہ پروائے جناں دارم نہ باغِ خلد بگزینم

نہ آرام است در روزم نہ در شب خواب مے آید
غرض بے یارِ جانانم دمے نبود کہ بنشینم

خدا را جانِ من امشب بکن یک جلوہ بر محبوب
کہ تا از سر رود سودائے دنیا و سرِ دینم

غزل

قتیلِ عشقِ بتانم دگر نمیدانم
شہیدِ خنجرِ آنم دگر نمیدانم

بدردِ عشقِ پری روئے لالہ رخسارے
ز جانِ خویش بجانم دگر نمیدانم

غریبِ کوئے توام لیک در غمِ عشقت
اسیرِ دل شدہ گانم دگر نمیدانم

از آن دمے کہ زدم در سرائے عشق قدم
نماند تاب و توانم دگر نمیدانم

بچشمِ من نبود حسنِ لیلی و شیریں
فدائے جانِ جہانم دگر نمیدانم

غلامِ عشقم و محوم بجلوۂ جاناں
ز جانِ خود بگمانم دگر نمیدانم

ز فرش تا بسرِ عرش جلوہ اش پیداست
از اوست نام و نشانم دگر نمیدانم

تضمین

بخور ز بادۂ عشق و بگو بصدق و نیاز
مرید پیر مغانم دگر نمیدانم

از آں دمے کہ بدیدم جمال آں محبوب
بحسن او نگرانم دگر نمیدانم

غزل

روز محشر چو شب ہجر صنم یاد کنم
پیش حق با دلکے سوختہ فریاد کنم

مطلع ثانی

چوں بدل یاد قد غیرت شمشاد کنم
از غم و درد جہاں جان خود آزاد کنم

آتش سوز دلم تا بفلک شعلہ زند
شمۂ گر ز ستمہائے صنم یاد کنم

ہمہ بر باد دہم جان و تن و دانش و دیں
خانۂ دل ز غم عشق تو آباد کنم

گر بوقت نزع رخ بنمائی ایجاں
برکفن نام تو بنویسم و دلشاد کنم

آں قدر عشق تو دارم کہ بود عار مرا
گر مساوات بمجنون و بفرہاد کنم

گر زنی تیغ و کشی جان حزین محبوب
شکر احسان تو اے حضرت جلاد کنم

غزل

در سر سرِ چینِ خمِ گیسوئے کہ دارم — آشفتہ دل از سلسلۂ موئے کہ دارم

بیمارِ دو چشمِ سیہِ مستِ کہ هستم — مجروح دل از تیغِ دو ابروئے کہ دارم

بیخود ز مئے عشقِ چنانم کہ ندانم — جاں بر کہ فدا کردم و دل سوئے کہ دارم

خوں خوردنم از یادِ لبِ لالہ وشِ کیست — خارے بدل از عشقِ گل روئے کہ دارم

تا حشر بود شعلہ زناں سنگِ مزارم — آتش بدل از غمزۂ جادوئے کہ دارم

محبوب دل آشفتگیِ من ز غمِ کیست
دامِ دل و جاں حلقۂ گیسوئے کہ دارم

غزل

بسر سودائے زلفِ غیرتِ مشکِ ختن دارم — بدل خارِ غم از عشقِ نگارِ گلبدن دارم

بروزِ حشر با جمعِ شہیداں خیزم از تربت — کہ از یادِ حنائے پائے او خونیں کفن دارم

بسیرِ گلستانم اشتیاقے نیست اے یاراں — کہ دل از داغہائے دردِ او رشکِ چمن دارم

بگورم بعدِ مرگِ من گل افشانی بباید کرد — کہ در دل داغِ مہرِ مہرخِ گل پیرہن دارم

دہی صد بار اگر زہرم نگردد تلخ کامِ من — ز یادِ لعلِ شیرینِ تو شکر در دہن دارم

اگر دارم سرِ چین و ختن در سر خطایم ہست — کہ از سودائے گیسوئے تو دل رشکِ ختن دارم

نخواہد رفت تا جاں ہست عشقش از دلم محبوب
کہ در جاں الفت جاناں چو جاں اندر بدن دارم

غزل

حریق آتش عشقم طپیدن آرزو دارم
ز راہ دیدہ خون دل چکیدن آرزو دارم

بروز حشر کے دارم تمنائے لب کوثر
چو لعل شکرینش را مکیدن آرزو دارم

بہ بند اے ناصحا امشب خدا را لب ز پندمن
کہ از لعل لبش حرفے شنیدن آرزو دارم

خطایم ہست اگر دارم سر مشک ختن در سر
کہ آں زلف معنبر را شمیدن آرزو دارم

بجنت کے شوم مفتوں بحسن حور اے یاراں
جمال آں پری رو را چو دیدن آرزو دارم

ہوائے کعبہ و بتخانہ در خاطر نمی دارم
بکوئے آں بت رعنا رسیدن آرزو دارم

اگر زخمے زند ما را بشکرش مرحبا گویم
ز دستش زہر اگر باشد چشیدن آرزو دارم

بہار موسم گل ہست و یار و نغمہ و مطرب
مے از دست صنم امشب کشیدن آرزو دارم

بیان الفتش محبوب جز ایں کردہ نتوانم
کہ در عشق صنم ہر دم طپیدن آرزو دارم

غزل

ندارد مہ ضیا چوں ماہ تابانے کہ من دارم
خجل مہر است پیش شمع ایوانے کہ من دارم

بود صد سیلِ دریا قطرهٔ بل کمتر از قطره
به پیشِ موجِ اشکِ چشمِ گریانے که من دارم

بیک دیدن زلیخائی کند صد یوسفِ مصری
بحسنِ عکسِ روئے ماہ کنعانے که من دارم

بدریا گر رسد یکدم کند اخگر حبابش را
شرارِ سوزِ آهِ آتش افشانے که من دارم

نگاهِ چشمِ بیمارش کند رنجور مردم را
کسے را نیست جانانے چو جانانے که من دارم

کند دلهائے جمعے را پریشاں گر رسد در سر
سرِ هر چینِ خمِ زلفِ پریشانے که من دارم

ندارد ہیچکس محبوب در دوران بمهرِ او
دلِ پر دردِ عشق و سینهٔ بریانے که من دارم

غزل

بدستِ واعظِ زاهد چو عهدِ توبه به بستم
بروئے ساقیِ شاهد بجامِ باده شکستم

برفت موسمِ زهد و رسید فصلِ گل و مل
نصیحتم مکن از باده هوشدار که مستم

ز نام و عزت و ناموس و ننگ و دولتِ دنیا
طمع ز جمله شکستم چو دل بیار به بستم

ز سوزِ آتشِ سینه فتاده ایم در آتش
ز اشکباریِ دیده میانِ آب نشستم

جهاں بکامِ من آید نگارِ ماه رخِ من
دهد ز دستِ نگاریں چو جامِ باده بدستم

نه میلِ صومعه و نے هوائے بتکده دارم
بمهرِ روئے چو ماهِ تو ماهتاب پرستم

پسندِ طبع نباشد چو دین و ملتِ دوراں
مرید پیرِ مغاں گشتم و ز جمله برستم

کنوں چناں نه هم جان بحسنِ روئے تو محبوب

کہ کردہ بادۂ عشقِ تومست روزِ الستم

غزل

تاکے بدردِ عشقِ تو جاں بستلا کنم
تاکے ز تو تحملِ جور و جفا کنم

خواہم بعشقِ روئے تو جاناں ترا بخویش
بیگانہ گشتہ از دو جہاں آشنا کنم

بر جانِ من کنی ستمِ تازہ ہر زماں
من کے زترسِ جورِ تو ترکِ وفا کنم

سودائے چینِ زلفِ تو گر در سرم بود
دارم بسر ہوائے ختن را خطا کنم

دل را بخالِ روئے تو مفتوں نمودہ ام
سر بر حنائے پائے تو ایجاں فدا کنم

در چشمِ من چو غنچہ بود وسعتِ جہاں
مضمونِ تنگیٔ دہنت گر ادا کنم

جاں را بجلوۂ رخت ایجاں فروختم
دل مشتریٔ مہرِ تو اے مہ لقا کنم

در صورتت جلوۂ معنیٰ بمن عیاں
در روئے بت چو دیدنِ نورِ خدا کنم

محجوب چوں حبیب بود مہرباں ز دل
رنجِ جفا و جورِ رقیباں چرا کنم

غزل

بر تابِ حسنِ عارضِ جانانہ سوختیم
بر شمعِ روئے یار چو پروانہ سوختیم

تا خواندہ ایم ما سبقِ حرفِ عشق را
از علم و عقل جملہ کتب خانہ سوختیم

دل را بتابِ حسنِ جہاں تاب دادہ ایم
جاں بر جمالِ جلوۂ جانانہ سوختیم

قطعہ بند

در آب و خاکِ ما ز ازل بود سوختن
لیکن بیک دمے نہ چو پروانہ سوختیم

بل در ہوائے آتشِ عشقش تمام عمر
ما شمع ساں بہمتِ مردانہ سوختیم

ساقیِ ما شکست چو پیماں ز سوزِ دل
مینائے بادہ و خم و پیمانہ سوختیم

مجبوب چیست باک بما ز آتشِ جحیم
در آتشِ فراق چو مردانہ سوختیم

غزل در نعت

گل فشاں کلک را بمدحِ سیدِ بطحیٰ کنم
صفحۂ قرطاس رشکِ جنت الماویٰ کنم

آں شہِ والا منش کز نسبتِ دربانیش
فخر خود دانند گر با موسیٰ و عیسیٰ کنم

سورۂ والنور وصفِ عارضِ پر نورِ اوست
سورۂ واللیل مدحِ زلفِ عنبر سا کنم

در سخن لعل و دُر و یاقوت افشاند مدام
چوں زباں را در بیانِ نعتِ او گویا کنم

قطعہ بند

در زبانِ من چناں تاثیرِ مدحِ او شد است
شرم ہست ار دعوئ اعجاز چوں عیسیٰ کنم

چند بار احیائے اموات ار ازو شد ہیچ نیست
گویم ار یکبار قُم احیائے صد موتیٰ کنم

نسبتے باشد کہ ذرّہ را بود با آفتاب
با کفِ پائے تو گر ذکرِ یدِ بیضا کنم

ذاتِ پاکت ممکن اندر چشمِ صورت بیں بود
عینِ واجب بنگرم چوں چشم در معنیٰ کنم

آرزو دارم کہ بوسم آستانِ پاکِ تو
طوطیائے چشم خاکِ یثرب و بطحیٰ کنم

مشتریِ نورِ ماہ و زہرہ کے باشم ز دل
چوں ز خورشیدِ جمالت چشمِ دل بینا کنم

از تپِ آہے کہ از افراطِ عصیاں مے زنم
آتشِ سوزندہ بامِ گنبدِ مینا کنم

آرزویم ہست اے محبوب تا روزِ ابد
جا بخاکِ آستانِ آں شہِ والا کنم

غزل

عبث سعی ہست از یاراں پئے اصلاح وتدبیرم
کہ از روزِ ازل جوشِ جنوں آمد بتقدیرم

مطلع ثانی

قلم در وصفِ دندان ولبِ جاناں چو برگیرم
بریزد لعل و یاقوت و گہر ہنگامِ تحریرم

چو میسازم بتعریفِ گلِ رویش زباں گویا
گلِ تر میشود وقتِ سخن ہر حرفِ تقریرم

چو ہستم کشتۂ تیغِ دو ابروئے صنم ز آرزو
حیات جاوداں حاصل شود از آبِ شمشیرم

بسر جوشِ جنوں دارم ولے حاجت بہ بندم نیست
کہ سودائے سرِ زلفش بپائے جانست زنجیرم

هوس نیستم از کیمیا چوں کشتهٔ عشقم / که خاکِ کوئے جاناں میدہد تاثیرِ اکسیرم

بخواہم تا نویسم حرفِ سوزِ دل ولے ترسم / مبادا صفحهٔ کاغذ بسوزد وقتِ تحریرم

بپاداشِ خطائے نسبتِ زلفش بمشکِ چیں / بپائے دل زچینِ حلقهٔ گیسو است زنجیرم

ندارم باکِ غوغائے قیامت ہرگز اے محبوب / شفیعِ روزِ محشر میشود چوں شاہِ شبیرم

غزل در نعت

بہر جانب نظر سازم رُخِ دلدارے بینم / زہر سو جلوهٔ آں دلبرِ عیارے بینم

چناں سودائے بوئے موئے او جا کرده در جانم / که صحرائے جہاں را بیشهٔ تاتارے بینم

بسیرِ گلستانم احتیاجے نیست اے یاراں / که از داغِ غمِ او سینه را گلزارے بینم

ہوائے آتشِ عشق از ازل دارم که از اول / سرشتِ خود ز آب و خاکِ کوئے یارے بینم

فلک بر جور و یارم بے وفا و من دریں حسرت / که بختم خفته و صد فتنه را بیدارے بینم

نه غمخوارے نه یار و مونسے نے ہمدمے لیکن / معینِ بیکساں ذاتِ شہِ ابرارے بینم

شہنشاہے که وقتِ عزمِ مدحِ او زبانِ خود / شکر افشان و گوہر ریز در گفتارے بینم

بدرگاہش سلیماں بہر دار و نوح کشتیباں / سکندر چاکر و موسیٰ عصا بردارے بینم

بعمرے دید یکبار آنچه از حق موسیٰ عمراں / ز روئے روشنش در ہر سحر صد بارے بینم

تعالی اللہ چه حسنت ایں که مشتاقِ جمالِ او / ہزاراں یوسفِ مصری زلیخا وارے بینم

شیب و موسیٰ و عیسیٰ جم و خضر و سکندر را
گدائے بارگاہِ احمدِ مختار مے بینم

لقائے روئے خود بنما محبوبِ حسین شاہا
کہ گلزارِ جہاں را بے جمالت خارے بینم

غزل

چوں گلِ روئے تو دیدم بگلستاں رفتم
برہِ کوئے تو در روضۂ رضواں رفتم

مطلع ثانی

در رہِ عشقِ تو ایجاں بچہ عنواں رفتم
با دلِ سوختہ و دیدۂ گریاں رفتم

کہ چو فرہاد شدہ تیشہ زنی پیشۂ من
گاہ چوں قیس سوئے دشت و بیاباں رفتم

آہِ سرد و رخِ زرد و دل و جانِ پُر درد
برہِ عشق بدیں صورت و ساماں رفتم

جائے دیر است درِ پیرِ مغاں معبدِ من
عوضِ کعبہ بکاشانۂ جاناں رفتم

در سرِ نکہتِ زلفِ تو بہ چیں آمدہ ام
در خیالِ لبِ لعلت بہ بدخشاں رفتم

سنبل از خاکِ مزارم پسِ مرگم روید
زانکہ در یادِ خمِ گیسوئے پیچاں رفتم

جا چو در مجلسِ زہّاد ندیدم محبوب
زاں طرف آمدہ در محفلِ رنداں رفتم

غزل

دیدہ را جز رخِ زیبائے تو دیدن ندہم
گوش را جز سخنِ عشق شنیدن ندہم

بنگیاے کہ مباد ارسدش چشم بدش
ماہ را بر رخِ رخشانِ تو دیدن ندہم

آتشِ عشق چناں سوخت کہ بعد از مرگم
سبزہ بر خاکِ سرِ گور دمیدن ندہم

بنگیاے کہ مکرر نشود تکلیفت
مرغِ جاں را تہِ تیغِ تو طپیدن ندہم

چوں کند عزمِ مکانِ تو رقیب اے محبوب
پائے اندیشہ بجائے تو رسیدن ندہم

غزل

چہ گویم در تپِ سوزِ غمِ عشقش چہا کردم
دل و جاں را گرفتارِ غم و رنج و بلا کردم

گسستم از ہمہ آفاق و با دلدار پیوستم
شدم از خویشتن بیگانہ او را آشنا کردم

غلط گفتم لبش را لالہ و شمشاد قدش را
نمودم نسبتِ زلفش بہ مشکِ چیں خطا کردم

ز صورت جلوۂ معنی بچشمِ من نمایاں شد
کہ در حسنِ بتاں نظارۂ نورِ خدا کردم

چناں بیخود شدم از جلوۂ حسن و جمالِ او
کہ در ہنگامِ وصلش ترکِ حرفِ مدعا کردم

چہ باک از شورِ محشر دارم اے محبوب چوں امید
بلطفِ شافعِ امت شہِ ہر دو سرا کردم

ردیف النون

غزل

تنم گشتہ ہلال آسا بہرِ روئے مہ رویاں
دلم بُردند واکنوں قصد جانِ ناتواں دارند

دلم یکسر سویدا شد بسودائے سیہ مویاں
پریرویانِ مشکیں موبتانِ یاسمیں بویاں

چناں در عشقِ آں لیلے شدم مجنوں کہ در محشر
بگورم بعدِ مرگِ من گلِ نرگس بباید کاشت

روم پیشِ حق از مرقد بلب لفظِ صنم گویاں
کہ مردم در خیالِ نرگسیں چشمانِ گلرویاں

کشند و خونبہائے قتل از مقتول میخواہند
عجب سنگیں دل انداین دلربایانِ ستم خویاں

فدا گشتم چو بر حسنِ جہاں افروزِ آں محبوب
شدم یکسر از آں دم ہر دو دست از جان و دل شویاں

غزل

بیحجاب آں ماہِ من چوں از نقاب آید بروں
بہرِ دیدارش زمشرق آفتاب آید بروں

یارِ من گر بادہ خواہد اشکِ خونینم مے است
وازپئے نُقل از درونم دل کباب آید بروں

بعدِ صد سال ار کشائی خاکِ گورش بنگری
عاشقِ زارِ تو با چشمِ پُر آب آید بروں

تشنۂ دردم بُتا سیراب کن زابِ وصال
کایں دلِ محزوں زرنج و اضطراب آید بروں

خاکِ گورم بہ بود محبوب ازاکسیراگر
وقتِ مردن اززباں یابوتراب آیدبروں

غزل

برآئینہ روئے تو ہردل شدہ حیراں | جمعیتِ جاں درسرِ زلفِ تو پریشاں

مطلعِ ثانی

بگذشتنم ازعشقِ تو مشکل بود ایجاں | جاں دادنِ من درغمِ فرقت بود آساں
رشک است زدندانِ تو الماس و گہررا | خجلت زدہ ازلعلِ لبت لعلِ بدخشاں
گرجلوہ نماید صنمِ گلبدنِ ما | پژمردہ شود گل زخجالت بگلستاں
عالم شدہ مفتوں بجمالت چو زلیخا | خجلت زدہ ازحسنِ تو صد یوسفِ کنعاں

اززہد ریا فایدہ چوں ہیچ ندیدی
محبوب بیا خوش بنشیں درصفِ رنداں

غزل

کفرِ ہندوئے بتاں روزِ ازل شد دینِ من | خونِ دل خوردن بیادِ لعلِ شاں آئینِ من

مطلعِ ثانی

دردِ عشقِ تو دوائے خاطرِ غمگینِ من | خاکِ راہت طوطیائے چشمِ عالم بینِ من

مشتریِ مہرت اے زہرہ جبینِ مہ لقا
مشربِ من ہست میخوردن بیادِ لعلِ تو
حاجتِ رنگِ حنا نبود ز مہرت اے صنم
نے ہوائے خلد میدارم نہ کوثر را ہوس
چوں ندارد فخر بر نظمِ ثریا نظمِ من

گفتم از دل نیست لطفت اے بتِ پُرکینِ من
دین و دل دادن بشفقت ملت و آئینِ من
دست و پا رنگیں کن از نعشِ بخوں رنگینِ من
گر بوقتِ مردنم باشی تو بر بالینِ من
دلبرم از دل کند چوں ہر زماں تحسینِ من

قطعہ بند

خوردہ مے گیری بمن اے زاہد از عجب و غرور
پیشِ چشمِ اہلِ بینش کے برابر میشود

شاید آگہ نیستی از مذہب و آئینِ من
دیدۂ خود بینِ تو با دیدۂ حق بینِ من

ہجرِ محبوب ارچہ میسوزد دل و جاں ہر زماں
لیکن از امیدِ وصلش میشود تسکینِ من

غزل

گویدبمن از ناز گہے بوالہوس است ایں
از دردِ دل ار گریہ کنم بر سرِ کویش
جاں فرشِ رہِ دوست شود عینِ تمنا است
نے سجدہ سوئے کعبہ و نے بتکدہ آرم

بیگانہ و شم گاہ بپرسد چہ کس است ایں
از خندہ بگوید کہ صدائے جرس است ایں
گر بر قدمِ یار رود سر ہوس است ایں
چوں قبلۂ من کوئے صنم ہست بس است ایں

گر طائرِ دل بپرّد و در چمنِ خلد — از درد کند نالہ و داند قفس است ایں

در عمر دمے گر بغمِ یار بسازی — سرمایۂ عمرِ تو بداں یک نفس است ایں

پند از مے و محبوب مکن ناصحِ ناداں

کآں مونسِ جان است مرا ہم نفس است ایں

غزل در نعت

زتابِ روئے خود اے جاں جہاں منوّر کن — زبوئے گیسوئے خود عالمے معطّر کن

بیا بایں لب و رخسار و قامت ایجاناں — خجل بباغ گل و لالہ و صنوبر کن

خوش است گرچہ جفا بت و لے نگہ گاہے — زچشمِ لطف و عنایت بجانِ مضطر کن

چہ دردِ سر کنی از گفتگوئے دورِ فلک — مدام بادہ بیادِ صنم بساغر کن

اگرچہ ذکرِ محبوب خوش بود لیکن

گذار ایں سخن و نغمۂ دگر سر کن

چہ عمر صرف پئے ذکرِ عمرو زید کنی — ازیں گذشتہ سر مدحتِ پیمبرؐ کن

شہِ سریرِ نبوّت کہ بہرِ خلقِ جہان — نگفت غیر رضایش خدائے داور کن

غلامیِ درِ احمدؐ چو شد نصیب ترا — بیک نگاہِ کرم صد جم و سکندر کن

چو موج میزند از بحرِ طبعِ تو مضموں — زجوشِ فکرِ رسا مطلعِ دگر سر کن

مطلع ثانی

جگر بآتشِ عشقِ نبی سمندر کن
دو چشم ز اشکِ رواں غیرتِ سمندر کن

ببیں بدیدۂ حق بیں و در رخِ احمدؐ
عیاں معائنۂ نورِ ربِ اکبر کن

شدہ است نامۂ اعمالت از گنہ چو سیاہ
تو شست و شوئے وے از آبِ دیدۂ تر کن

زچشمِ لطف و کرم شاہِ دو جہاں نظرے
بحالِ عاصیِ محبوبِ زار و مضطر کن

غزل

تضمین

قدم مدار بخاکِ مزارِ سوختگاں
کہ آتشے است نہاں در غبارِ سوختگاں

گذار عادتِ جور و جفا بترس ایجاں
زسوزِ آہِ دلِ بیقرارِ سوختگاں

دلِ تو شعلۂ آتش شود ز تاثیرش
گرت فتد گذرے بر مزارِ سوختگاں

شمندر است نمِ اشکِ دیدۂ عشاق
جہنم است شرارِ غبارِ سوختگاں

قریبِ کوہ کن و قیس دفن شد محبوب
کہ جائے سوختہ بہ در جوارِ سوختگاں

غزل

معشوق را چہ کار بود با گریستن
عشاق راست سوختن و یا گریستن

ناز از بتاں بزیبد و از عاشقاں نیاز
خندیدن از شما سزد و از ما گریستن

شغلم بعشقِ روئے تو هر روز ناله است
کارم بیادِ موئے تو شبہا گریستن

در عشقِ یار ناله و فریادم آرزوست
در دردِ هجرِ اوست تمنّا گریستن

اندر غمِ فراقش و یادِ وصالِ او
محبوب نیست کارِ من الّا گریستن

ردیف الواو

غزل

راحتِ جانِ عالمی جان و دلم فدائے تو
در سرِ ما هوائے تو در دلِ ما است جائے تو

عشقِ تو زاں دمے کہ جا کرد بجانِ ما بتا!
حاصلِ قسمتم نشد هیچ بجز جفائے تو

چشمِ تو فتنۂ جهاں روئے تو زیبِ گلستاں
دامِ دل و بلائے جاں گیسوئے مشکسائے تو

عشقِ تو در جنانِ من مهرِ رخت بجانِ من
کوئے تو شد مکانِ من راحتِ من لقائے تو

راحتِ جانِ من توئی روح و روانِ من توئی
دانش و دین و دل بباد دادہ ام از برائے تو

گر گذرے فتد ترا در رہِ کوئے من سگے
دیدۂ خویش را کنم سرمہ ز خاکپائے تو

تیرِ نگاہست اے حبیب کردہ دلِ مرا ہدف
صبر و قرارِ من ببرد غمزۂ دلربائے تو

غزل

اے عارضِ تو زیبا وائے قامتِ تو دلجو
گیسوئے دلاویزت چوں مشکِ ختن خوشبو

در دامِ سرِ زلفش دلہائے جہاں پابند
جانہائے ہمہ مردم بیمارِ دو چشمِ او

حیرت بدو چشمِ من از آئینۂ رویش
داغے بدلِ زارم از ہجرِ بتِ مہ رو

جانِ ہمہ مشتاقاں از لعلِ لبش خوں شد
مفتوں دلِ ہر انساں زاں چشم و ازاں ابرو

در عشقِ صنم ہر دم سودا زدہ میگردم
در دشت و بیاباں ہا دیوانہ صفت ہر سو

مجبوب ربود از من جان و دل و دینم را
آں گیسوئے عنبر بو و آں نرگسِ پُر جادو

غزل

عشق است و جنوں در سرِ اے اشک تو طوفاں شو
گلگوں کفِ پایم اے خارِ بیاباں شو

نے خواہشِ دنیا کن نے آرزوئے عقبیٰ
از ہر دو جہاں بگذر یک طالبِ جاناں شو

اے دل بسرِ زلفش کن شیوہ پریشانی
بر آئینۂ رویش اے دیدہ تو حیراں شو

ہنگامِ بہار آمد گلرخ بکنار آمد
ساقی تو بدہ بادہ مطرب تو غزلخواں شو

پیشِ رخِ پُر نورش اے مہر مکن جلوہ
بر عارضِ تابانش اے ماہ تو کتاں شو

ساقی تو بیا بنشیں جامِ مۓ گلگوں دہ
برخیز و برو واعظ از گفتہ پشیماں شو

جلبابِ خفا بردار یک بانش و دوئی بگذار
در صورتِ خود حق بیں و اصل تو بجاناں شو

عشق است بیا اے دردِ درجان و دلِ محجوب
اے راحت و آسایش رَو رُو بگرِیباں شو

ردیف الہاء

غزل در نعت

نگاہِ لطف کن بر حالِ زارم یا رسول اللہ
کہ جز ذاتِ تو ملجائے ندارم یا رسول اللہ

قطعہ بند

چناں در آب و خاکِ خویش از روزِ ازل ہر دم
ہوائے آتشِ عشقِ تو دارم یا رسول اللہ

کہ افتد بعدِ صد سال از وفاتم در رہِ یثرب
صبا بردارد از مشتِ غبارم یا رسول اللہ

سگِ درگاہِ پاکت گر قدم برگورم اندازد
شود اکسیر ایں خاکِ مزارم یا رسول اللہ

نمودم قصدِ درگاہِ تو صد بار از نیازِ دل
و لے از فرطِ عصیاں شرمسارم یا رسول اللہ

ز سر تا پا اگرچہ غرقِ بحرِ دردِ عصیانم
و لے بر لطفِ تو امید وارم یا رسول اللہ

زبانِ من فشاند گوہر و یاقوت و لعلِ تر
چو مجذوب از سرِ مدحِ تو دارم یا رسول اللہ

غزل

ایدل از سوزِ تپِ عشق چو اخگر شدہ ... دیدہ از اشکِ رواں عینِ سمندر شدہ

مطلعِ ثانی

بدہنِ غنچہ بلب لالۂ احمر شدہ ... گل برخسار و بقامت چو صنوبر شدہ
بجبیں زہرہ نجمِ بدر و بابرو چو ہلال ... بنگہ برق و برخ مہرِ منوّر شدہ
غیرتِ سنبل ازیں کاکلِ پیچاں گشتی ... رشکِ مشکِ ختن از زلفِ معنبر شدہ
مفتیِ عشق نخواہد دیت از معشوقاں ... زاں بخونریزیِ عشاق دلاور شدہ
تو بایں قامت و لبہائے بتِ کافر بخدا ... غیرتِ طوبیٰ و رشکِ لبِ کوثر شدہ
اے دل از آتشِ دوزخ چہ حذر بیداری ... در تپِ آتشِ عشقش چو سمندر شدہ

نرگس از خاکِ مزارِ تو دمد اے مجذوب
زانکہ آشفتۂ آں چشم چو عبہر شدہ

غزل

دلش را میکند عشقم اثر آہستہ آہستہ ... بمنزل میرسد اہلِ سفر آہستہ آہستہ

شهیدِ عشقم و شوقِ طپیدن دارم ای قاتل — پی قلم بزن تیغ و تبر آهسته آهسته
مبادا در رهش پربادای بادِ صبا گردد — بکویش مشتِ خاکِ ما بر آهسته آهسته
بخوفِ ناصحان هرچند عشقش را نهان کردم — ولی شد اشکِ چشم پرده در آهسته آهسته
کند گر صبر ادنی امیشود اعلی پس از مدت — که قطره در صدف گردد گهر آهسته آهسته
مبادا غرق گردد عالمی از جوشِ طوفانش — بیفشان اشک را ای چشمِ تر آهسته آهسته

نسیمِ بیدل دلِ محبوب را تاثیر خواهد کرد
فغانِ نیم شب آهِ سحر آهسته آهسته

غزل

شاید ایجانِ من از نازِ تو باز آمده — کز رهِ لطف سوی اهلِ نیاز آمده
چشمِ بد دور تو ایجان پی قتلِ مردم — بسنانِ نگه و ناوکِ ناز آمده
چشمِ تو می کشد و زنده کند مردم را — حیرتی هست عجب شعبده باز آمده
شبِ من روزِ قیامت شده چون در غم — با رخِ همچو خور و زلفِ دراز آمده
بود پنهان غمِ عشقش بدلِ من چون جان — لیکن ای اشک تو پرده درِ راز آمده

طاقِ محراب چو شد ابروی جانان محبوب
سوی مسجد عبث از بهرِ نماز آمده

غزل

ای دل بگو ز پهلوی من چون رمیده — شاید بخواب جلوهٔ دلدار دیده

عشقت بجاں غمت بدل وحسنِ تو بچشم — گاہے بجاں سگے بدل وگہ بدیدۂ

پندم کنی زشاہد ومے واعظا ازانکہ — آنرا ندیدۂ و نہ ایں را چشیدۂ

جاں را بجلوۂ رخت ایجاں فروختم — دل را بیک کرشمۂ جادو خریدۂ

پنہاں ہنوز عشقِ صنم بود در دلم — اے اشکِ چشم پردۂ رازم دریدۂ

خوبانِ دہر ہیچ نمایند در نظر
مجبوب زاندمے کہ رُخِ یار دیدۂ

ردیف الیاء

غزل

بدستِ من سرِ گیسوئے آں دلدار بایستے — لبِ من بر لبِ آں دلبرِ عیار بایستے

بوصفِ چہرہ اش گلرا مجالِ نطق میبودے — بتوصیفِ لبانش لالہ را گفتار بایستے

بہ تعریفِ دُرِ دندانش نتوانم سخن گفتن — بیانش را زبانِ مدح گوہر بار بایستے

ز روزِ مرگ تا محشر نیاسایم ازیں حسرت — کہ بہرِ گورِ من خاکے ز کوئے یار بایستے

چو بوسم لعلِ مے نوشش شوم مخمور میگویم — کہ از خاکم بنائے خانۂ خمار بایستے

بہر بازار و ہر کوئے کہ جانانم گذار دپا — سرم فرشِ رہِ آں کوئے وآں بازار بایستے

بہر روز و بہر شب تا بروزِ حشر اے مجبوب

بکفِ جامِ شراب و در برم دلدار بایستے

غزل

بسر ہر روز و شب داریم سودائے تو اے ساقی
شدیم از جان و دل مجنون و شیدائے تو اے ساقی

دو چشمت آفتِ جان ہست بہرِ کشتنِ انساں
بلا و فتنہ میخیز و ز بالائے تو اے ساقی

چو از یک جرعۂ جامت شدم مقتول دانستم
زخونِ عاشقاں پُر ہست مینائے تو اے ساقی

سر از مرقد نہ بردارد بروزِ حشر مخمورت
نمیدانم چہ دارد نشۂ صہبائے تو اے ساقی

زبانم صد ہزاراں شعلۂ آتش برافشاند
بگویم شمۂ گر از جفا ہائے تو اے ساقی

ہزاراں جانِ مشتاقاں فدائے غمزۂ نازت
بود در دیدہ ہائے عاشقاں جائے تو اے ساقی

ز بہرِ کشتنم حاجت بشمشیر و سناں نبود
کہ جاں از تن برون آرم بایمائے تو اے ساقی

نخواہد رفت تا روزِ ابد از خاطرِ محجوب
تمنائے لقائے روئے زیبائے تو اے ساقی

غزل

اے دلبرِ عاشق کش و اے شاہدِ ہرجائی
رحمے بدلِ محزوں وقت است کہ فرمائی

بیمارِ دو چشمت گشت جانہائے ہمہ مردم
از زلفِ سیاہِ تو دلہا شدہ سودائی

اے حسنِ رخِ خوبت خجلت دہِ صد یوسف
اے عارضِ پُر نورت رشکِ یدِ بیضائی

اے آب دہم تیغت از آبِ بقا بہتر — مقتولِ غمت دارد اعجازِ مسیحائی

بریاں شدہ جانِ من در آتشِ ہجرانت — نے ہمدمِ من جز غم در عالمِ تنہائی

حالِ غمِ عشقِ تو ایجاں چہ بیاں سازم — نے طاقتِ وصلم ہست نے تابِ شکیبائی

محجوب مکن شکوہ از جورِ صنم ہرگز

در مذہبِ ما فرض ہست جانسوزی و رسوائی

غزل

چگونہ شرح نمایم ز دردِ مہجوری — کہ سوزِ آتشِ دوزخ بہ است از دوری

مطلعِ ثانی

ز جلوۂ رُخِ پُر نور غیرتِ حوری — چگونہ بت کہ پری پیکری و با حوری

رُخِ تو بدرِ کمال است و ابروئے تو ہلال — ز فرق تا بقدم جانِ من ہمہ نوری

گرفتہ از سرِ زلفت جہاں پریشانی — ز چشمِ مستِ تو مردم ببین مخموری

ز تست ناز و ستمہا ز من نیاز کہ من — حزیں ز عشق و تو در حسنِ خویش مغروری

قصور و کوثر و جنت نمے خرم ہرگز — بکوئے یار چو حور و شرابِ انگوری

ملامتم کنی ار واعظا شکایت نیست — ز حالِ عشق چو آگہ نۂ تو معذوری

چگونہ جاں بسلامت برم از و محجوب

که میکند غم عشقش بسینه ناسوری

غزل

اگر بسرِ گیسوئے مشکبو داری
خطا است مشکِ ختن را اگر آرزو داری

بپائے دیده گذر ایدل از سرِ هر خار
قدم اگر برهِ جستجوئے او داری

لبت چو لاله و چشمِ تو غیرتِ نرگس
دهن چو غنچه و همچوں بنفشه مُو داری

جبیں چو زهره نگه برق و لعلِ تو چو شفق
چو مهر عارضِ تاباں چو ماه رُو داری

بیا زبهرِ نمازِ جنازه ام ایجاں
مگر بخونِ دلِ من اگر وضو داری

چه رونق است برنگِ لبش ترا اے لعل
گهر تو پیشِ رُخِ او چه آبرو داری

چه لاف میزنی اے گل ز حسن و خوبیِ خویش
تو کے چو عارضِ رنگینش رنگ و بو داری

قصورِ تست اگر مهرِ حور در دلِ تست
ببر چو دلبرِ پُر مهرِ ماهرو داری

هوائے حور مکن الفتِ پری بگذار
چو دیدنِ رُخِ محبوب آرزو داری

غزل

اے روئے تو همچوں گل در گلشنِ نیکوئی
وائے قامتِ رعنایت سروِ جوئے دلجوئی

رشکِ رخِ مهر و ماه از عارضِ رخشانی
خجلت دهِ مشکِ چین از موئے سمن بوئی

جاں ہائے جہاں مقتول از خنجرِ مژگانت — مجروح کُنِ دلہا از تیغ دو ابروئی
سودا زدہ جانہائی از چینِ خمِ گیسو — دیوانہ کُنِ مردم از نرگسِ جادوئی
این است قصورِ او در باغِ جناں ایجاں — گر حُور کند با تو دعوائے نکو رُوئی
آں کیست کہ تعلیمت بنمود شہِ خوباں — دستورِ ستمگاری آئینِ جفاجوئی
ہرگز نتوانی دید حُسنِ رُخِ آں دلدار — تا در طلبِ جاناں دست از دل و جاں شوئی

جانت چو بدست آمد دلبر بہرت آمد
محبوب ازیں بہتر از دہر چہ میجوئی

غزل

گر از خمارِ مےِ عشق سر گراں داری — چرا بدل ہوس از جامِ میکشاں داری

مطلعِ ثانی

چو ماہ رُوئے گل اندام مہرباں داری — چساں ہوائے گل و شوقِ گلستاں داری
بعشوہ تیغ و بمژگاں سناں نگہ خنجر — بغمزہ تیر و دو ابرو و دو شخ کماں داری
زنالہ نغمہ مے از خوں زدل کباب بساز — اگر تو یارِ ستمگارِ میہماں داری
چرا بسوزِ نہانم بسوزی اے دلبر — چو حالِ دردِ دلِ من بدل عیاں داری
چہ حاجت است بہ تیغت صنم نگہ کافی است — بسر اگر تو سرِ قتلِ عاشقاں داری

دلا ز نرگسِ مستش مدام مخموری	زیادِ لعلِ لبش دیدہ خوں فشاں داری

دلت چو مشکِ چمن شد ز داغِ غمِ محبوب
چرا بسر تو سرِ سیرِ بوستاں داری

غزل

چوں چشم گلعذار تماشا کند کسے
کے دیدہ وا بنرگسِ شہلا کند کسے

دارد بسر اگر سرِ مشکِ ختن خطاست
در سر ز گیسوئے تو چو سودا کند کسے

مردم بدورِ چشمِ تو چوں مست گشتہ اند
کے آرزوئے ساغرِ صہبا کند کسے

کے سنبل و بنفشہ پسندِ دلش شود
چوں یاد چینِ زلفِ چلیپا کند کسے

عینِ قصورِ اوست چو بیند رُخِ نگار
حُسنِ پری و حور تماشا کند کسے

حاصل شود چو خاکِ رہِ کوئے دلربا
اکسیر و کیمیا چہ تمنا کند کسے

پسند طرزِ جور و جفا جاں کہ تا بکے؟
جاں را فدا و دل بتو شیدا کند کسے

مانندِ شمع سر ببرندش ازیں گناہ
گر جلوہ پیشِ آں رُخِ زیبا کند کسے

مانند چو سرو بے ثمر او تا بروزِ حشر
گر ہمسری بداں قدِ رعنا کند کسے

محبوب را مکن ستم ایجاں کہ تا بکے
خود را بدردِ عشقِ تو رسوا کند کسے

غزل

اے صورتِ تو مظہرِ اسرارِ معنوی — در غمزہ ہائے نازِ تو اعجازِ عیسوی

از عشوہ ہائے نرگسِ مردم فریبِ تو — شاہاں فگندہ از سرِ خود تاجِ خسروی

جانم بہ تن ہمے رسد آندم کہ میرسی — دل میرود ز پہلویم اے جاں چو میروی

دریائے خوں رود ز دو چشمت ز عینِ درد — یکدم اگر تو نالۂ عشاق بشنوی

مے خور بیادِ دلبر و دل در صنم بہ بند — بگذر ز پندِ واعظ و اقوالِ مولوی

زاہد مخواں وظیفہ و تسبیح باریا — بشنو نوائے چنگ با شعارِ پہلوی

مجبوب مے بنوش و بیادِ صنم بکوش
تا چند میخوری غمِ اسبابِ دنیوی

غزل

کرد مفتوں نگہِ نرگسِ فتّانِ کسے — بُرد جمعیتِ دل زلفِ پریشانِ کسے

صوتِ خندیدنِ گل راچو نتابد گوشش — او کجا مے شنود نالہ و افغانِ کسے

زہرہ شد مشتری نورِ جبینے از دل — مہر شد مقتبس از چہرۂ رخشانِ کسے

گشت خجلت زدہ از ابروئے خمدار ہلال — بدر بیقدر شد از عارضِ تابانِ کسے

روید از خاکِ مزارم پسِ مرگم سنبل — زانکہ مُردم بسرِ گیسوئے پیچانِ کسے

رنگِ الماس و دُر و لعل و عقیق و یاقوت
شدہ بے آب بہ پیشِ لب و دندانِ کسے

حالیا نیست روا شکوۂ جورِ محبوب
در صفِ حشر بود دستم و دامانِ کسے

غزل در نعت

اے ز فیضِ نسبتت دارد شرف پیغمبری
وے ز فخرِ نامِ پاکت انبیا را برتری

مورِ درگاہت سلیماں را نیارد در خیال
خاکروبِ آستانت کے کند اسکندری

حاجبانت ہر زماں کرّوبیاں بر آستاں
حاضرانت انبیا ہر دم پئے خدمتگری

گر ضیائے ذرۂ درگاہِ پاکت بنگرد
خیرہ و بے نور گردد چشمِ مہرِ خاوری

جلوۂ از سایۂ دیوارت اربیند کسے
نورِ مہر و ماہ را ہرگز نباشد مشتری

گر ز لطفِ امرِ ایماں را عام سازی در جہاں
میش و موش اندر کنارِ گرگ و گربہ پروری

ذاتِ حق ہمتا نمیدارد و لیکن مے کند
عاشقِ روئے تو در عشقِ تو با حق ہمسری

ذاتِ تو حادث بصورت ہست و در معنی قدیم
زانکہ خاصِ ایزدی و عینِ ربِّ اکبری

در ثنائے تو چہ بر گویم کہ غیر از ذاتِ حق
نسبتِ ذاتت دہیم با ہر چہ از وے بہتری

آں قدر از فرطِ عصیاں روئے خود دارم سیاہ
کز سوادش نیلگوں گردید چرخِ چنبری

نیست اے محبوبِ حق ملجائے من جز ذاتِ تو
چیست گر چشمِ عنایت سوئے عاصی بنگری

غزل

اے ماہِ من بسوئے فلک گر نظر کنی
داغے زرشک در دلِ شمس و قمر کنی

مطلع ثانی

اے آہ گرچہ جوفِ فلک پر شرر کنی
بینم ترا کہ در دلِ جاناں اثر کنی

منت نہی بجانِ من اے چشم ز آبِ اشک
گر انطفائے آتشِ سوزِ جگر کنی

قطعہ بند

از آبِ لطفِ تو شود ایں تازہ جانِ من
گر ز آتشِ دلم بہ دلبر خبر کنی

در بارِ خاطرت نبود خاکِ ما بسر
بادِ صبا بکوئے صنم گر گذر کنی

سر فرشِ راہِ تو کنم و جاں فدائے پا
عزمِ دیارِ یار اگر نامہ بر کنی

لطف ہست گر مقیم بکوئے صنم شوی
اے جاں ز تن قالبم چو تو عزم سفر کنی

محبوب حالت شود آخر وصالِ دوست
سودائے دیگرے اگر از سر بدر کنی

غزل

نمود روئے تو بے آب رنگِ یاسمنے
ربود موئے تو بوئے ز نافۂ ختنے

مطلع ثانی

چو زلف و روئے تو دیدم چہ سنبل و سمنے | بکوئے تو چو رسیدم چہ خواہش چمنے

نہ ہمچو گوہر دندان تست دُرِ عدن | نہ مثل لعل لب تو عقیق در یمنے

نزاد مادر گیتی دگر درین دوران | بحسن ہمچو توئے و بعشق ہمچو منے

غرض بدیر و حرم نیست طالب یارم | جبے شنیدہ ام اقوال شیخ و برہمنے

بگلستان جہان نشگفد گل دل من | ز درد خار غم عشق یار گلبدنے

نبات و قند بریزد ز نطق من در شعر | کہ ہر دم از غم شیرین لبے شکر دہنے

مرید پیر مغانم جز این نمے خواہم | کہ نو جوان بودم یار و بادۂ کہنے

مرا بسیر گلستاں چہ حاجت اے محبوب
کہ ہست این جگر داغ داغ من چمنے

غزل

بسر ہر دم سر آں زلف عنبر ساست پنداری | دل من خون از آں لعل لب حمراست پنداری

سمن افسردہ شد از رشک رنگ روئے زیبایش | خجل سرو چمن زاں قامت رعناست پنداری

جبین او کند بے آب و رونق رنگ نسرین را | ندامت از عذارش در چمن گل راست پنداری

خجل از لعل و گیسویش بگلشن لالہ و سنبل | بحیرت از دو چشمش نرگس شہلاست پنداری

قطعہ بند

نگارِ من گہے عاشق گہے معشوق میگردد　　گہے در صورتِ مجنوں گہے لیلیٰ است پنداری

شود موسیٰ کند گاہے سوالِ ربِّ ارنی را　　جوابِ لن ترانی را گہے گویا است پنداری

عجب حالت دلِ مجبوب دارد در غمِ جاناں
گہے بیخود گہے عاقل گہے شیدا است پنداری

غزل

ایجاں فدائے غمزۂ آں دلربا شدی　　ایدل شہیدِ خنجرِ ناز و ادا شدی

زاں رو کہ مُردہ ام بتبسمِ چشمِ سرمہ ناک　　اے خاکِ گورِ تیرہ تر از طوطیا شدی

ناز و ادا و خشم و تغافل عتاب و قہر　　گویا کہ جامعِ ہمہ جور و جفا شدی

خاکم بباد دادی و آتش زدی بجاں　　بیگانہ بما و بخصم آشنا شدی

شد زہرہ مشتریِ سعادت ز بختِ من　　زانکہ تو مہرباں بمن اے مہ لقا شدی

تشبیہِ زلفِ یار کہ کردی بمشکِ چیں
مجبوب زیں خیالِ غلط بر خطا شدی

غزل

اے دل شہیدِ خنجرِ ناز و ادا شدی　　اے جاں اسیرِ حلقۂ زلفِ دوتا شدی

اے سینه سوختن شده کارت بعشقِ او
اے دیده وقفِ گریه و سوز و بکا شدی

با مشکِ چیں که نسبتِ زلفش نموده
ز آشفتگیِ خویش مگر بر خطا شدی

یکساں بود بربت اثرِ زهره و زحل
چوں مشتریِ مهرِ بتِ مه لقا شدی

از فرطِ کشتگاں شده دریائے خوں رواں
اے کوچۂ نگار مگر کربلا شدی

با ایں وفا و عشقِ من ایجاں هزار حیف
بیگانه با و بخصم آشنا شدی

ابرو کمان و تیر نگاه و مژه سناں
خنجر کرشمه غمزه و تیغِ بلا شدی

بیگانه گشته ام ز دل و دین و هوشِ خویش
زاں نادم که اے نگار بمن آشنا شدی

چوں داشتی بسر سرِ گیسوئے آں صنم
کردی خیالِ مشکِ ختن بر خطا شدی

اکسیر هیچ فائده محبوب را نه کرد
اے خاکِ کوئے یار بدردش دوا شدی

غزل

با دا و ناز گرچه تو ز من رمیده باشی
بوفا و عشق لیکن چو منے ندیده باشی

پسِ مرگ گر ز گورم نبود نشاں عجب نیست
که بباد رفت خاکم ز صبا شنیده باشی

چو جمالِ روئے خوبت بجهاں ندیده ام لیک
بکمالِ عشق چوں من بتِ من ندیده باشی

دلِ من به پهلوئے من ز سرور مے نگنجد
بخیالِ شاہد امشب به برم رسیده باشی

کششِ محبتِ او بکشد دلت به محبوب
چه شد ار بگفتۂ کس تو ازو کشیده باشی

رباعیات وقطعات

رباعی در نعت

اے سیدِ لولاک فدائے تو شوم
سلطانیِ جسم ہم وگدائے تو شوم
دارد سرِ محبوب ہمیں سودائے
ہر لحظہ فدائے خاکپائے تو شوم

ایضاً در نعت

اے سیدِ مرسلین علیک الصلوات
شاہِ فلک و زمین علیک الصلوات
محبوب ز شوقِ دل ہمیں میگوید
با جان و دلِ حزین علیک الصلوات

ایضاً در نعت

اے شافعِ مذنبین علیک الصلوات
وے حامیِ مسلمین علیک الصلوات
دردِ دل محبوب ہمین است مدام
شاہنشہِ ملکِ دین علیک الصلوات

قطعہ تاریخ شادی سیدزادہ

اے سیدِ نیک ذاتِ عالی گوہر
ایں تاجِ فضیلت مبارک بادا

شادیِ پسرِ نمودی و خلق بگفت — اے صاحب ذو الکرم مبارک بادا

قطعہ بند

سالِ شادیِ او کہ اورا حافظ — اللہ تقدس و تبارک بادا

گفت از دلِ اسلام و سرِ دیں محبوب

شادیِ پسر بتو مبارک بادا

۱۲۹۰

قطعہ تاریخ وفات جناب والدہ صاحبہ مرحومہ مغفورہ

چوں مادرِ پُر شفقتم از امرِ حیِّ لم یزل — بگذاشتہ دنیائے دوں عازم سوئے عقبیٰ شدہ

از بہرِ سالِ رحلتش محبوب با جانِ حزیں — از حضرتِ روح الامیں تاریخ راجویا شدہ

جبریل برزد ایں ندا چوں پا ز دنیا برکشید

جائے کنیزِ فاطمہ در جنّت الماویٰ شدہ

۱۲۹۰

قطعہ تاریخ وفات سید قطب شاہ مرحوم

چو سید قطب شاہ از دارِ دنیا — بعقبیٰ رفتہ در کنجِ لحد خفت

۱۲۸۹

بتاریخِ وفاتش ہاتفِ غیب — مکانِ قطب شہ جنّت شدہ گفت

قطعہ تاریخ جمع و طبع دیوانِ مفتی تصنیف مفتی امام بخش مرحوم

مفتیِ دینِ متیں جمع چو اشعار کرد — مہرِ فلک بر نمود گوہرِ انجم نثار

توسنِ طبعش نمود پویہ بمیدانِ شعر
گوئے سبق را ربود از شعرائے کبار

از پئے تاریخِ طبع فکر چو محجوب کرد
ہاتفش از آسماں از مددِ کردگار

چوں سرِ بدبیں برید دل ز عدو برکشید
گفت شد ایں گنج جمع از گہرِ شاہوار
۹۱ ۱۲

قطعہ تاریخ طبع و تصنیف ترجمہ مثنوی میر حسن از مفتی صاحب مرحوم و مذکور

مثنویِ میر حسن را نمود
مفتیِ دیں ترجمۂ بے بدل

از پئے تاریخِ سن ہجریش
شد چو سوالم ز خرد برمحل

گفت خرد بے قدم عیب و ریب
آمدہ ایں مثنویِ بے مثل

ایضاً

زار دو ترجمہ در فارسی نظمِ حسن را چوں
نمودہ مفتی از طبعِ رسا و فکرِ لاثانی

چناں دادِ سخن دادہ کہ بروے ختم گردیدہ
سخن گوئی سخن سنجی سخن فہمی سخن دانی

ز فردوسِ بریں صد آفریں بر طبعِ او گویند
کمال و حافظ و سعدی و فردوسی و خاقانی

بسالِ عیسویِ طبع و تصنیفش ز شوقِ دل
نمودہ توسنِ طبعم بدشتِ فکر جولانی

سرِ اعدا بریدہ چشمِ بدبیں را بکش انگہ
کلامِ بے نظیر از طبعِ مفتی سالِ او خوانی

قطعہ تاریخِ تعمیر مسجد وزیرآباد

چو کردہ اہلِ اسلامِ وزیرآباد از ہمت — پئے تعمیرِ مسجد عزم از تائیدِ ربانی
زوال بانیش راجہ فقیر اللہ خاں گردید — فزودہ رونقِ اسلام از راہِ خدادانی

چو پرسیدم ز جبریلِ امیں تاریخِ تعمیرش
بگفتا شد ز لطفِ حق بنائے قبلۂ ثانی
۱۲ ـــ ۹۹

قطعہ تاریخِ وفات راجہ فقیر اللہ خاں مرحوم

خان بہادر آں فقیر اللہ خاں — راجۂ راجور از فضلِ خدا
عالم و عامل بحکمِ ایزدی — متقی و باخدا و پارسا
بود مصروفِ عبادت روز و شب — ذکرِ حق میکرد ہر صبح و مسا
سنِ عمرش چوں شدہ ہشتاد و پنج — رو بعقبیٰ کرد زیں دارِ فنا
بہرِ سالِ فوتِ او محبوب کرد — التجائے در جنابِ کبریا

ہاتفش فرمود از عرشِ بریں
شافعش باد احمدِ مصطفیٰ
۱۳ ـــ ۲۴

قطعہ تاریخ تیاری جنگلہ نقرہ خانقاہ حضرت گنج بخش صاحب

شدہ تیار از عقیدتِ دل — نقرئی جنگلہ بفضلِ خدا

سالِ تاریخ را چو بر جستم	ہاتفِ غیب از فرازِ سما

گفت نذرِ علیِ ہجویری
با دلِ ہوش و دین بسال بنا

قطعہ تاریخِ وفات شیخ غلام حسن مرحوم

چو شیخ خاں بہادر شد ز دنیا	بجنت داد حق جائے رفیعش
بسالِ فوتِ او ہاتف بفرمود	محمد مجتبیٰ باد اشفیعش

قطعہ تاریخِ وفات سید چراغ شاہ مرحوم

بزرگِ نیک طینت سیدِ پاک	ز دنیا رفت در کنجِ لحد خفت
سنِ فوتش ملک از روے الطاف	مکانش جنت الاعلیٰ شدہ گفت

قطعہ تاریخِ وفات سردار اسلم خان کابلی مرحوم

چو اسلم خاں ز دنیا شد بعقبیٰ	مکانش خلد از فضلِ خدا شد
بعمرِ شانزدہ سال از جہاں رفت	صدا از ہر طرف وا حسرتا شد

بسالِ فوتِ او روح الامین گفت
شفیعِ او محمد مجتبیٰ شد

قطعہ برائے انجمن نعمانیہ لاہور

تا کے بکنی خدا فراموش | تا کے بشوی بہ بندِ دنیا
تا کے بخیالِ جام و بادہ | باشی بفجور و فسق رسوا
میداں کہ اجل بسر ستاد است | آخر نظرے بسوئے عقبیٰ
دانی کہ چساں نجات یابی | باشی بچہ گونہ حق شناسا
باید کہ بعلم دیں کنی سعی | بگذار فسانہ ہائے دنیا
راہے ست ز علمِ دیں بجنّت | باشد بتو زیں نجاتِ عقبیٰ
نعمانیہ انجمن نمود است | سرمایۂ علمِ دیں مہیّا
ایں علم کہ مُردہ بُد ز چندے | شد زندہ بفضلِ حق تعالےٰ
ایں وقت خوش است از پئے سعی | پندار غنیمت ایں زماں را
امداد بہ انجمن نمائید | خوشنودیٔ حق کنید پیدا
محبوب ہمے کند دعائے | از دل بجنابِ حق تعالیٰ
فایز شود انجمن بہ مطلب | از علم شود فروغ ہر جا

قطعہ تاریخ وفات جنابہ ملکہ معظمہ قیصرۂ ہند

چہ باعث است کہ چوں شب شدہ است روز سیاہ | چہ موجب ست کہ روئے فلک شداست کبود

چہ باعث است کہ شد مشتری بتر ز زحل
چہ شد کہ زہرہ چو مریخ گشت نامسعود

چہ باعث است کہ خوں از فلک ہمی بارد
چہ موجب است کہ خورشید و ماہ گشتہ کبود

چہ باعث است کہ ماتم کدہ شد است جہاں
چہ شد کہ شادی و عشرت ز دہر شد نابود

چہ شد کہ دف بشکستہ است مہ ز رنج و ملال
چہ شد کہ زہرہ ببر کردہ است بر و کبود

چہ شد کہ رشکِ محرم شد است عید امروز
چہ شد کہ عیش ز دنیا شد است ناموجود

ندانی از چہ صفِ ماتم است در دوراں
ندانی از چہ شدہ شادی از جہاں مفقود

حضور قیصرہ ہند و شہنشہِ عالم
ازیں جہان بسوئے خلد انتقال نمود

دریغ و حسرت و افسوس و رنج و واویلا
کہ عدل و داد و سخا کرد از جہاں پدرود

چنیں شہنشہِ عادل ندید چشمِ جہاں
ز وقتِ آدم و حوا ز عہدِ عاد و ثمود

بجامِ بادہ کشاں است خوں بجائے شراب
شد است ناز و کرشمہ ز دلبراں مفقود

ازیں غم است کہ کردہ سحر گریباں چاک
ازیں غم است کہ شب روئے خود سیاہ نمود

ہزار دفتر ازیں قصہ گر سیاہ کنم
بداں کہ رشتۂ از غم رقم نخواہد بود

نماند کس بجہان و کسے نخواہد ماند
سوائے ذاتِ خداوندِ ذو الجلال ودود

بر آر دستِ دعا و بگو ز دل محبوب
کہ روحِ او بنماید بسوئے خلد صعود

۱۸۹۷ + ۴ = سنہ ۱۹۰۱ء

ہزار درد و تأسف ز مرگِ شاہنشاہ
ز روئے درد[۴] و ملک سالِ رحلتش فرمود

قطعۂ تاریخ وفات والدۂ مرحومہ سردار ایوب خان کابلی

مادرِ ایوب خاں چوں زیں جہاں
کرد رحلت جانبِ دار البقا

بہرِ سالِ فوتِ او محبوب کرد
التجائے در جنابِ کبریا

از سرِ اخلاص ہاتف گفت سال
شافعِ وے شد محمد مجتبیٰ
۱۳۱۸ھ

قطعۂ تاریخ وفات امیر عبد الرحمن خان مرحوم والی افغانستان

اے دریغا آں امیر ابن الامیر
عبدِ رحمٰن خانِ فیاضِ زماں

در شجاعت غیرتِ رستم بداں
در عدالت ثانیٔ نوشیرواں

زہرۂ شیراں ز رعبش گشتہ آب
گرگ از عدلش بہ بز شد پاسباں

ناگہاں بشنیدہ حکمِ ارجعی
کرد رحلت سوئے عقبیٰ زیں جہاں

شد جگرہا چاک از رنج و غمش
دیدہ ہا از یادِ فیضش خوں فشاں

سالِ فوتِ او چو جستم از ملک
او بحکمِ خالقِ کون و مکاں

۱۳۱۸+۱=۱۳۱۹ ہجری المقدس

شافعِ وے شد محمد مجتبیٰ
از سرِ اخلاص گفت از آسماں

قطعۂ تاریخ وفات راجہ عطاء اللہ خاں مرحوم

اے دریغا آں امیر ابن الامیر — راجۂ کرنل عطاء اللہ خاں
در شجاعت غیرتِ اسفندیار — در عدالت ثانیِ نوشیرواں
بود مصروفِ عبادت روز و شب — نامِ حق ہر وقت بودش بر زباں
ناگہاں بشنیدہ حکمِ ارجعی — کرد رحلت سوئے عقبیٰ زیں جہاں
شد جگرہا پارہ از رنج و غمش — دیدہ ہا از یادِ خُلقش خوں فشاں
سالِ تاریخش چو جستم از ملک — او بحکمِ خالقِ کون و مکاں

۱۳۱۸+۱=۱۳۱۹ھ

شافعِ وے شد محمدؐ مجتبیٰ
از سرِ اخلاص گفت از آسماں

مثنوی برائے انجمن نعمانیہ لاہور

مژدہ اے مومنانِ نیک شعار — خفتہ بختِ شما شدہ بیدار
علم و فضل از شما کہ گم شدہ بود — باز آمد بفضلِ ربِّ ودود
مجلسِ خادم العلوم نمود — سعی در علمِ دین و در بہبود
علمِ دین است نعمتِ عقبیٰ — ہست زیں علم عزتِ دنیا
ہست زیں علم فتحِ بابِ جناں — ہست ایں علم رحمتِ یزداں

عالماں نائبانِ پیغمبر — عالمان اند بہرِ ما رہبر
تا توانید علمِ دیں خوانید — علمِ دیں رحمتِ خدا دانید
پندِ دیگر بگویم اے یاراں — گوشِ دل را کنید باز براں
علم را با عمل کنید درست — بے عمل علم را نباید جُست
بے عمل علم ہست گل بے بو — بے عمل علم حسن با بدخو
وہ چہ خوش گفت شاعرِ اُستاد — رحمتِ حق برُوحِ پاکش باد

تضمین سعدی رحمۃ اللہ علیہ

علم چندانکہ بیشتر خوانی — چوں عمل در تو نیست نادانی
نہ محقّق بود نہ دانشمند — چار پائے برو کتابے چند
قولِ محبوب را یقیں دانید — حق شناسی ز علمِ دیں دانید
ایں دعائیست پیشِ ربِّ غفور — سعیِ ایں انجمن شود مشکور

قطعۂ تاریخ طبع دیوان من نتائجِ طبع رنگین منشی محمد نثار علی صاحب شُہرت سابق ڈائرکٹر سررشتۂ تعلیم ریاست جموں و کشمیر

جنابِ حضرتِ نواب صاحب قبلۂ عالی — غرض دیوان کو جن کے مضامیں کا چمن کہئے
سخن کے ہم جواہر دیکھتے ہیں اس میں لاثانی — ہر اک مضمونِ رنگیں کو مگر دُرِّ عدن کہئے
ہوئی تاریخ کی جو جستجو شہرت کو ان روزوں — کہا ہاتف نے یہ اُس کو گلستانِ سخن کہئے
۱۳۱۶ھ

بعد طبع دیوانِ محبوب اول مرتبہ بعض احباب براہِ محبت قطعاتِ تواریخ و تقاریظ برائے شمول طبع ارسال فرمودہ بودند مگر بسبب طبع شدنِ کتاب قبل ازاں طبع نشدند۔ حالا بشکریہ تمام اشعارِ اصحاب موصوف تحریر میشوند۔ الملتمس مصنف

اظہارِ سپاس

مولوی اصغر علی صاحب متخلص بہ روحی پروفیسر اسلامیہ کالج لاہور

اگرچہ نالۂ روحی بسر حدے نرسید — نفس نسوختش اینک زچرخ پیمائی

بحلقۂ کہ سخن را بمویہ میسگریم — بروئے ہم بزنم نہ رواقِ مینائی

فغاں مرا نگذارد کہ سر بخواب نہم — جہاں بقافلۂ نالہ ام تماشائی

بریدہ ام زحریفاں بگوشۂ عزلت — ببزمِ خویش بسازم بدردِ تنہائی

چہ عمرہا کہ سر از جیبِ غم فرو بردم — کسم نہ گفت چرا اے غنچے نیاسائی

مذاقِ قوم نسازد بلذتِ معنے — بموج لطفِ سخن چوں کنم شکرخائی

برفت آنکہ سخن را کمال می گفتند — بدورِ ما ہمہ ہرزہ است و باد پیمائی

ولیک ارچہ نیرزد بہیچ در بازار — خرم زہر کہ فروشد بجان سودائی

بضاعتِ ہمہ در عہدِ ما رواج نیافت — ولے بضاعتِ محبوب راست یکتائی

سخن بعرش بریں جائے خود نگہ میداشت — نشاند بر سرِ کرسی زہے توانائی

زسالہا کہ سخن مردہ بود در عالم — نمود فکرِ رسایش دگر مسیحائی

بمدتے کہ بہ لاہور داشتم مسکنے — سخن چو ضرب مثل یافتم برسوائی

هزار شکر که از لطفِ ایزدِ متعال — کنون بچرخ برین میکند کلہ سائی

بزخمِ خاطرِ من ساز گار مرہم بست — پزشکِ نبض شناسِ سخن زدانائی

زفیضِ صحبتِ او گرچہ ماندہ ام مہجور — ولے ز مدحِ سخن نیستم شکیبائی

ببزمِ نازشِ اہلِ کمال در پنجاب — ہمیں یک است سخنور بفخرِ آبائی

بیا بگلشنِ محبوب سیر کن بارے — کہ ہست روکشِ باغِ ارم زِ رعنائی

چمن چمن گُلِ معنے شگفتہ در ہر سو — بزن چو بلبلِ گلبانگ معنے آرائی

سخن بگو کہ ز زندانِ غم برون بخرام — کہ عالمے بتو دارد سرِ زلیخائی

بجانِ خواجہ کہ کارے نمود و نغز نمود — کہ تازہ گشت سخن را نشاطِ برنائی

بمدحِ معنئِ بیگانہ آشنا گشتم
اگرچہ شیوۂ من نیست مدح پیرائی

تاریخ دیوان محبوب

از میر کرامت اللہ صاحب متخلص بہ میر رئیس امرت سر

تعالی اللہ دماغِ خود بہفتم آسمان بینم — صریرِ خامہ ہم آوازِ نائے قدسیاں بینم

رسیدہ پیکٹے از پیکِ فرخ پے کہ خوش کردہ — نشانے مہربانی فزون از مہرباں بینم

زتصنیفِ منیفِ نخلبندِ گلشنِ دانش — گلستانیکہ نامش بوستانِ بیخزاں بینم

زتصنیفِ غلامِ حضرتِ محبوبِ سبحانی — امیر الملک والا جاہ فخرِ خانداں بینم

چو نظم از افتخار نظم پیران بنظم آمد
جواہرِ خمسۂ نظمِ نظامی را پران بینم

عجب گلدستۂ ریحانِ معنی صورت آرا شد
ریاحش راحتِ روحِ تنِ روحانیاں بینم

حروفش چہرہ آرائے گلستانِ جہاں باشد
سطورش رونمائے سنبلستانِ جناں بینم

غزلہایش غزالانِ ختن پُر نافۂ مشکیں
کہ از ہر نقطہ اش صد نکتۂ معنی عیاں بینم

چہ نیرنگی کہ نقشِ ہستیِ انسان انسانست
کہ بر نازِ نگاہش روز و شب بازی کناں بینم

چہا دریائے در آمو کہ عمان و یمن شاخش
قرانش بیقرانِ بینم کرانش بے کراں بینم

چہ دیوانے کہ نکتہ چینیِ اش گل چینیِ گلچیں
مقولا نیکہ ہر دم بے کم و کیفِ جہاں بینم

کلامش چوں کلام اللہ عدیلِ خود نمیدارد
برابر خطِّ نسخش بر کلامِ این و آں بینم

جمالِ عشوۂ لیلےٰ کمالِ غمزۂ سلمےٰ
ز لفظ و معنیِ ایں شاہدِ عذرا نشاں بینم

کتابے مستطابے۔ لاجوابے چشمۂ فیضے
کہ پیشش آب آبِ روضۂ رضواں رواں بینم

مجلّےٰ و مجلا از لآلی ہائے متلالی
چہ گنجے گنجِ کیخسرو بہ رویش رایگاں بینم

سوادِ اعظمے مملو ز حسنِ سبزِ معنی ہا
بہارِ بیخزانِ مصر یوسف طلعتاں بینم

متاعِ حُسنِ یوسف رابس پیرہ زنے ارزد
ز نقدِ گوہرِ جاں مشتری اش صد جواں بینم

بر آں نورے کہ موسیٰ دید اندر وادیِ ایمن
بزیرِ دامنِ طورِ معانی اش نہاں بینم

چہا طغرا نویسِ چرخ از فرطِ طرب گفتہ
رسیدش را ز نظمِ [١٣ ١٦] دلفریب اکنوں عیاں بینم

بہ نظمِ دلفریب ار بے مثال افزودہ می آید
مہندس گویدم سالِ مسیحا رانشاں بینم

نثارش چوں گہر [٩٩ ع ١٨] سنجے گہرہائے ثمیں کردہ
بطرزِ تازۂ سالش ز خیلے بیگماں بینم

بہ بختِ خویش نازم میر از الطافِ محبوبم
ہماں کو خواستم از جان و دل آخر ہماں بینم

بخ + بی + ل + ی
۱۶ ۵ ۱۲ ۱۰

قطعہ تاریخ طبع دیوان محبوب

عجب دیوانِ محبوب است و محو است و با معنی
مصنف عندلیبِ ناظمِ گلزارِ کشمیر است
زبحرِ حمد و نعت و منقبت غواصیِ طبعش
بایں سامان معنی آفرینی ہر چہ می گوید
مضامینِ طرب انگیز پیدا از غزلہایش
کند در بزمِ اربابِ سخن طبع آزمائیہا

زتصنیفِ غلامِ حضرتِ محبوبِ سبحانی
عمش فیروز بختے بود بر ملکِ سخندانی
بروں می آرد از قعرِ معانی دُرِّ لاثانی
کلامش چوں نباشد رشکِ فردوسی و خاقانی
زالفاظش تراوش می نماید ابرِ نیسانی
دہد بیروں زسازِ فکرت آہنگِ غزلخوانی

خیالِ سالِ طبعش چوں بدل آمد خرد گفتا
رقم کن روحِ راحت تحفہ تاریخش بآسانی

یعنی ہو اتحفہ راحت کی ۱۲

قطعہ تاریخ مرزا سبحان و یروی صاحب پلیڈر سیالکوٹ

صد شکرِ خدا کہ شد مزین
از طبعِ رسا نمودہ تصنیف
ہر مصرعہ و فردِ اوست دیواں

ایں نسخۂ نادرِ خوش اسلوب
سرآمدِ شاعرانِ مرغوب
زانصاف اگر بنگری خوب

حق داد برائے سالِ طبعش
لباسِ طبع چوں دیوان خود را
برائے طبعِ وے بیروئے زحمت

مجموعۂ منتخب بہ محبوب
۱۶ ھ ۱۳
بپوشانید محبوبِ دلِ ما
خرد گفتا کہ مرغوبِ دلِ ما
۱۶ ھ ۱۳

قطعہ تاریخ سردار اودھم سنگھ صاحب متخلص بہ سردار امرتسری

ہوگیا دیواں مرتب آج اک استاد کا
سالِ ترتیب اس کا اے سردار لکھدے عیسوی

حبذا دیوان جس پر خود سخن کو ناز ہے
سحر ہے تسخیر یا افسوں ہے کہ اعجاز ہے
۹۸ ۱۸

تقریظ قصیدۂ نعت و قصیدۂ منقبت دیوانِ ہذا مصنفہ جناب حاجی سیّد علی حایری خلف جناب حاجی سیّد ابوالقاسم صاحب دام برکاتہم

بسمہ سبحانہ

الحمد للہ کہ قصیدۂ نعت و قصیدۂ منقبت جناب امیر المومنین فداہ روحی را از دیوان محبوب الیٰ آخرہ دیدم ماشاء اللہ بغایت پسندیدم و بمفاد خیر الامور اوسطہا از افراط و تفریط خالی دیدم خداوندِ عالم بمفاد لکل بیتٍ بیتٌ فی الجنتہ بہ شاعر عطا فرماید ینبغی ان تکتب ہٰذہ القصیدہ بقلم النور علی وجنات الحور و ابواب القصور و السلام مع الاکرام من ہو مبارک حویلی۔

حررہ خادم الشریعہ سید علی حایری لاہوری

Presented to

The Lytton Library

M. A. O. College

Aligarh U.

by

Syed Maratib Ali Gilani

Al-Hupa

Lahore.

Punja

November 16th 191